

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Anna Havlíková

Procesní úkony stran řízení

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 26.06.2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 198 669 znaků včetně mezer.

V Praze dne 26.06.2022

Anna Havlíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce JUDr. Bohumilu Dvořákovi, Ph.D., LL.M., za ochotu a odborné vedení, které mi při psaní této diplomové práce poskytl.

Dále děkuji zejména své rodině a svým blízkým, kteří mě během celého studia podporovali.

Obsah

Úvod	1
1. Vymezení pojmů	4
1.1. Procesní úkony	4
1.1.1. Procesní úkony stran řízení	5
1.1.2. Procesní úkony soudu.....	16
1.2. Strany řízení.....	17
2. Náležitosti procesních úkonů stran řízení	19
2.1. Procesní podmínky	22
2.2. Forma procesních úkonů	26
2.3. Čas procesních úkonů.....	27
2.4. Místo procesních úkonů	28
3. Vady procesních úkonů stran řízení	29
3.1. Vady subjektu.....	29
3.2. Vady vůle a vady projevu vůle.....	31
3.3. Vady obsahu (předmětu)	32
3.4. Vady týkající se času	33
3.5. Odstraňování vad.....	34
3.6. Následky vad	39
4. Výklad procesních úkonů stran řízení	40
5. Jednostranné procesní úkony stran řízení	43
5.1. Podání.....	43
5.2. Dispoziční procesní úkony	47
5.2.1. Žaloba jako procesní úkon.....	48
5.2.2. Zpětvzetí žaloby	51
5.2.3. Změna žaloby	56
5.2.4. Vzájemná žaloba	58
5.2.5. Soudní smír.....	61
5.2.6. Uznání nároku	61
6. Dvoustranné procesní úkony stran řízení	62
6.1. Dohoda o místní příslušnosti soudu (prorogační dohoda).....	67
6.2. Rozhodčí smlouva	69
6.3. Soudní smír.....	72
Závěr	74

Seznam zkratek	78
Seznam použitých zdrojů.....	79
Seznam použité literatury	79
Seznam použitých odborných článků	80
Seznam použitých internetových zdrojů.....	80
Seznam použitých právních předpisů	81
Seznam použité judikatury.....	82
Seznam ostatních zdrojů	83
Procesní úkony stran řízení.....	84
Abstrakt.....	84
Klíčová slova:	84
Procedural acts of the Parties to the Proceedings	85
Abstract	85
Key words:	86

Úvod

Procesní úkony jako takové představují neodmyslitelný nástroj civilního procesu, neboť pomocí nich nejen strany řízení, ale i soud činí veškeré jednání směřující ke vzniku, změně či zániku procesněprávního vztahu – jinými slovy se jimi ovlivňuje vznik, trvání a zánik civilního procesu¹. Tématem této diplomové práce jsou procesní úkony stran řízení, za než lze v zásadě považovat veškeré jednání, které strany v průběhu řízení (a za některých okolností i mimo probíhající řízení) činí ať již vůči soudu či vůči protistraně prostřednictvím soudu. Procesní úkony stran řízení osobně považuji za jakýsi pomyslný stavební kámen, pomocí kterého strany řízení „staví“ či „budují“ civilní proces. Důležitost problematiky procesních úkonů spatřuji právě v jejich naprosto zásadním významu pro civilní proces, neboť civilní proces dle mého názoru nemůže existovat bez procesních úkonů a naopak. Znalost a správné pochopení problematiky procesních úkonů je tak jedním z nezbytných předpokladů pro náležité zahájení, průběh a ukončení civilního procesu.

Cílem této práce je s využitím analyticko-popisné výzkumné metody popsat současnou právní úpravu procesních úkonů stran řízení, upozornit na některé problematické otázky vyskytující se v souvislosti s procesními úkony stran řízení a rozebrat je a v neposlední řadě věnovat pozornost i navrhované právní úpravě procesních úkonů stran řízení obsažené ve Věcném záměru civilního řádu soudního². Tato diplomová práce si tak klade za cíl poskytnout komplexní pojednání o rozsáhlé problematice procesních úkonů stran řízení nejen v kontextu současné právní úpravy, ale reflektovat i navrhovanou právní úpravu v rámci připravované rekodifikace civilního práva procesního.

V první kapitole se zabývám důsledným vymezením pojmů procesních úkonů a stran řízení. Pojednání o pojmu procesních úkonů zahrnuje nejen vymezení procesních úkonů stran řízení, ale i stručné vymezení procesních úkonů soudu, neboť ani ty nelze v rámci problematiky

---

¹ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 173.

² DOBROVOLNÁ, Eva, DVORÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020 [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

procesních úkonů zcela opomenout. V rámci vymezení pojmu procesních úkonů stran řízení je zahrnuta i stručná komparace procesních úkonů s právním jednáním jakož i pojednání o procesních úkonech s dvojí funkcí, mezi než se řadí hmotněprávní jednání, která jsou zároveň svým procesním uplatněním, a to včetně námitky započtení, dále uznání nároku a jeho protiklad vzdání se nároku a v neposlední řadě i soudní smír. Zcela zásadní je pro účely této diplomové práce i náležité vymezení pojmu „strana řízení“, jemuž je věnována podkapitola 1.2., neboť bychom daný pojem v současné právní úpravě civilního sporného řízení hledali neúspěšně.

Druhá kapitola je věnována náležitostem procesních úkonů stran řízení, mezi které jsou řazeny procesní podmínky, tj. procesní subjektivita, procesní způsobilost a postulační způsobilost, a dále také forma procesních úkonů, čas a místo procesních úkonů. V dané kapitole je rovněž věnována pozornost požadavku výslovnosti, bezpodmínečnosti a adresnosti procesních úkonů.

Třetí kapitola pojednává o vadách procesních úkonů stran řízení. Pokud procesní úkon strany řízení nesplňuje některou z náležitostí popsaných v kapitole 2. této diplomové práce, jedná se o procesní úkon vadný. Tato kapitola tak v podrobnostech rozebírá vady subjektu činícího procesní úkon, vady vůle a vady projevu vůle, vady obsahu neboli předmětu procesního úkonu a v neposlední řadě vady týkající se času procesního úkonu. V návaznosti na popsané typy vad jsou v podkapitole 3.5. analyzovány možnosti jejich odstranění. Podkapitola 3.6. je pak zaměřena na jednotlivé možné následky vyvolané vadami procesních úkonů stran řízení.

Předmětem čtvrté kapitoly je problematika výkladu procesních úkonů stran řízení, a to se zaměřením na tzv. teorii projevu, kterou je výklad procesních úkonů ovládán.

Pátá kapitola je věnována jednostranným procesním úkonům. V rámci této kapitoly jsou podrobně rozebrány jednotlivé jednostranné procesní úkony, se kterými se lze v praxi setkat nejčastěji, a to podání a dispoziční procesní úkony. Pojednání o dispozičních procesních úkonech se zaměřuje na žalobu jakožto procesní úkon, zpětvzetí žaloby (včetně rozboru problematického ustanovení § 96 odst. 6 OSŘ), změnu žaloby, vzájemnou žalobu, soudní smír a uznání nároku.

Poslední, tj. šestá kapitola se soustřeďuje na dvoustranné procesní úkony, jinými slovy procesní smlouvy, a je v ní obsaženo zejména pojednání o otázce přípustnosti procesních smluv, jejich obsahu a výkladu. Tato kapitola zároveň poskytuje stručné nastínění problematiky vad procesních smluv. V neposlední řadě se v dané kapitole podrobněji věnují jednotlivým typům procesních smluv, které současná právní úprava připouští, konkrétně dohodě o místní příslušnosti soudu (tzv. prorogační dohodě, § 89a OSŘ), rozhodčí smlouvě (§ 106 OSŘ) a soudnímu smíru (§ 99 OSŘ).

1. Vymezení pojmů

1.1. Procesní úkony

Pro účely této diplomové práce je klíčové na úvod náležitě vymežit pojem procesní úkon. A. Winterová vymezuje procesní úkony jako projevy nebo jednání subjektů řízení, které procesní právo předvídá a upravuje a kterým přiznává účinky na vznik, další rozvíjení, změnu nebo zánik procesněprávního vztahu, jinak řečeno jde o úkony, které ovlivňují zahájení, průběh a ukončení civilního procesu³. Procesní úkony tedy nelze definovat bez vazby na procesní vztah, neboť subjekty řízení činí procesní úkony vždy ve vztahu k určitému procesnímu vztahu. Procesním či procesněprávním vztahem rozumíme zvláštní podskupinu právních vztahů, kterou je možné vymežit jako civilně procesními předpisy regulované společenské vztahy, které vznikají při výkonu soudnictví v civilní soudní jurisdikci mezi jednotlivými subjekty, jimiž jsou v případě základního procesního vztahu soud a účastníci (strany) řízení⁴. Procesní úkony pak tento procesní vztah zakládají, mění či ruší⁵.

Procesní úkony nemusí být nutně činěny pouze v průběhu civilního řízení, nýbrž se může jednat i o úkony učiněné mimo řízení. Příkladem takového procesního úkonu učiněného mimo probíhající civilní řízení může být již samotná žaloba, která je nepochybně procesním úkonem, neboť směřuje k zahájení civilního procesu a tím i k založení procesního vztahu. Dalšími příklady procesních úkonů činěných před zahájením řízení mohou být procesní plná moc či předžalobní výzva k plnění, kterou je dle § 142a odst. 1 OSŘ nutné zaslat žalovanému nejméně 7 dní před podáním žaloby, pokud žalobce v případě úspěchu ve věci usiluje o náhradu nákladů řízení. Zároveň mezi procesní úkony činěné mimo probíhající řízení patří i procesní úkony učiněné po pravomocném skončení řízení, například opožděné odvolání.⁶

Procesní úkony činí subjekty řízení, a to strany (účastníci) řízení a soud⁷.

---

³ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 173.

⁴ COUFALÍK, Petr. *Procesněprávní vztah*. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-786-6. s. 33, 37.

⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 92.

⁶ Tamtéž.

⁷ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 173.

1.1.1. Procesní úkony stran řízení

Předmětem této diplomové práce, jak se již podává z jejího názvu, jsou procesní úkony stran řízení. V návaznosti na již uvedené vymezení procesních úkonů můžeme chápat procesní úkony stran řízení jako projevy vůle stran řízení⁸ směřující ke vzniku, změně či zániku civilně procesního vztahu⁹. Aby procesní úkon strany řízení skutečně vyvolal právem předpokládané následky, musí být naplněny předpoklady jeho účinnosti, což v zásadě znamená, že učinění takového procesního úkonu musí připouštět procesní předpisy, procesní úkon musí být učiněn oprávněným subjektem a v době vymezené právními předpisy¹⁰. Náležitostem procesních úkonů se budu blíže věnovat v kapitole 2. této diplomové práce.

Pro správné pochopení procesních úkonů je nutné procesní úkony důsledně **odlišovat od hmotněprávního jednání**. Právní úpravu hmotněprávního či správnou terminologií právního jednání obsahují ustanovení § 545 an. OZ. Právním jednáním rozumíme takové chování subjektu práva, tj. osoby, které je dle ustanovení objektivního práva schopno vyvolat právní následky¹¹. Ustanovení § 545 OZ uvádí, že právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran. Podstatou právního jednání je tak vnější projev vůle, což lze dovodit zejména z ustanovení § 551 až § 553 a § 556 OZ, přičemž tento projev vůle směřuje k vyvolání právních následků, kterými jsou vznik, změna nebo zánik práv a povinností¹². Na tomto místě lze poukázat na první základní rozdíl mezi právním jednáním a procesním úkonem. Zatímco právní jednání směřuje ke vzniku, změně nebo zániku práv a povinností, procesní úkon vyvolává následek v podobě vzniku, změny nebo zániku procesněprávního vztahu. Na právní jednání klade právní úprava mnoho požadavků označovaných jako náležitosti právního jednání, nicméně při komparaci s procesními úkony je důležité upozornit zejména na náležitosti týkající se vůle a jejího projevu. Vůlí rozumíme vnitřní psychický vztah jednající osoby k zamýšlenému následku, jinými slovy chtění či zájem na dosažení nějakého výsledku, přičemž tato vůle musí být vážná, prosta omylu a nesmí být ovlivněna například stavem tísně. Pokud jde o projev vůle,

---

⁸ K pojmu strana řízení viz podkapitola 1.2. této diplomové práce.

⁹ DVOŘÁK, Bohumil. *Procesní úkony stran řízení. Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 85.

¹⁰ SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-733-0. s. 102.

¹¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vyd. Praha: Linde, 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. s. 16.

¹² Tamtéž. s. 16, 19.

tak tento musí být určitý, srozumitelný a zároveň musí mít určitou formu, pokud je stanovena.¹³ Ustanovení § 555 odst. 1 OZ říká, že právní jednání se posuzuje podle svého obsahu. Potud je úprava výkladu právního jednání a procesních úkonů shodná (srov. § 41 odst. 2 OSŘ). Zásadní rozdíl ve výkladu právního jednání a procesních úkonů spatřuji v ustanovení § 556 odst. 1 OZ, které stanoví, že co je vyjádřeno slovy či jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, pokud byl tento druhé straně znám anebo musela-li o něm vědět. Právní jednání je tak nutné vykládat podle skutečné vůle strany, tedy podle skutečného úmyslu jednajícího. Úmysl jednajícího je obvykle nezbytné dovozovat z okolností právního jednání, nicméně pokud takto úmysl zjistit nelze, má být projevu vůle přisouzen takový význam, který by mu zpravidla přikládala kterákoli osoba, pokud by byla v postavení adresáta projevu vůle (viz § 556 odst. 1 OZ). Pro usnadnění výkladu zakotvuje ustanovení § 556 odst. 2 OZ pomocná vodítka, k nimž je nutné přihlížet při výkladu projevu vůle. Mezi tato pomocná vodítka patří praxe zavedená mezi stranami v právním styku, okolnosti předcházející právnímu jednání, ale i to, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají.¹⁴ Problematika výkladu právních jednání představuje problematiku velmi rozsáhlou, která překračuje rámec této práce, nicméně snahou předchozího stručného pojednání o výkladu právního jednání bylo upozornit na zásadní odlišnost právních jednání a procesních úkonů, která spočívá právě v jejich výkladu. Zatímco pro výklad právního jednání je rozhodná vůle samotná, nikoli její projev, je výklad procesních úkonů ovládnán teorií projevu tak, jak je blíže popsáno v kapitole 4. této diplomové práce, což znamená, že pro výklad procesního úkonu je rozhodný právě projev vůle navenek a náležitosti vůle samotné se v zásadě nezkoumají¹⁵. V závěru této stručné komparace procesních úkonů a právního jednání je nutné shrnout, že i přes četné a výrazné odlišnosti mezi právní úpravou právního jednání a právní úpravou procesních úkonů jsou si tyto úpravy blízké a v praxi může docházet do určité míry i k jejich propojení, viz níže. V žádném případě ovšem nelze hmotněprávní úpravu právních jednání automaticky aplikovat na procesní úkony, pokud v daném rozsahu úprava procesních úkonů schází, a naopak. Pro úplnost uvádím, že na další dílčí odlišnosti právních jednání a procesních úkonů bude poukazováno v rámci celé této diplomové práce.

---

¹³ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vyd. Praha: Linde, 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. s. 21–23.

¹⁴Tamtéž. s. 67, 68.

¹⁵WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 173.

V praxi může v průběhu řízení nastat situace, kdy projev vůle strany řízení představovaný procesním úkonem směřuje nejen k vyvolání procesních účinků, ale zároveň i k vyvolání účinků hmotněprávních. V této situaci pak hovoříme o tzv. **procesních úkonech s dvojitou funkcí**. Jedná se o úkony stran řízení činěné v průběhu civilního soudního řízení vůči soudu (tj. procesní úkony), přičemž jejich dvojitou funkci spočívá právě v tom, že tyto úkony vyvolávají účinky nejen ve sféře práva procesního, ale i ve sféře hmotněprávní. Procesní úkony s dvojitou funkcí je nicméně důležité důsledně odlišit od případu, kdy je procesní úkon součástí skutkové podstaty hmotněprávní normy, která s tímto procesním úkonem přímo spojuje hmotněprávní účinky. Příkladem takového procesního úkonu může být podání žaloby, s nímž hmotněprávní úprava přímo spojuje stavění běhu promlčecí lhůty (srov. § 648 OZ).¹⁶ Procesní úkony s dvojitou funkcí rovněž nelze zaměňovat se situací, kdy spolu strany řízení mimo dané řízení učiní určité hmotněprávní jednání, o němž je následně nutné uvědomit soud, pokud na tom má některá ze stran právní zájem. Strana řízení pak toto hmotněprávní jednání vnese do řízení tím, že učiní procesní úkon směřující vůči soudu, v němž soud o daném hmotněprávním jednání uvědomí, v důsledku čehož bude soud povinen toto hmotněprávní jednání zohlednit při svém rozhodování ve věci. Procesní úkony s dvojitou funkcí proto pouze neuvědomují soud o již učiněném hmotněprávním jednání, nýbrž pomocí nich strany sporu v rámci procesního úkonu činí zároveň i hmotněprávní jednání. Nutno říci, že platná právní úprava v § 41 odst. 3 OSŘ výslovně počítá s procesními úkony s dvojitou funkcí, neboť hovoří o tzv. hmotněprávním jednání účastníka učiněnému vůči soudu, tedy prostřednictvím procesního úkonu.¹⁷ Otázkou ovšem dlouhou dobu zůstávalo, zda a popřípadě do jaké míry jsou hmotněprávní a procesní funkce procesních úkonů s dvojitou funkcí na sobě závislé, tj. jaké důsledky bude mít případná neplatnost hmotněprávní stránky daného procesního úkonu na jeho stránku procesní a naopak. V teorii se v této souvislosti objevují dvě zcela protichůdné nauky – nauka o tzv. dvojité skutkové podstatě a nauka o tzv. dvojité povaze procesních úkonů. Zastánci nauky o tzv. dvojité skutkové podstatě prosazují názor, že konkrétní projev vůle dané strany je nutné zcela odděleně posoudit jak podle ustanovení práva hmotného, tak podle ustanovení práva procesního, a skutečnost, jestli v dané právní sféře tento projev vůle vyvolá požadované účinky, záleží pouze na tom, zda splňuje požadavky toho kterého právního odvětví. Neúčinnost projevu vůle v jedné právní sféře,

---

¹⁶ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 120, 121.

¹⁷DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 88.

tj. například ve sféře hmotněprávní, nevylučuje schopnost tohoto projevu vyvolat účinky ve sféře druhé, tedy procesní, a vice versa. Příznivci nauky o tzv. dvojité povaze procesních úkonů se naopak přiklánějí k závěru, že k účinnosti procesních úkonů s dvojí funkcí je třeba, aby tento procesní úkon splňoval náležitosti požadované hmotněprávní úpravou a současně požadavky kladené úpravou procesní. Z této nauky tak vyplývá, že neúčinnost procesního úkonu s dvojí funkcí v jedné právní sféře automaticky vyvolává jeho neúčinnost i ve druhé právní sféře. Vzhledem ke skutečnosti, že jak právní předpisy práva hmotného, tak ani procesní předpisy tuto podmínku účinnosti neobsahují, nemůže nauka o tzv. dvojité povaze procesních úkonů v kontextu platné právní úpravy obstát.¹⁸ Odborná veřejnost se tak dle mého názoru naprosto správně kloní k nauce o tzv. dvojí skutkové podstatě¹⁹. Mezi procesními úkony s dvojí funkcí lze v zásadě rozlišovat tři základní podskupiny, a to hmotněprávní jednání, která jsou zároveň svým procesním uplatněním, dále uznání nároku a vzdání se nároku a v neposlední řadě soudní smír.²⁰ Tyto tři podskupiny níže rozeberu podrobněji.

Hmotněprávní jednání, která jsou zároveň svým procesním uplatněním

Za hmotněprávní jednání, které je zároveň svým procesním uplatněním, považujeme takové hmotněprávní jednání, které strana sporu nečiní přímo vůči protistraně, ale činí jej pomocí procesního úkonu prostřednictvím soudu. Tím, že strana řízení učiní hmotněprávní jednání pomocí procesního úkonu, jenž je adresován soudu, žádá mlčky soud, aby toto hmotněprávní jednání vzal za základ svého meritorního rozhodnutí. Tímto způsobem může strana v průběhu řízení učinit širokou škálu hmotněprávních jednání, například odstoupení od smlouvy, výzvu k plnění apod. I pro hmotněprávní jednání, která jsou zároveň svým procesním uplatněním, však platí výše řečené ohledně odděleného posuzování dle práva hmotného a práva procesního, nicméně přednost dostane posouzení procesněprávní, neboť pokud by toto hmotněprávní jednání nebylo účinně uplatněno podle procesního práva, zejména řádně a včas, nebude k němu soud moci přihlídnout, a tím pádem nebude moci ani posoudit, zda a případně jaké účinky má toto jednání dle hmotného práva. Tento fakt nicméně není překážkou k tomu,

---

¹⁸DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 89.

¹⁹Srov. DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 89, či ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 121.

²⁰ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 121.

aby předmětné hmotněprávní jednání skutečně vyvolalo účinky ve sféře hmotněprávní, kterými se případně bude následně zabývat jiný soud v rámci jiného řízení.²¹

Specifické hmotněprávní jednání, které je zároveň svým procesním uplatněním, představuje **námítka započtení**. Institut námítky započtení představuje velmi komplexní a rozsáhlou problematiku, nicméně účelem této práce není detailní rozbor námítky započtení, proto se na tomto místě omezím na pouhé nastínění základních otázek a problémů z hlediska námítky započtení jakožto procesního úkonu s dvojí funkcí. Základním východiskem je opětovně důsledné oddělování hmotněprávní a procesněprávní stránky námítky započtení. Hmotněprávní aspekt námítky započtení představuje zánik vzájemných pohledávek žalobce a žalovaného, k němuž dochází na základě kompenzačního projevu, který spočívá v jednostranném hmotněprávním jednání adresovaném druhé straně. Ke kompenzačnímu projevu může dojít jak před zahájením sporného řízení, tak i v jeho průběhu, nicméně k účinnosti kompenzačního projevu je nutné vědomí druhé strany o něm. Je-li kompenzační projev učiněn mimo probíhající řízení, nabývá o něm druhá strana vědomí okamžikem, kdy jí kompenzační projev dojde (srov. § 570 odst. 1 OZ), oproti tomu pokud strana učiní kompenzační projev v rámci probíhajícího řízení, nabývá o něm druhá strana vědomí v okamžiku, kdy se o něm v řízení dozví (srov. § 41 odst. 3 OSŘ). Tento zánik vzájemných pohledávek, k němuž dojde na základě kompenzačního projevu, je nutné v probíhajícím řízení uplatnit, a to pomocí námítky započtení. Námítka započtení tak ve svém procesním smyslu představuje procesní úkon (zpravidla, ale nikoli výlučně) žalovaného, jímž do řízení vnáší informaci o učiněném kompenzačním projevu a tedy o zániku vzájemných pohledávek, přičemž se zároveň pomocí tohoto úkonu brání pohledávce žalobce vznesené proti němu žalobou. Námítka započtení ve své procesní podobě tím pádem představuje obranu žalovaného proti žalobě (srov. § 98 OSŘ), kterou je ovšem nutné důkladně odlišovat od vzájemné žaloby. Vzájemná žaloba spočívá v požadavku žalovaného, aby mu bylo přisouzeno více, než ve své žalobě požaduje žalobce po žalovaném, kdežto započtení lze namítat pouze u pohledávek žalovaného vůči žalobci ve stejné či nižší výši, než jakou žalobce ve své žalobě uplatnil. Námítka započtení rovněž představuje jednu z výjimek z požadavku bezpodmínečnosti procesních úkonů. Teorie připouští vázání námítky na podmínku, neboť eventuální námítka

---

²¹ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 121, 122.

započtení nezpůsobí pochybnosti o tom, zda řízení trvá či jaký je jeho předmět (na rozdíl od např. dispozičních úkonů vázaných na podmínku). Námitku započtení je tak možné v praxi podmínit například tím, zda soud považuje pohledávku žalobce za existující, přičemž § 41a odst. 2 OSŘ se v takovém případě nepoužije.²²

Pro zajímavost na tomto místě uvádím stručnou komparaci české právní úpravy námitky započtení s právní úpravou francouzskou. V článcích 63 až 70 francouzského soudního řádu²³ nalezneme úpravu tzv. incidenčních nároků (les demandes incidentes), mezi něž se řadí i vzájemná žaloba (la demande reconventionnelle)²⁴. Vzájemnou žalobou dle francouzské právní úpravy původní žalovaný požaduje získat vůči žalobci jinou výhodu než pouhé zamítnutí žaloby²⁵. Francouzská právní nauka rozlišuje tzv. hybridní vzájemné žaloby (les demandes reconventionnelles hybrides), které v sobě zahrnují jak obranu proti původnímu nároku žalobce, tak i nově vznášený nárok žalovaného, a tzv. vzájemné žaloby čisté a prosté (les demandes reconventionnelles pures et simples), které mají svůj vlastní předmět žaloby nemající jakýkoli vliv na předmět původní žaloby uplatněné žalobcem. Mezi tzv. hybridní vzájemné žaloby, které jsou v praxi nejčastější, patří i námitka započtení (l'exception de compensation), přičemž v rámci námitky započtení je rozlišováno tzv. započtení právní (la compensation légale) a tzv. započtení soudní (la compensation judiciaire). Zmíněné započtení právní představuje pouhou obranu proti základu nároku a jako takové nevyžaduje další zásahy soudu s výjimkou konstatování, že byly splněny podmínky započtení. Oproti tomu též výše zmíněné započtení soudní je třeba učinit předmětem vzájemné žaloby, neboť vyžaduje stanovení vzneseného protinároku ze strany soudu.²⁶ Mezi podmínky přípustnosti vzájemné žaloby dle francouzské právní úpravy patří požadavek, že tato musí vycházet od žalovaného a zároveň musí být spojena s nárokem vzneseným v žalobě dostatečnou souvislostí²⁷.²⁸ Námitka započtení je ovšem přípustná i tehdy, pokud zde není dostatečná souvislost mezi touto námitkou a uplatněnou žalobou, s výjimkou situace, kdy by projednání takové námitky započtení ohrozilo včasné vydání rozhodnutí v tomto řízení. V takovém případě soud rozhodne o vyloučení projednání

---

²²DVOŘÁK, Bohumil. Námitka započtení. *Právní rozhledy*, 2012, č. 8, s. 267–272.

²³CPC.

²⁴Článek 63 CPC.

²⁵Článek 64 CPC a zároveň CALLÉ, Pierre, DARGENT, Laurent. FRANCE. *Code de procédure civile*. 109e édition. Paris: Dalloz, 2017. ISBN 978-2-247-16864-4. s. 161.

²⁶GUINCHARD, Serge. *Droit et pratique de la procédure civile*. Paris: Dalloz, 2004. ISBN 2-247-05927-9. s. 524.

²⁷Článek 70 CPC.

²⁸GUINCHARD, Serge. *Droit et pratique de la procédure civile*. Paris: Dalloz, 2004. ISBN 2-247-05927-9. s. 524.

námítky započtení do samostatného řízení.²⁹ Zásadním rozdílem francouzské úpravy od té české je skutečnost, že francouzská úprava důsledně nerozlišuje mezi námitkou započtení a vzájemnou žalobou jako dvěma odlišnými instituty, ale naopak podřazuje námitku započtení jako podskupinu tzv. hybridních vzájemných žalob.

Uznání nároku a vzdání se nároku

V případě **uznání nároku** se jedná o procesní úkon žalovaného, kterým žalovaný uznává nárok žalobce proti němu uplatněný žalobou³⁰. Žalovaný může uznat nárok zcela, zčásti nebo pouze co do základu. V případě, že žalovaný uzná nárok zcela či co do základu, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání, přičemž pokud žalovaný uzná žalobou uplatněný nárok jen zčásti, rozhodne soud rozsudkem dle uznání pouze na návrh žalobce (srov. § 153a odst. 1 OSŘ). Uznání nároku je nepřípustné ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (viz § 153a odst. 2 OSŘ). Uznání nároku tak bude nepřípustné zejména v řízeních, která lze zahájit i bez návrhu, v řízeních o osobním stavu nebo ve věcech, které dle hmotněprávních ustanovení nelze vyřešit dohodou stran řízení, jakož i pokud by se jednalo o nárok, který je nemožné splnit, který zavazuje k trestnému jednání, který je právem zakázán anebo který je mimo dispozici stran řízení³¹. Uznání nároku je na prvním místě procesním úkonem, jenž ale v mnoha případech může zároveň naplňovat znaky hmotněprávního jednání, a to typicky uznání dluhu³². Právní úpravu uznání dluhu nalezneme v § 2053 OZ, který říká, že uzná-li někdo svůj dluh co do důvodu i výše prohlášením v písemné formě, má se za to, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá. Stejně jako u ostatních procesních úkonů s dvojí funkcí je nutno uznání nároku posuzovat zvlášť dle příslušných ustanovení práva hmotného a práva procesního. Jak již bylo řečeno, uznání nároku je v první řadě úkon procesní, proto bude primárně posuzováno podle ustanovení práva procesního. V případě, že je uznání nároku z hlediska ustanovení práva procesního účinné, nebude se soud zabývat jeho účinností z hlediska práva hmotného a rozhodne na jeho základě rozsudkem pro uznání (srov. § 153a OSŘ). Soud se proto zpravidla nebude zabývat tím, jestli učiněné uznání nároku naplňuje zároveň znaky uznání dluhu dle

---

²⁹Článek 70 CPC.

³⁰HRNČIŘÍK, Vít. § 153a [Rozsudek pro uznání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 731.

³¹Tamtéž. s. 732.

³²ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 123.

práva hmotného. Tím by se soud zabýval případně až za situace, že by uznání nároku bylo z hlediska práva procesního neúčinné a nemohlo tak na jeho základě dojít k vydání rozsudku pro uznání.³³

Návrh právní úpravy obsažený ve Věcném záměru civilního řádu soudního v bodě 320 zabývající se rozsudkem pro uznání zakotvuje, že v případě, že žalovaný uzná proti němu žalobou uplatněný nárok, ať už zcela, zčásti nebo jen do základu, je vydání rozsudku pro uznání vázáno na návrh žalobce. Autoři tento návrh právní úpravy odůvodňují zejména odkazem na dispoziční zásadu, neboť v souladu s touto zásadou je zásadně na žalobci, zda bude požadovat vydání rozsudku pro uznání či zda bude trvat na úplném projednání věci.³⁴ Souhlasím s autory Věcného záměru civilního řádu soudního, neboť jimi navrhovaná úprava skutečně lépe reflektuje dispoziční zásadu na rozdíl od současné právní úpravy, která v § 153a OSŘ předpokládá obligatorní vydání rozsudku pro uznání i přes případný nesouhlas žalobce.

Protikladem uznání nároku by bylo **vzdání se nároku** jako dispoziční procesní úkon žalobce, nicméně platná právní úprava tento institut nezná³⁵. Věcný záměr civilního řádu soudního již počítá s rozsudkem pro vzdání se nároku, konkrétně v bodu 319, který říká, že vzdá-li se žalobce za řízení žalobou uplatněného nároku nebo jeho části, soud žalobu zamítne rozsudkem na základě vzdání se, pokud to žalovaný navrhone. Věcný záměr civilního řádu soudního tak vzdání se nároku koncipuje jako přesný opak uznání nároku, tedy jako dispoziční procesní úkon žalobce, kterým se vzdává uplatněného nároku vůči žalovanému, přičemž k vydání rozsudku pro vzdání se nároku je třeba návrh žalovaného, neboť žalovaný může mít zájem na úplném projednání věci. Vzdání se nároku tak spočívá v projevu vůle žalobce, kterým dává najevo, že se vzdává právní ochrany ohledně nároku uplatněného v žalobě. V případě vydání rozsudku pro vzdání se nároku se bude jednat o meritorní rozhodnutí ve věci, které bude

---

³³ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 123.

³⁴DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 297. [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+ prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

³⁵ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 123.

závazné a nezměnitelné a bude představovat překážku věci rozsouzené. Vzdání se nároku tedy nelze zaměňovat se zpětvzetím žaloby ani s hmotněprávním prominutím dluhu.³⁶

Soudní smír

Soudní smír představuje velmi specifický procesní úkon. Může být považován za dispoziční procesní úkon, neboť pomocí něj strany disponují řízením, konkrétně směřují k ukončení soudního řízení smírem, zároveň se jedná o dvoustranný procesní úkon, jelikož představuje dohodu stran řízení³⁷, a v neposlední řadě se jedná o procesní úkon s dvojí funkcí (jak vymezeno výše), nicméně nelze určit, zdali se v případě soudního smíru jedná v první řadě o hmotněprávní jednání a o jeho následné procesní uplatnění anebo zda jde na prvním místě o procesní úkon, který může být zároveň i hmotněprávním jednáním³⁸. Soudní smír chápeme jako spojení dohody stran o jejich hmotněprávních právech a povinnostech, které byly předmětem sporu, a zároveň dohody stran o skončení předmětného řízení bez vydání soudního rozhodnutí smírem. Dohoda o skončení řízení smírem bývá v praxi často nevýslovná a vyplývá zejména z návrhu stran na schválení smíru.³⁹

Právní úpravu soudního smíru nalezneme v § 99 OSŘ. Soudní smír schvaluje soud v souladu s § 99 odst. 2 OSŘ, a to usnesením, přičemž smír neschválí v případě, že je v rozporu s právními předpisy. Smír je v rozporu s právními předpisy zejména tehdy, jestliže je dohoda stran řízení neplatná z hlediska obecných požadavků kladených na právní jednání, především je-li neurčitá či nesrozumitelná, v případě, že dohoda stran řízení neobsahuje všechny náležitosti, které hmotné právo k uzavření takové dohody (smlouvy) vyžaduje anebo v situaci, že se dohoda stran přičí kogentním ustanovením hmotného práva nebo tato ustanovení obchází⁴⁰. V takovém případě pak po právní moci usnesení soud pokračuje v řízení (§ 99 odst. 2 OSŘ). Schválený smír má v souladu s § 99 odst. 3 OSŘ účinky pravomocného rozsudku. Pro úplnost uvádím, že smír může být rovněž schválen v rámci odvolacího řízení odvolacím

---

³⁶DOBROVOLNÁ, Eva, DVORÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 296, 297. [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+ prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb.

³⁷Soudní smír jako dispoziční procesní úkon viz kapitola 5. této diplomové práce a soudní smír jako dvoustranný procesní úkon podrobněji v kapitole 6. této diplomové práce.

³⁸ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUŠÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 123.

³⁹Tamtéž. s. 123, 124.

⁴⁰DRÁPAL, Ljubomír. § 99 [Soudní smír]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 644.

soudem (viz § 220 odst. 2 OSŘ), nicméně v dovolacím řízení je schválení smíru vyloučeno (srov. § 243b OSŘ).

I v případě soudního smíru je nutno odděleně posuzovat náležitosti hmotněprávní dohody dle hmotného práva a náležitosti dohody o skončení řízení z hlediska práva procesního⁴¹. Dle Nejvyššího soudu je dvojí charakter soudem schváleného smíru nutno důsledně zohlednit zejména při zkoumání, zda se na spornou otázku týkající se soudního smíru aplikuje hmotněprávní či procesní právní úprava. Procesní účinky soudního smíru je nutné posuzovat v souladu s tzv. teorií projevu (jak je blíže popsáno v kapitole 4. této diplomové práce), tj. z objektivního hlediska tak, jak byl soudní smír navenek projeven, nikoli podle toho, zda je mezi vnějším projevem a vnitřní vůlí jednajících strany skutečný souhlas. Pokud se tedy rozhoduje o procesní stránce soudního smíru, nelze na zjišťování obsahu smíru aplikovat ustanovení o výkladu právních jednání, a naopak pokud jsou posuzovány účinky soudního smíru ve sféře práva hmotného, je na místě aplikovat hmotněprávní úpravu právního jednání, a to včetně úpravy jeho výkladu.⁴² V případě neplatnosti soudního smíru z hlediska hmotného práva je možné podat návrh soudu na zrušení smíru, a to do 3 let od právní moci usnesení o schválení smíru, přičemž soud následně může rozsudkem zrušit usnesení o schválení smíru (viz § 99 odst. 3 OSŘ). Otázkou je, jestli v případě neúčinnosti jedné z dohod může bez dalšího obstát samostatně dohoda druhá. Je zřejmé, že pomocí smíru strany řízení projevují svou vůlí ukončit řízení a zároveň uzavřít dohodu o sporných hmotněprávních právech a povinnostech, přičemž v případě neplatnosti této hmotněprávní dohody by pro ně skončení řízení zřejmě nemělo smysl. Přikláním se tedy k názoru, že v případě neúčinnosti hmotněprávní dohody dohoda procesní samostatně neobstojí. Otázkou nicméně zůstává, bude-li to tak i v případě neúčinnosti dohody procesní.⁴³ Osobně se domnívám, že by i přes neúčinnost procesní stránky soudního smíru byla dohoda stran o jejich hmotněprávních právech a povinnostech účinná, neboť primárním účelem soudního smíru je dle mého názoru smírné vyřešení otázky, jenž je mezi stranami řízení sporná. Pokud je tato hmotněprávní otázka mezi stranami účinně rozřešena

---

⁴¹ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 124.

⁴²Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1056/2020.

⁴³ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 124.

jejich dohodou, předmět sporu mezi stranami fakticky zaniká, a to i přes případnou neúčinnost procesní stránky této dohody stran.

Oproti stávající právní úpravě připouští navrhovaná právní úprava soudního smíru obsažená ve Věcném záměru civilního řádu soudního v bodě 189 vyřízení sporu kdykoli v průběhu řízení smírem, tj. i v průběhu řízení dovolacího. Navrhovaná právní úprava rovněž připouští uzavření smíru s výhradou odvolání ve stanovené lhůtě, což představuje výjimku z požadavku na bezpodmínečnost procesních úkonů. Věcný záměr civilního řádu soudního navrhuje výslovně zakotvit, že jeví-li se smír podle hmotného práva zdánlivý či neplatný a k neplatnosti se má přihlížet i bez návrhu, soud vysloví, že řízení skončeno není, a v řízení pokračuje. Dle autorů Věcného záměru civilního řádu soudního aby smír vedl k úspěšnému ukončení sporu, musí splňovat jak náležitosti dle hmotného práva, tak náležitosti dle práva procesního. Autoři se tak přiklánějí k názoru, že strany řízení zřejmě nemají za cíl ukončit řízení smírem podle hmotného práva neplatným, a proto navrhují výslovné zakotvení povinnosti soudu v takové situaci deklarovat, že řízení neskončilo a v řízení nadále pokračovat.⁴⁴ Nicméně ani Věcný záměr civilního řádu soudního neposkytuje odpověď na otázku, jak naložit se smírem, který je z hlediska procesního práva neúčinný, nicméně z hlediska práva hmotného účinný je. Věcný záměr civilního řádu soudního nepřebírá úpravu obsaženou v § 99 odst. 3 OSŘ, ale namísto toho navrhuje dvě alternativy právní úpravy. Alternativa č. 1 spočívá v zakotvení možnosti posouzení smíru z hlediska hmotného práva v jiném řízení, čemuž nebrání ani usnesení o skončení řízení smírem. V případě, že bude v jiném řízení rozsudkem určeno, že smír je neplatný či zdánlivý, může kterákoli ze stran řízení původně rozhodujícímu soudu navrhnout, aby pokračoval v řízení, přičemž tento návrh je třeba podat do 1 měsíce od doručení rozsudku. Jako výhody této alternativy autoři spatřují především možnost napadat hmotněprávní vady smíru stejnými prostředky jako vady jakéhokoli jiného právního jednání, jakož i omezení sporů, neboť bude-li již smír v jiném řízení pravomocně zpochybněn, není nutné kvůli tomu zahajovat zvláštní řízení o zrušení smíru a otázku platnosti smíru bude možné posoudit jako otázku předběžnou. Zároveň možnost pokračovat v původním řízení se ponechává zcela na vůli stran v souladu se zásadou dispoziční. Alternativa č. 2 stanovuje, že

---

⁴⁴DOBROVOLNÁ, Eva, DVORÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 227–230. [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18e5-41e9-948e-8defa2525adb

právní moc smíru lze zrušit rozsudkem, je-li smír podle hmotného práva neplatný či zdánlivý, přičemž žalobu lze podat do 3 let od právní moci usnesení o skončení řízení. Po zrušení právní moci smíru může kterákoli ze stran původně rozhodujícímu soudu navrhnout, aby pokračoval v řízení, přičemž tento návrh je třeba podat do 1 měsíce od doručení rozsudku. Tato alternativa ponechává tříletou lhůtu shodnou se současnou právní úpravou, nicméně na rozdíl od platné právní úpravy se neruší usnesení o schválení smíru, neboť dle navrhované úpravy soud smír neschvaluje, ale zrušuje se přímo právní moc smíru. Pokračování v původním řízení je i v rámci této alternativy ponecháno čistě na vůli stran řízení.⁴⁵ Osobně se přikláním k navrhované alternativě č. 1, a to zejména z důvodu, že vady hmotněprávní stránky soudního smíru by měly být dle mého názoru přezkoumávány stejným způsobem jako vady jakéhokoli jiného právní jednání.

1.1.2. Procesní úkony soudu

Pro úplnost je nutné zde připomenout, že procesní úkony v průběhu civilního řízení nečiní pouze účastníci řízení, ale rovněž i soud. Za procesní úkony soudu označujeme všechny úkony, které soud činí v průběhu řízení, a to od jeho zahájení až do jeho pravomocného skončení⁴⁶. Procesní úkony soudu můžeme v zásadě rozdělit do dvou základních skupin, a to na procesní úkony soudu označované jako rozhodnutí a procesní úkony soudu, které rozhodnutím nejsou (v teorii souhrnně označované jako opatření)⁴⁷. Mezi rozhodnutí soudu řadíme rozsudek a usnesení (viz § 152 a § 167 OSŘ). Mezi procesní úkony soudu, jež nejsou rozhodnutím, tedy tzv. opatření, patří zejména soudní protokolace a vedení soudního spisu, doručování, předvolání a předvedení k soudu či pořádková opatření⁴⁸. Ačkoliv lze mezi procesními úkony stran řízení a procesními úkony soudu jistě spatřovat mnohé rozdíly, jejichž hlubší rozbor není cílem této práce, V. Hora dle mého názoru velmi správně poukazuje mimo jiné na zásadní rozdíl v pohnutce, která vede subjekty řízení k učinění daného procesního úkonu. Zatímco strany

---

⁴⁵DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 231–233. [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

⁴⁶WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 176.

⁴⁷ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 94.

⁴⁸WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 177–183.

řízení jsou při činění procesního úkonu vedeny především snahou dosáhnout pro sebe co nejprůzračnějšího rozhodnutí, je pohnutkou soudu jakožto nezúčastněného třetího na prvním místě snaha o dosažení rozhodnutí spravedlivého.⁴⁹ Ačkoliv V. Hora vyslovil výše uvedené v kontextu tehdy rakouské právní úpravy, dle mého názoru se mu podařilo vystihnout jeden ze zásadních rozdílů, jenž je aplikovatelný i v kontextu dnes platné právní úpravy.

Procesní úkony soudu činí zásadně náležitě obsazený soud, který ve věci vede řízení (tj. procesní soud), přičemž výjimkou jsou případy, kdy procesní úkon na dožádání procesního soudu provádí soud dožádaný⁵⁰. Dožádaným soudem bude vždy okresní soud, jenž bude na dožádání provádět pouze takové procesní úkony, které by procesní soud mohl provést jen s obtížemi či zvýšenými, neúčelnými náklady, popř. procesní úkony, jež v obvodu procesního soudu provést vůbec nelze (srov. § 39 OSŘ). Na závěr stručného nastínění problematiky procesních úkonů soudu nezbyvá než uvést, že za procesní úkony soudu jsou v některých případech považovány i úkony, které činí jiné osoby než soudci. Tak například za procesní úkon soudu bude považován úkon přisedícího laika (v pracovněprávních sporech), vyššího soudního úředníka, asistenta soudce, justičního čekatele či soudního tajemníka. Dále se za procesní úkony soudu považují rovněž i úkony notáře jakožto soudního komisaře v dědickém řízení či úkony soudního exekutora v průběhu exekuce.⁵¹

Pro vyloučení všech pochybností na tomto místě uvádím, že s ohledem na téma této diplomové práce jsou následující kapitoly a podkapitoly věnovány výlučně procesním úkonům stran řízení, nikoli procesním úkonům soudu, pokud není výslovně řečeno jinak.

1.2. Strany řízení

Současná procesní úprava nalézacího řízení (s výjimkou úpravy řízení rozhodčího, srov. zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů) nehovoří o stranách řízení, nýbrž o účastnících řízení. Pro úplnost uvádím, že se dále zabývám pouze účastníky řízení nalézacího.

---

⁴⁹HORA, Václav. *Procesní úkony dle práva rakouského*. V Praze: Sborník věd právních a státních Bursík & Kohout, 1907. s. 3, 4.

⁵⁰ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUŠÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 97.

⁵¹Tamtéž. s. 95.

V současné právní úpravě nalezneme trojí definici účastníka řízení. Pro účely sporného řízení je účastník řízení definován v § 90 OSŘ takto: „*Účastníci řízení jsou žalobce a žalovaný.*“ Jelikož nesporné řízení se od řízení sporného v mnohém odlišuje, obsahuje zákon o zvláštních řízeních soudních rovněž vlastní definici účastníka řízení, a to dokonce definici dvojitou v § 6 odst. 1 a odst. 2 ZŘS. Ustanovení § 6 odst. 1 ZŘS vymezuje účastníka řízení následovně: „*V řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, je účastníkem řízení navrhovatel a ten, o jehož právech a povinnostech má být v řízení jednáno.*“ Na tuto definici navazuje § 6 odst. 2 ZŘS: „*Účastníkem je také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje.*“

Jak již název této práce napovídá, předmětem zkoumání jsou procesní úkony stran řízení, nikoli účastníků řízení, je tedy nutné stanovit, kdo je onou stranou řízení.

Do nabytí účinnosti zákona č. 142/1950 Sb., občanského soudního řádu, byl pojem „účastník“ spojen s řízením nesporným a pro účely řízení sporného se užíval pojem „strana“ řízení. Současně užívaný pojem „účastník řízení“ se do zákonné úpravy řízení sporného dostal až v souvislosti se změnami právní úpravy po událostech v roce 1948, a to v důsledku snahy socialismu popřít rozdíly mezi sporným a nesporným řízením. Po roce 1989 již v tomto směru bohužel nedošlo ke změně a terminologicky vhodnější označení „strana řízení“ pro účely řízení sporného se do právní úpravy nevrátilo.⁵²

Věcný záměr civilního řádu soudního se navrácí k pojmu „strana řízení“ v případě procesní úpravy civilního řízení sporného. Výraz „strana“ je pokládán za lepší vyjádření základního principu ovládajícího civilní sporné řízení – principu kontradiktornosti, tedy faktu, že v rámci civilního sporného řízení proti sobě vždy stojí dvě strany hájící protichůdné zájmy, a to strana žalující a strana žalovaná. Nic nebrání tomu, aby na jedné či obou stranách sporu stálo více osob, tedy procesních společníků hájících společné zájmy dané strany sporu, nicméně strany budou vždy pouze dvě.⁵³ Vhodné je zmínit rovněž fakt, že termín „strana“ je hojně užíván v zahraničních civilních řádech soudních. Kupříkladu německý občanský soudní řád hovoří o *parteien*⁵⁴ (stranách), rakouský občanský soudní řád účastníky označuje rovněž jako

---

⁵²ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 66.

⁵³DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 122, 123. [cit. 2021-10-24]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+ prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

⁵⁴Viz např. § 50 an. dZPO.

*parteien*⁵⁵ (strany), francouzský civilní soudní řád hovoří o *les parties*⁵⁶ (stranách) a italský civilní řád zmiňuje *le parti*⁵⁷ (strany). Je tedy zřejmé, že v právních systémech evropských států je termín „strana“ možno považovat za standard a označení „účastník“ je spíše výjimečné.

Rovněž je nutné zmínit, že k označení „strana“ se kloní i odborná literatura, jež důvod pro návrat k označení „strana“ sporného řízení shledává především v potřebě zajistit systematickosti civilního procesu a upevnit dualismus nalézacího civilního soudního řízení. Zároveň nelze opomenout skutečnost, že označení účastenství sporného řízení pojmem „strana“ je běžným standardem v evropských zemích.⁵⁸

Osobně se přikláním k názoru, že pojem „strana“ lépe vystihuje podstatu civilního řízení sporného. Je zřejmé, že předmětem sporného řízení je vždy nějaký spor mezi dvěma stranami, kde soud přistupuje jako nezávislý třetí k rozsouzení, na čí straně stojí právo. Označení žalobce či žalovaného jako „strany“ by dle mého názoru bylo i srozumitelnější pro laickou veřejnost, pro níž jsou ostatně právní normy určeny a která se často ocitá nejen na straně žalující, ale i na straně žalované.

Stranami řízení jsou tedy pro účely této diplomové práce myšleni účastníci sporného řízení ve smyslu § 90 OSŘ – žalobce a žalovaný.

2. Náležitosti procesních úkonů stran řízení

Každý procesní úkon směřuje k vyvolání určitých zamýšlených účinků, přičemž aby tyto účinky skutečně vyvolal, musí splňovat předepsané náležitosti. Pokud předmětný procesní úkon dané náležitosti nesplňuje, jedná se o procesní úkon vadný.⁵⁹ Vadám procesních úkonů se budu podrobněji věnovat v následující kapitole této diplomové práce.

---

⁵⁵Viz např. § 1 öZPO.

⁵⁶Viz např. článek 546 an. CPC.

⁵⁷Viz např. článek 88 iCPC.

⁵⁸ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-87576-78-6. s. 51.

⁵⁹ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 109.

Mezi náležitosti procesních úkonů stran řízení řadíme především procesní podmínky, které se vztahují přímo k osobě konkrétní procesní strany činící daný procesní úkon. Sem patří způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost a způsobilost postulační.⁶⁰ Mezi další náležitosti procesních úkonů řadíme formu, čas a místo procesních úkonů.

Nelze rovněž opominout požadavky na procesní úkony stran řízení, které stanovuje § 41a OSŘ. V prvním odstavci tohoto ustanovení se dočteme, že pokud zákon nestanoví jinak, může účastník činit úkon jen výslovně – tj. **požadavek výslovnosti**. V něm je možné spatřovat další odlišení procesních úkonů od právního jednání. Zatímco právní jednání je možné činit konkludentně, tj. mlčky, konkludentně učiněný procesní úkon by byl v zásadě nepřipustný. Procesní úkony je tak možné činit pouze pomocí slov, ať již ústně či písemně.⁶¹ Ustanovení § 41a odst. 2 OSŘ upravuje **požadavek bezpodmínečnosti**, tedy stanoví, že k úkonu účastníka, který je vázán na splnění podmínky nebo doložení času, se nepřihlíží. Zmíněný zákaz vázanosti procesních úkonů stran na podmínku, ať už odkládací či rozvazovací, hmotněprávní či procesní, nelze chápat absolutně. Pokud bychom tento zákaz uplatňovali beze zbytku, nesměl by soud přihlížet např. ani k teoriím i soudní praxí běžně přijímané žalobě obsahující eventuální petit anebo žalovaným in eventum vznesené námitce započtení. Při zkoumání podmínitelnosti procesních úkonů stran řízení je nutné rozlišovat mezi podmínkami vztahujícími se k mimoprocením skutečnostem (tzv. mimoprocením podmínky) a podmínkami, jež se týkají skutečností či postupů, které mají nastat v rámci probíhajícího procesu (tzv. vnitřní podmínky procesu). Příkladem takové mimoprocením podmínky by byla vazba účinnosti podané žaloby na skutečnost, že žalovaný v žalobcem poskytnuté lhůtě nesplní povinnost, které se žalobce žalobou domáhá. Taková podmínka by dala za vznik situaci, kdy by se soud zabýval žalobou, jejíž účinky mohou, ale nemusí nastat. V případě mimoprocením podmínek platí požadavek bezpodmínečnosti procesních úkonů bez výjimky, neboť nelze připustit, aby účinky procesního úkonu stran byly vázány na nejistou budoucí událost nesouvisející s probíhajícím řízením. Odlišná situace nastává v případě tzv. vnitřních podmínek procesu, tedy v situaci, kdy procesní strana váže účinky svého procesního úkonu na skutečnosti či postup, který má nastat v již probíhajícím řízení. Splnění či případné nesplnění takové vnitřní podmínky procesu pak nemá

---

⁶⁰DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 85.

⁶¹PODANÝ, Jan. § 41a [Obsah a účinky úkonů účastníků]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 189.

vliv na samotnou existenci řízení, ale ovlivňuje toliko rozsah matérie, jež soud projednává a o které rozhoduje.⁶² Příkladem podmínky mající původ v probíhající řízení může být např. vázanost návrhu výslechu svědka č. 2 na skutečnost, že výpověď svědka č. 1 soud neshledá jako dostačující. Procesní věda ovšem dovozuje, že vnitřními podmínkami procesu nelze podmínit tzv. dispoziční úkony (jimiž se podrobně zabývám v podkapitole 5.2. této diplomové práce), neboť v případě podmínění těchto úkonů by mohla vzniknout pochybnost ohledně vymezení předmětu řízení či způsobu skončení řízení. Z výše uvedeného plyne, že vázat na podmínku lze pouze takové procesní úkony stran, jejichž účinky působí zprostředkovaně v závislosti na navazujícím procesním úkonu soudu. Typicky se tak můžeme setkat s eventuálními procesními návrhy, mezi které řadíme zejména eventuální petit, dále rovněž s eventuálními skutkovými přednesy a námitkami, případně se můžeme setkat i s podmíněným smírem.⁶³ V souvislosti s námitkou započtení učiněnou pod podmínkou, že se jí má soud zabývat pouze dojde-li k závěru o existenci v žalobě uplatněného nároku, K. Svoboda uvádí, že se v této situaci ve skutečnosti nejedná o výjimku z ustanovení § 41a odst. 2 OSŘ. Takto podmíněná námitka započtení je totiž vázána na výsledek dokazování, přičemž podmíněnost daná normami upravujícími dokazování dle K. Svobody reálně vylučuje aplikaci § 41a odst. 2 OSŘ.⁶⁴

V neposlední řadě je nezbytné upozornit na **požadavek adresnosti** procesních úkonů. Procesní úkony stran řízení musí být vždy adresované, tzn. určené konkrétnímu adresátovi. Tímto adresátem bývá obvykle soud (zpravidla u žaloby či opravného prostředku), nicméně v určitých situacích jím může být i druhá procesní strana, například při návrhu na uzavření smíru. Neadresovaný procesní úkon strany nevyvolává žádné účinky.⁶⁵

---

⁶²DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 86, 87.

⁶³Tamtéž.

⁶⁴SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-733-0. s. 112.

⁶⁵DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 86.

2.1. Procesní podmínky

První skupinu náležitostí procesních úkonů tvoří procesní podmínky, které se vážou přímo k osobě, jež daný procesní úkon činí. Mezi procesní podmínky řadíme způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost a případně i postulační způsobilost.⁶⁶

Způsobilost být účastníkem řízení, jinými slovy procesní subjektivita, nám obecně určuje, kdo je nositelem procesních práv a povinností a o čích právech a povinnostech může být v řízení jednáno⁶⁷. Procesní subjektivitu definuje § 19 OSŘ následovně: „*Způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má právní osobnost; jinak ten, komu ji zákon přiznává.*“ Právní osobnost vymezuje § 15 odst. 1 OZ jako způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Z ustanovení § 17 odst. 1 OZ se podává, že práva může mít a vykonávat pouze osoba, tedy právní osobnost může mít pouze fyzická či právnická osoba. Podle § 23 OZ má člověk (fyzická osoba) právní osobnost od narození do smrti. Lze tedy říci, že fyzická osoba je způsobilá být účastníkem řízení od narození do smrti. Pro právnické osoby dle § 118 OZ platí, že mají právní osobnost od svého vzniku do svého zániku. Dle § 126 odst. 1 OZ právnická osoba vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku, alternativně dle odst. 2 nabytím účinnosti zákona, pokud se jedná o právnickou osobu zřízenou zákonem a tento zákon nestanoví pozdější den jejího vzniku. Zánik právnické osoby připadá na den vymazání z veřejného rejstříku v souladu s § 185 OZ, případně na den skončení likvidace u právnické osoby nepodléhající zápisu do veřejného rejstříku dle § 186 OZ. Právnická osoba je tedy způsobilá být účastníkem řízení ode dne zápisu do veřejného rejstříku či ode dne nabytí účinnosti zákona, který právnickou osobu zřídil (případně ode dne pozdějšího stanoveného tímto zákonem), až do dne výmazu z veřejného rejstříku, případně do skončení likvidace. Nesmíme ovšem opomenout znění § 19 OSŘ, konkrétně část za středníkem, z níž se podává, že mimo osoby mající právní osobnost má způsobilost být účastníkem i ten, komu ji zákon přiznává. Způsobilost být účastníkem řízení sporného, a tedy stranou řízení, tak má rovněž výslovně ze zákona státní zastupitelství (viz § 35 OSŘ) a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (§ 35a OSŘ). V praxi se mohou objevit i situace, kdy procesní subjektivita bude vyplývat ze zákona

---

⁶⁶DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 85.

⁶⁷ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastensví v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-87576-78-6. s. 97.

implicitně, např. účast vymazané obchodní společnosti v řízení o zrušení zápisu jejího výmazu^{68, 69}

Procesní způsobilost nám vymezuje, kdo je oprávněn činit procesní úkony samostatně a v jakém rozsahu a naopak kdo je může činit pouze prostřednictvím svého zástupce. Dle názoru R. Šínové a M. Juráše je procesní způsobilost shodně jako procesní subjektivita vázána na hmotněprávní ustanovení.⁷⁰ Jejich názoru odporuje B. Dvořák, jenž uvádí, že mezi instituty občanského práva hmotného a procesního nelze bez dalšího položit rovnítko, ačkoli jsou tyto instituty nesporně provázány, nicméně toto spojení považuje pouze za „strukturní a funkční“⁷¹. Podle § 20 odst. 1 OSŘ platí, že každý může před soudem jako účastník samostatně právně jednat v rozsahu své svéprávnosti. Úpravu svéprávnosti nalezneme v občanském zákoníku, konkrétně v § 15 odst. 2 OZ, který vymezuje svéprávnost jako způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, čili právně jednat. Pro fyzické osoby platí § 30 OZ vymezující způsoby nabytí svéprávnosti. Svěprávným se člověk stává zletilostí, tedy dovršením osmnáctého roku věku, případně před nabytím zletilosti se svěprávným člověk stává přiznáním svéprávnosti či uzavřením manželství. Samostatně před soudem tak může jednat člověk zletilý nebo nabyvší svéprávnosti před dovršením osmnáctého roku věku zákonem stanoveným způsobem, přičemž platí, že člověk, jehož svéprávnost byla omezena, může před soudem samostatně jednat v takovém rozsahu, v jakém jeho svéprávnost omezena nebyla.⁷² Pro nezletilého zjednodušeně platí, že je schopen před soudem samostatně jednat v rozsahu přiměřeném jeho rozumové a volní vyspělosti (srov. § 31 OZ) nebo v rozsahu svéprávnosti, která mu byla přiznána v důsledku specifických situací, na které pamatují § 33 až § 35 OZ (samostatné podnikání či závislá práce nezletilého). Občanský soudní řád obsahuje v § 23 tzv. pojistku předsedy senátu, která zakotvuje možnost předsedy senátu rozhodnout, pokud to vyžadují okolnosti případu, že fyzická osoba, která není plně svéprávná (ať už zletilá či nezletilá), musí být v řízení zastoupena svým zákonným zástupcem či opatrovníkem, i když

---

⁶⁸Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003.

⁶⁹DVOŘÁK, Bohumil. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*, 2016, č. 19, s. 651.

⁷⁰ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastensví v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-87576-78-6. s. 116.

⁷¹DVOŘÁK, Bohumil. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*, 2016, č. 19, s. 652, 655.

⁷²ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 70.

jde o věc, v níž by jinak mohla jednat samostatně.⁷³ V případě právnických osob nelze dávat procesní způsobilost do souvislosti se svéprávností, neboť právnické osoby svéprávnost dle hmotného práva nenabývají. Pro postavení právnických osob je tak rozhodný § 21 OSŘ, který vymezuje osoby oprávněné jednat za právnické osoby. Takovou osobou oprávněnou jednat za osobu právnickou bude zejména člen jejího statutárního orgánu, její zaměstnanec, který byl statutárním orgánem pověřen, vedoucí odštěpného závodu (ve věcech týkajících se daného odštěpného závodu) či její prokurista, pokud může podle udělené prokury jednat samostatně. Důležité je upozornit na ustanovení § 21 odst. 5 OSŘ zakotvující pravidlo, že v téže věci může za právnickou osobu současně jednat jen jediná osoba. Speciální úpravu osob jednajících za stát před soudem obsahuje § 21a OSŘ a úpravu osob jednajících za územně samosprávné celky najdeme v § 21b OSŘ. Zároveň podle § 20 odst. 2 OSŘ platí, že přiznává-li zvláštní předpis namísto státu někomu jinému způsobilost samostatně jednat před soudem ve věci týkající se majetku státu, jedná tato osoba jako účastník. Takovou osobou bude především Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, který před soudem vystupuje za stát v situacích vymezených zákonem č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. V závěru pojednání o procesní způsobilosti je nutné blíže upozornit na problematickou otázku procesní způsobilosti právnických osob, o které panuje mezi odborníky názorová neshoda. Problematika vyvstala v důsledku zásadní změny koncepce právního jednání právnických osob, k níž došlo v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku od 1. 1. 2014, přičemž občanský soudní řád tuto změnu nijak nerefletoval. Vzhledem k tomu, že občanský soudní řád váže procesní způsobilost na svéprávnost, přičemž občanský zákoník vychází z předpokladu, že u právnických osob není nositelem svéprávnosti sama právnická osoba, ale fyzická osoba, popř. fyzické osoby, které za tuto právnickou osobu jednají, dovozuje R. Šínová a M. Juráš, že v případě právnické osoby se nejedná o procesní způsobilost, nýbrž o zastoupení účastníka *sui generis*⁷⁴. M. Juráš jde ještě dál a označuje jednání za právnickou osobu jako procesní zákonné zastoupení s určitými odlišnostmi a navrhuje znění budoucí právní úpravy tak, aby z důvodu systematické jednoty institutů hmotného a procesního práva bylo výslovně zakotveno, že

---

⁷³ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 71.

⁷⁴ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastensví v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-87576-78-6. s. 130.

právnícká osoba jedná vždy prostřednictvím zákonného zástupce⁷⁵. Těmto názorům oponuje B. Dvořák, který uvádí, že platná právní úprava počítá s existencí procesní způsobilosti právníckých osob, přičemž své tvrzení zdůvodňuje nejen systematickým zařazením § 21 OSŘ obsahujícího základní úpravu procesního jednání právníckých osob mezi ustanovení upravující účastenství v řízení, ale i skutečností, že občanský soudní řád zná zastoupení pouze na základě zákona, plné moci či rozhodnutí, a v neposlední řadě i faktem, že zmocněncem účastníka může být právnícká osoba, a to v situacích upravených § 26 OSŘ a § 26a OSŘ⁷⁶. K tomuto názoru se přiklání i A. Winterová s tvrzením, že u právníckých osob se nejedná o zastoupení, nýbrž o jednání jménem právnícké osoby, která jakožto právní konstrukce sama jednat nemůže, přičemž dle jejího názoru u právníckých osob splývá způsobilost být účastníkem se způsobilostí procesní⁷⁷. Věcný záměr civilního řádu soudního na tuto situaci reaguje navrhovaným zněním bodu 80: „*Procesní způsobilost dále mají právnícké osoby a ti, kterým ji zákon přiznává,*“ čili navrhuje výslovně právníckým osobám procesní způsobilost přiznat⁷⁸.

Konečně **postulační způsobilosti** rozumíme způsobilost účastníka se srozumitelně vyjadřovat, tj. komunikovat se soudem, přičemž v případě jejího nedostatku se nejedná o důsledek duševní poruchy či jiných zdravotních důvodů.⁷⁹ Občanský soudní řád se o postulační způsobilosti výslovně nezmiňuje, nicméně v § 29 odst. 3 umožňuje předsedovi senátu, pokud neučiní jiná opatření, ustanovit opatrovníka účastníku, který není schopen se srozumitelně vyjadřovat. Typickým příkladem, kdy účastník není schopen srozumitelného vyjadřování, je situace, kdy účastník řízení koktá. Nedostatek postulační způsobilosti je nicméně nutno odlišit od situace, kdy je účastník hluchoněmý či němý a kdy je toto nutné řešit s využitím tlumočnicka do znakové řeči, nikoli ustanovením opatrovníka.⁸⁰

---

⁷⁵JURÁŠ, Marek. Zastoupení právnícké osoby v civilním právu–aktuální problémy. *Právní rozhledy*, 2014, č. 12, s. 431, 432.

⁷⁶DVOŘÁK, Bohumil. K problematice procesního jednání právníckých osob. *Právní rozhledy*, 2016, č. 19, s. 654, 655.

⁷⁷WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 134.

⁷⁸DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 137. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

⁷⁹SMOLÍK, Petr. § 29 [Opatrovník ad hoc ustanovený soudem]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 137.

⁸⁰Tamtéž.

2.2. Forma procesních úkonů

Co se týče formy procesních úkonů, platí **zásada bezformálnosti** vyjádřená v § 41 odst. 1 OSŘ: „*Účastníci mohou provádět své úkony jakoukoli formou, pokud zákon pro některé úkony nepředepisuje určitou formu.*“ Procesní úkon strany řízení může mít formu ústní či písemnou. Je-li strana řízení v osobním kontaktu se soudem, činí procesní úkony zpravidla ústně, typicky při ústním jednání, oproti tomu v době, kdy strana není v osobním kontaktu se soudem, činí procesní úkony především písemně.⁸¹ Procesní úkony stran mající písemnou formu zákon označuje jako podání a stanovuje, že podání lze učinit v listinné či elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem (§ 42 odst. 1 OSŘ). Zákonodárce v § 42 odst. 2 OSŘ stanoví přísnější požadavky na písemná podání obsahující návrh ve věci samé učiněná telefaxem nebo v elektronické podobě, přičemž taková podání je nutno nejpozději do 3 dnů doplnit předložením jejich originálu, případně písemným podáním shodného znění, jinak se k takovým podáním nepřihlíží. Zákon rovněž umožňuje předsedovi senátu požadovat po účastníku řízení předložení originálu či písemného podání shodného znění i v případě jiných podání učiněných telefaxem.

Jak už bylo výše uvedeno, procesní úkon strany řízení může mít formu písemnou či ústní. Poněkud problematicky pak mohou působit procesní úkony činěné telefonicky. Takové procesní úkony nelze považovat za úkony činěné ústně, neboť komunikace prostřednictvím telefonu neumožňuje dostatečnou identifikaci osoby, která úkon činí, tak, jak to umožňuje osobní kontakt se soudem při ústním jednání, a už vůbec takové úkony nelze považovat za úkony mající formu písemnou. Jsou tedy procesní úkony stran řízení učiněné telefonicky vůbec přípustné? Mohlo by se na první pohled zdát, že takto učiněný procesní úkon bude zásadně nepřípustný, přesto takové úkony soudní praxe výjimečně připouští, a to zejména v situacích, kdy hrozí nebezpečí z prodlení a po straně řízení nelze rozumně požadovat, aby úkon učinila jinak.⁸² Judikatura kupříkladu dovodila, že telefonicky učiněná omluva ze soudního jednání je přípustná. Omluva jakožto procesní úkon spočívá v informování soudu o skutečnosti, že se příslušná osoba nedostaví na konkrétní soudní jednání, a o důvodech, pro které se nedostaví, přičemž tento procesní úkon je účinný již v okamžiku, kdy se dostane do dispoziční sféry

---

⁸¹DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 86.

⁸²ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 110.

adresáta, tedy soudu. Je-li obsah telefonického hovoru veden způsobem, jenž ve volajícím nevyvolává žádné pochybnosti o tom, že soud jeho omluvu přijal, tj. akceptoval ji v uvedené formě, nemůže být takto uskutečněná omluva soudem pominuta jen proto, že jde o omluvu telefonickou. Nejvyšší soud tak vyslovil, že omezení kladená na formu procesních úkonů jsou zásadně nepřekročitelná pouze v případech procesních úkonů, jejichž účinky se nevyčerpávají již doručením soudu (typicky žaloba, odvolání, dovolání, změna žaloby atd.).⁸³ Z toho je možné učinit závěr, že pokud se jedná o procesní úkony, jejichž účinky se vyčerpají již okamžikem dojití do sféry adresáta (soudu), je možné takové procesní úkony činit i jinou než písemnou či ústní formou, například telefonicky.

2.3. Čas procesních úkonů

Obecně platí, že časový sled procesních úkonů není stanoven, nicméně s ohledem na právní jistotu, řádný průběh řízení a zabránění zbytečným průtahům musí být některé procesní úkony stran řízení provedeny v určité lhůtě (často pod přísnou sankcí ztráty možnosti úkon učinit). Procesní lhůty hrají velmi důležitou roli zejména při podávání opravných prostředků.⁸⁴ Zákonnou úpravu procesních lhůt obecně nalezneme v § 55 až § 58 OSŘ. Procesní lhůty dělíme na zákonné a soudcovské; zákonné lhůty jsou lhůty pro provedení procesního úkonu stanovené přímo zákonem, např. lhůta pro podání odvolání dle § 204 OSŘ, soudcovské lhůty jsou oproti zmíněným lhůtám zákonným určeny k provedení úkonu přímo soudem, kupříkladu lhůta k opravě či doplnění podání, které neobsahuje všechny náležitosti v souladu s § 43 odst. 1 OSŘ.⁸⁵ Podle § 55 OSŘ platí, že nestanoví-li zákon lhůtu k provedení úkonu a je-li to potřebné, určí ji předseda senátu, přičemž zároveň platí, že předseda senátu může tuto lhůtu případně prodloužit. Z tohoto ustanovení nepřímo vyplývá, že lhůty zákonné prodloužit nelze.

Zásadní rozdíl oproti hmotněprávní úpravě právního jednání spočívá v počítání lhůt. Klíčové je ustanovení § 57 odst. 3 OSŘ, které říká, že lhůta je zachována, je-li posledního dne lhůty učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost jej doručit. Pro dodržení lhůty k učinění procesního úkonu tak stačí, pokud je podání podáno na poštu poslední den lhůty, a je bez významu, že soudu ve skutečnosti dojde až po uplynutí lhůty. Oproti tomu

---

⁸³Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98.

⁸⁴WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 186.

⁸⁵Tamtéž. s. 187.

pro právní jednání platí, že aby bylo učiněno ve lhůtě, musí být dovršeno před jejím uplynutím, tedy musí se nejpozději poslední den lhůty skutečně dostat do dispoziční sféry adresáta.⁸⁶

Nedodržení stanovené lhůty, ať již soudcovské či zákonné, s sebou vždy nese určité negativní následky. Za opožděné označujeme úkony učiněné po uplynutí lhůty – ať již soudcovské či zákonné. V případě, že se jedná o lhůty tzv. prekluzivní, je následkem zmeškání ztráta možnosti úkon učinit. O takové lhůty se jedná zejména v případech lhůt k provedení úkonů, které jsou čistě v dispozici účastníka, typicky podání opravného prostředku.⁸⁷ Opožděný neboli prekludovaný procesní úkon strany nevyvolává žádné účinky.⁸⁸ Zákodárce v § 58 OSŘ zakotvuje možnost soudu prominout zmeškání lhůty, jestliže ji účastník či jeho zástupce zmeškal z omluvitelných důvodů, a byl proto vyloučen z úkonu, který mu přísluší.

Za zmínku stojí i skutečnost, že některé procesní úkony lze činit teprve v určitém stádiu řízení, nikoli dříve. Tak např. vzdát se odvolání je možno až po vyhlášení rozhodnutí (§ 207 odst. 1 OSŘ).⁸⁹

2.4. Místo procesních úkonů

Z hlediska místa, kde strany činí procesní úkony, je rozhodná forma těchto procesních úkonů, tedy zda se jedná o procesní úkon ústní či písemný. Pakliže se jedná o procesní úkony ústní, budou je strany činit z povahy věci před soudem, když jsou s ním v osobním styku, tedy zpravidla v budově soudu na jednání. Před soudem, ale mimo budovu soudu, budou procesní úkony strany činit zejména tehdy, provádí-li soud důkaz mimo budovu soudu či např. při videokonferenci.⁹⁰

---

⁸⁶LAVICKÝ, Petr. § 605 [Lhůty určené podle dnů, měsíců nebo let]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2161, 2162.

⁸⁷WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 187.

⁸⁸DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 86.

⁸⁹Tamtéž.

⁹⁰ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 110.

Procesní úkony v písemné formě je třeba adresovat na sídlo příslušného soudu. Pokud bude podání zasláno na adresu nepříslušného soudu, může to mít za následek opožděnost procesního úkonu, jestliže nepříslušný soud tento procesní úkon nedodá soudu příslušnému před uplynutím lhůty.⁹¹

3. Vady procesních úkonů stran řízení

Ve druhé kapitole této diplomové práce jsem se věnovala náležitostem procesních úkonů stran řízení. Nespĺňuje-li určitý procesní úkon strany řízení některou ze zmíněných náležitostí, jedná se o vadu procesního úkonu a půjde tak o procesní úkon vadný. V této kapitole blíže rozeberu jednotlivé možné vady procesního úkonu strany řízení.

3.1. Vady subjektu

Jak je blíže popsáno v podkapitole 2.1. této diplomové práce, mezi náležitosti procesního úkonu vážící se k subjektu, který daný úkon činí, patří procesní subjektivita, procesní způsobilost a eventuálně i postulační způsobilost. Mezi vady subjektu proto řadíme nedostatek procesní subjektivity, procesní způsobilosti či postulační způsobilosti. Tento nedostatek bývá zpravidla trvalý, neboť se váže přímo k subjektu činícímu procesní úkon, a bude tak většinou postihovat nejen procesní úkon, ale řízení vůbec⁹².

Procesní subjektivita a procesní způsobilost se řadí mezi procesní podmínky, tedy mezi předpoklady řádného průběhu civilního procesu a vydání rozhodnutí (OSŘ označuje procesní podmínky jako podmínky řízení, viz § 103 a násl. OSŘ)⁹³. Z § 103 OSŘ vyplývá, že soud kdykoli za řízení přihlíží k tomu, jestli jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé, tedy podmínky řízení. Procesní podmínky soud zkoumá a jejich nedostatky řeší z úřední povinnosti⁹⁴. V případě procesní subjektivity je namístě odlišovat zkoumání její

---

⁹¹DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 86.

⁹²ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUŠÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 115.

⁹³WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 217.

⁹⁴Tamtéž. s. 220.

existence na počátku řízení a dále její zkoumání kdykoli v průběhu řízení⁹⁵. Jestliže byl v žalobě za účastníka řízení označen ten, kdo nemá způsobilost být účastníkem řízení, nemůže vstoupit do procesněprávního vztahu, neboť zde chybí jeden z jeho základních prvků, a to způsobilá strana sporu. Nedostatek procesní subjektivity na počátku řízení je tak neodstranitelným nedostatkem procesních podmínek.⁹⁶ V případě, že nedostatek procesní subjektivity nastane později v průběhu řízení (fyzická osoba zemře nebo právnická osoba zanikne), je namístě postupovat podle § 107 OSŘ. Při zkoumání procesní způsobilosti je nutné posuzovat rozsah svéprávnosti konkrétního účastníka řízení v průběhu celého řízení, nepostačí tak posouzení jen na začátku řízení. Nedostatek procesní způsobilosti nemusí nutně nastat pouze u osoby omezené ve svéprávnosti na základě pravomocného rozhodnutí soudu, ale může se jednat i o osobu, která nebyla v konkrétní situaci v důsledku duševní poruchy schopna samostatně právně jednat a nebyla náležitě zastoupena opatrovníkem, resp. advokátem. Je nutné tedy posuzovat skutečnou nezpůsobilost k procesnímu jednání.⁹⁷ Nedostatek procesní způsobilosti bývá zpravidla odstranitelný, proto je soud povinen uskutečnit kroky směřující k jeho nápravě.⁹⁸ Soud odstraní nedostatek procesní způsobilosti za pomoci institutu zastoupení zákonným zástupcem dle § 22 nebo § 23 OSŘ a není-li takový postup možný, ustanoví dle § 29 OSŘ osobě opatrovníka (v podrobnostech viz podkapitola 3.5.)⁹⁹. Pokud se nepodaří nedostatek procesní subjektivity či procesní způsobilosti odstranit, brání to vydání meritorního rozhodnutí¹⁰⁰.

Nedostatek **postulační způsobilosti** má za následek, že účastník není schopen se srozumitelně vyjadřovat, tedy komunikovat se soudem. Zmíněný nedostatek soud může odstranit ustanovením opatrovníka účastníka dle § 29 odst. 3 OSŘ, pokud neučiní jiné opatření. Takové opatření může spočívat například ve výzvě účastníka ke zvolení si zástupce a udělení mu plné moci spolu s procesní plnou mocí, přičemž výběr vhodného opatření závisí na

---

⁹⁵ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 158.

⁹⁶Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 20 Cdo 3699/2009.

⁹⁷Nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. II. ÚS 3040/16.

⁹⁸ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 158.

⁹⁹Tamtéž. s. 159.

¹⁰⁰WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 219.

odpovědném uvážení soudu.¹⁰¹ Nutno podotknout, že automatické ustanovení opatrovníka v případech nedostatku postulační způsobilosti, kdy je účastník jinak zcela procesně způsobilý, by mohlo být pokládáno za neúčelné, nevstřícné a mohlo by být považováno až za zásah do důstojnosti osoby s daným postižením, neboť k překonání těchto druhů postižení společnost často zná i jiné nástroje, než je ustanovení opatrovníka, přičemž takovou znalost si musí osvojit i soudy¹⁰².

3.2. Vady vůle a vady projevu vůle

Právní úprava procesních úkonů na rozdíl od hmotněprávní úpravy právních jednání nepředepisuje náležitosti vůle, jako zejména její vážnost, svobodu a absenci omylu, a proto, jak je popsáno blíže v kapitole 4. této diplomové práce, i s ohledem na teorii projevu v zásadě platí, že **vady vůle** u procesních úkonů nejsou relevantní. Jediným kladeným požadavkem je schopnost účastníka řízení vůbec vůli mít a projevit, což je zahrnuto v procesní způsobilosti, která je jednou z podmínek řízení. V případě vad vůle, jež jsou důsledkem trestného činu protistrany, např. násilí či bezprávné výhrůžky nebo podvodu, je nutné takové vady zohlednit za použití zákazu zneužití dle § 2 OSŘ ve spojení se zásadou, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého či protiprávního jednání.¹⁰³

Je nutné k této problematice zdůraznit, že nelze zaměňovat soukromoprávní úpravu právních jednání a veřejnoprávní úpravu procesních úkonů. Nesmíme opomenout, že zásada dispoziční ovládající civilní proces není totožná se zásadou autonomie vůle, která je naopak typická pro občanské právo hmotné. Procesní úkony tudíž není možné zkoumat a napadat na základě předpisů hmotného práva o vadách právního jednání, neboť se jedná o instituty dvou odlišných právních odvětví, byť jsou tato odvětví jistě k sobě blízká. V civilním procesu nepochybně převládá zájem na rychlosti a hospodárnosti řízení, jakož i zájem na ochraně právní jistoty stran. Civilní právo procesní proto s ohledem na případné vady vůle upravuje možnost

---

¹⁰¹ KORBEL, František, JIRSA, Jaromír. § 29. In: JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1. 3. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-366-4. s. 226.

¹⁰² SMOLÍK, Petr. § 29 [Opatrovník ad hoc ustanovený soudem]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 137.

¹⁰³ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení.* 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 116.

odvolat jednostranné procesní úkony (viz § 41a odst. 4 OSŘ) a nemalou roli hraje též poučovací povinnost soudu, která by měla být zárukou vyloučení omylu procesní strany.¹⁰⁴

Mezi **vady projevu vůle** řadíme nedostatek písemné formy, je-li písemná forma zákonem vyžadována, a v případě podání rovněž jeho neúplnost¹⁰⁵. Neobsahuje-li podání některou z předepsaných záležitostí v § 42 odst. 4 OSŘ, tj. kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká, co sleduje, datum a podpis, jedná se o podání vadné.

3.3. Vady obsahu (předmětu)

Občanský soudní proces se od občanského práva hmotného odlišuje mimo jiné tím, že zde neplatí autonomie vůle typická pro občanské právo hmotné. Strany civilního procesu jsou naopak poměrně silně omezeny v tom rozsahu, jaké procesní úkony mohou činit, konkrétně mohou strany řízení činit pouze takové procesní úkony, které civilní procesní právo připouští – ať už výslovně či implicitně. Procesní úkon **vadný co do předmětu** je označován jako procesní úkon nepřipustný, přičemž tento může být zcela nepřipustný nebo připustný jen za splnění určitých podmínek.¹⁰⁶ Nepřipustným je primárně procesní úkon, který za nepřipustný výslovně označuje zákon, přičemž stejné důsledky bude mít i slovní formulace stanovující, že např. dané ustanovení „neplatí“ (viz např. § 216 odst. 1 OSŘ, § 243b OSŘ) či že daný procesní úkon učinit „nelze“ (viz např. nemožnost uplatnit nový nárok v odvolacím řízení dle § 216 odst. 2 OSŘ). Zároveň je nutné odlišit speciální úpravu u tzv. nepřipustných opravných prostředků (ať už řádných či mimořádných), například nepřipustnost odvolání proti určitým typům rozhodnutí dle § 202 OSŘ nebo nepřipustnost žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost dle § 230 OSŘ. O nepřipustných opravných prostředcích je nutno rozhodnout, např. v případě nepřipustného odvolání jeho odmítnutím dle § 218 písm. c) OSŘ a v případě nepřipustné žaloby na obnovu řízení či pro zmatečnost jejím zamítnutím dle § 235e ve spojení s § 235f OSŘ. Judikatura dovodila, že nepřipustné je i zpětvzetí učiněného procesního úkonu, pokud zákon výslovně možnost zpětvzetí nepřipouští¹⁰⁷, nepřipustná je dále i námitka

---

¹⁰⁴ MACUR, Josef. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů?. *Právní rozhledy*, 1995, č. 11, s. 440–443.

¹⁰⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 117.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 846/2001.

podjatosti soudce, který není příslušný dle rozvrhu práce k rozhodnutí věci¹⁰⁸ a mnohé další. Za nepřipustné jsou považovány i úkony, které procesní normy obecně připouští, nicméně v daném případě mají tyto úkony šikanózní neboli zneužívající charakter. V praxi se bude nejčastěji jednat o procesní úkony tzv. obstrukční, jejichž cílem je prodlužovat trvání řízení a tím oddálit rozhodnutí věci. Typickým příkladem mohou být opakované nezdůvodněné žádosti o osvobození od soudního poplatku, ačkoli již o předchozí žádosti žadatele bylo rozhodnuto, opakované nezdůvodněné žádosti o ustanovení zástupce nebo podávání rozsáhlých podání obsahujících argumentaci irelevantní pro probíhající řízení¹⁰⁹. Procesní úkony takového charakteru praxe považuje za zneužití procesních práv, které dle § 2 a § 6 OSŘ nepožívá právní ochrany.¹¹⁰

Od výše popsaného je nutné důkladně odlišovat situace tzv. **subjektivní nepřipustnosti**, v nichž se nejedná o vadu obsahu procesního úkonu, nýbrž o nedostatečné oprávnění dané osoby jinak přípustný úkon učinit. Příkladem může být návrh žalovaného na procesní nástupnictví (§ 107a OSŘ a contrario) či zpětvzetí žaloby žalovaným (§ 96 odst. 1 OSŘ a contrario).¹¹¹

3.4. Vady týkající se času

Za **vady** procesního úkonu **týkající se času** můžeme považovat případy, kdy je procesní úkon předčasný či opožděný¹¹². Procesní úkon učiněný před uplynutím stanovené lhůty či soudního roku bude považován za předčasný, oproti tomu procesní úkon učiněný po uplynutí dané lhůty či soudního roku je označován jako opožděný. Tak například vzdání se odvolání je možné až po vyhlášení (vydání) rozhodnutí dle § 207 OSŘ, z čehož vyplývá, že vzdání se odvolání učiněné před vyhlášením či vydáním rozhodnutí by bylo předčasné a jako takové by bylo nepřipustné a soud by k němu nepřihlížel v souladu s § 41a odst. 3 OSŘ. Naopak odvolání

---

¹⁰⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. 32 Nd 442/2016.

¹⁰⁹ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. 32 Cdo 5201/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1030/2020, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Nd 159/2016 atd.

¹¹⁰ PODANÝ, Jan. § 41a [Obsah a účinky úkonů účastníků]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 191.

¹¹¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 118.

¹¹² Tamtéž. s. 119.

podané po uplynutí patnáctidenní lhůty dle § 204 odst. 1 OSŘ bude opožděné a jako takové bude odmítnuto usnesením předsedy senátu prvního stupně dle § 208 odst. 1 OSŘ (s výjimkou prominutí zmeškání lhůty v souladu s § 204 odst. 3 OSŘ).

3.5. Odstraňování vad

Obecně platí, že právní úprava musí poskytovat širokou možnost odstranění či zhojení vad procesních úkonů tak, aby mohly strany v řízení plně hájit své zájmy a mohlo dojít k vydání meritorního rozhodnutí. Povinnost zajistit, aby vady procesních úkonů stran řízení byly pokud možno odstraněny, leží na soudu, proto je soud povinen zejména se starat o odstranění nedostatku procesní způsobilosti dle § 29 OSŘ či vyzvat stranu k odstranění neúplnosti, nesrozumitelnosti nebo neurčitosti podání v souladu s § 43 odst. 1 OSŘ.¹¹³

V případě, že **nedostatek procesní subjektivity** existuje již na počátku řízení, jedná se o vadu neodstranitelnou, jak již bylo řečeno. Nastane-li však nedostatek procesní subjektivity kdykoli v průběhu řízení, bude soud postupovat podle § 107 OSŘ. Pokud účastník ztratí způsobilost být účastníkem řízení po zahájení řízení, ale před jeho pravomocným skončením, posoudí soud podle povahy věci, zdali je v řízení možno pokračovat, přičemž pokud v řízení není možno pokračovat ihned, řízení přeruší (§ 107 odst. 1 OSŘ). Pokud nastane nedostatek procesní subjektivity u fyzické osoby a povaha věci umožňuje pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem ti, kdo vstoupili do práv a povinností, o něž v řízení jde, pokud zákon nestanoví jinak (§ 107 odst. 2 OSŘ). Pokud ztratí procesní subjektivitu právnická osoba a povaha věci umožňuje v řízení pokračovat, jsou procesním nástupcem zpravidla ti, kteří po zániku právnické osoby vstoupili do jejích práv a povinností, popřípadě ti, kteří převzali práva a povinnosti, o která v řízení jde (§ 107 odst. 3 OSŘ). Soud tak může v řízení pokračovat, umožňuje-li to povaha věci, a to s procesním nástupcem původního účastníka řízení, přičemž o tom, s kým bude v řízení pokračováno, rozhodne soud usnesením, jímž případně zhojí nedostatek procesní subjektivity účastníka řízení. Pokud povaha věci neumožňuje v řízení pokračovat, bude nedostatek procesní subjektivity vadou neodstranitelnou a soud řízení v souladu s § 107 odst. 5 OSŘ zastaví.

---

¹¹³ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 119.

V případě **nedostatku procesní způsobilosti** bude opět povinností soudu tento nedostatek zhojit. Z § 22 OSŘ plyne, že fyzická osoba, která nemůže před soudem jednat samostatně, musí být zastoupena svým zákonným zástupcem nebo opatrovníkem. Podle § 29 odst. 1 OSŘ je předseda senátu povinen ustanovit opatrovníka nezastoupené fyzické osobě, jež jako účastník nemůže samostatně jednat, pokud je zde nebezpečí z prodlení. V případě, že nebezpečí z prodlení v dané věci nehrozí, soud řízení přeruší a vyčká, než bude osobě, která není způsobilá před soudem samostatně jednat, příslušným soudem ustanoven zákonný zástupce či kolizní opatrovník, popřípadě dá sám podnět příslušnému soudu k takovému ustanovení¹¹⁴. Ve stejném duchu předseda senátu, je-li zde nebezpečí z prodlení, ustanoví opatrovníka právnické osobě v souladu s § 29 odst. 2 OSŘ, pokud jako účastník nemůže před soudem vystupovat, protože zde není osoba oprávněna za ni jednat, nebo v případě, že je sporné, kdo je osobou oprávněnou za ni jednat. Ustanovením opatrovníka dle § 29 OSŘ dojde k odstranění nedostatku procesní způsobilosti a v řízení může být pokračováno.

Nedostatek postulační způsobilosti soud odstraní tak, že učiní opatření směřující k jeho odstranění, jako např. výzvu účastníkovi ke zvolení si zástupce¹¹⁵. Pokud toto opatření nepostačí k odstranění nedostatku postulační způsobilosti, ustanoví předseda senátu v souladu s § 29 odst. 3 OSŘ účastníku řízení opatrovníka, čímž dojde k odstranění nedostatku postulační způsobilosti. Jak již bylo řečeno, v případech nedostatku postulační způsobilosti by nemělo docházet k automatickému ustanovování opatrovníka, ale soud by měl upřednostnit jiná vhodná opatření k odstranění tohoto nedostatku, a to i s ohledem na zachování důstojnosti dané strany řízení¹¹⁶.

Jak již bylo zmíněno výše, s ohledem na teorii projevu typickou právě pro procesní úkony nejsou **vady vůle** v zásadě relevantní. Pokud by se však jednalo např. o vady vůle, které jsou vyvolány trestným činem protistrany, budou tyto vady zohledněny za použití zákazu zneužití zakotveného v § 2 OSŘ ve spojení se zásadou, že nikdo nesmí těžit ze svého

---

¹¹⁴ SMOLÍK, Petr. § 29 [Opatrovník ad hoc ustanovený soudem]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 132.

¹¹⁵ KORBEL, František, JIRSA, Jaromír. § 29. In: JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1. 3. 2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-366-4. s. 226.

¹¹⁶ SMOLÍK, Petr. § 29 [Opatrovník ad hoc ustanovený soudem]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 137.

protiprávního jednání.¹¹⁷ Pro srovnání je možné uvést, že občanské soudní řády Německa a Rakouska uvádějí trestné činy stran řízení související s předmětným sporem jako důvod obnovy řízení¹¹⁸. V případě takových vad vůle, v nichž se jednající procesní strana jednoduše zmýlila či vyjádřila vůli jinou než zamýšlenou, je možné, aby jednající strana tento svůj vadný procesní úkon odvolala dle § 41a odst. 4 OSŘ za předpokladu, že toto odvolání dojde soudu nejpozději současně s vadným procesním úkonem. Odvolat je možné v zásadě jakýkoli jednostranný procesní úkon strany řízení s výjimkou těch výslovně označených za neodvolatelné a dále s výjimkou procesních úkonů, které se již staly předmětem soudního rozhodnutí či na jejichž základě již nabyla právo protistrana. Právní úprava rovněž umožňuje omyl jednající strany řízení napravit změnou či doplněním procesního úkonu. Pokud by nebylo možné odvolání procesního úkonu ani jeho změna či doplnění, lze se domáhat odstranění účinků již vydaného rozhodnutí spočívajícího na vadném procesním úkonu prostřednictvím žaloby na obnovu řízení či žaloby pro zmatečnost (§ 228 an. OSŘ).¹¹⁹ Zjevné omyly jednajícího, především zjevný rozpor mezi vůlí a jejím projevem, je nutno zohlednit i za použití zákazu přepjatého formalismu a analogie s opravou zjevných nesprávností soudního rozhodnutí dle § 164 OSŘ¹²⁰.

V případě **vad projevů vůle**, kterými může být jak nedostatek písemné formy, pokud ji zákon předepisuje, tak i např. neurčitost, nesrozumitelnost nebo v případě podání také absence některé z náležitostí vyžadovaných zákonem¹²¹, konkrétně § 42 odst. 4 OSŘ, vyzve předseda senátu usnesením dle § 43 OSŘ stranu, která tento vadný úkon činí, k nápravě. V usnesení určí lhůtu k opravě či doplnění vadného podání a zároveň stranu poučí, jak podání správně opravit tak, aby došlo k řádnému odstranění vad.

Procesní úkony **vadné co do obsahu** jsou tzv. procesní úkony nepřipustné, přičemž právě nepřipustnost je jednou z vad úkonů, jež řadíme mezi vady neodstranitelné. Z toho vyplývá, že nepřipustnost procesního úkonu nelze zhojit.

---

¹¹⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 116.

¹¹⁸ srov. § 580 dZPO, § 530 öZPO.

¹¹⁹ DVORÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 88.

¹²⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 116, 117.

¹²¹ Tamtéž. s. 117.

Vady času procesního úkonu mohou být zpravidla dvojího charakteru – buď se jedná o úkon učiněný dříve, než je možné daný procesní úkon učinit (tedy jde o tzv. procesní úkon předčasný), anebo jde o procesní úkon učiněný po uplynutí lhůty dané pro jeho učinění (tedy tzv. procesní úkon opožděný). Procesní úkon učiněný předčasně bude tzv. procesním úkonem nepřipustným a tento nedostatek nebude možné odstranit. V případě procesního úkonu učiněného po uplynutí stanovené lhůty zakotvuje právní úprava v § 58 OSŘ pro určité případy možnost prominutí zmeškání lhůty. Předseda senátu usnesením promine zmeškání lhůty, pokud ji strana řízení nebo její zástupce zmeškala z omluvitelného důvodu (typicky nečekaná nemoc či úraz) a byla proto vyloučena z úkonu, který jí přísluší. Tím, co se považuje za omluvitelný důvod zmeškání lhůty, se opakovaně zabývala judikatura, jež dovodila, že za takový důvod lze považovat ve výjimečných případech i zaviněné jednání či opomenutí, pokud je s ohledem na konkrétní okolnosti případu omluvitelné,¹²² nebo tímto omluvitelným důvodem může být i případ oznámení nenadálého úmrtí osoby straně řízení blízké¹²³. Naopak omluvitelným důvodem dle judikatury nebude např. dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav strany řízení, který se v průběhu plynutí lhůty nezměnil¹²⁴. Návrh na prominutí zmeškání lhůty je třeba soudu podat do 15 dnů od odpadnutí překážky a zároveň je nezbytné k tomuto návrhu připojit i zmeškaný procesní úkon. Na žádost strany řízení může soud přiznat návrhu na prominutí zmeškání lhůty odkladný účinek. Pro úplnost uvádím, že prominutí zmeškání lhůty je možné pouze u prekluzivních lhůt, které mají za následek ztrátu možnosti úkon úspěšně vykonat. Zmeškání soudcovské lhůty, na rozdíl od lhůty zákonné, nelze prominout vzhledem ke skutečnosti, že zákon dává soudu možnost tuto lhůtu prodloužit.¹²⁵

V souvislosti s epidemií onemocnění COVID-19 byl v roce 2020 přijat tzv. lex COVID¹²⁶, který ve svém § 2 obsahuje speciální úpravu prominutí zmeškání lhůty v občanském soudním řízení. Lex COVID tak ve svém § 2 zavádí úpravu odlišnou od § 58 OSŘ zejména v tom směru, že připouští prominutí zmeškání lhůty rovněž z důvodu znemožnění či ztížení učinění procesního úkonu v důsledku mimořádného opatření při epidemii. Druhou výraznou

---

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3383/2013.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 26 Cdo 5379/2015.

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1650/2015.

¹²⁵ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 187, 188.

¹²⁶ Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu.

odlišností je lhůta pro podání návrhu na prominutí zmeškání lhůty, neboť tato 15denní lhůta počíná běžet až ode dne ukončení či zrušení mimořádného opatření a neuběhne dříve než 15 dnů po ukončení či zrušení nouzového stavu.¹²⁷

Jako opožděné je nicméně možno označit i procesní úkony učiněné po uplynutí příslušného soudního roku, tedy např. po ukončení prvního soudního jednání. Platná právní úprava obsahuje pouze dílčí úpravu zmeškání soudního roku, a to především v podobě sankcí za takové zmeškání. Současná právní úprava tak umožňuje prominout pouze zmeškání lhůty (§ 58 OSŘ), nikoli však zmeškání soudního roku.¹²⁸ Jedná se o jistý nedostatek platné právní úpravy a je na zvážení, zda by budoucí právní úprava neměla obsahovat rovněž ustanovení umožňující prominout zmeškání soudního roku. Návrh úpravy ve Věcném záměru civilního řádu soudního obsahuje v bodu 124 následující úpravu navrácení v předešlý stav: „*O navrácení v předešlý stav může žádat strana, která zmeškala úkon nebo rok z omluvitelných důvodů.*“¹²⁹ Návrh budoucí úpravy tak počítá nejen s pojmovým odlišením (navrácení v předešlý stav namísto prominutí zmeškání lhůty), ale rovněž s rozšířením úpravy tak, aby zahrnovala možnost zhojit i zmeškání soudního roku. Takto navrhované znění právní úpravy považují za krok správným směrem.

V závěru ještě pro úplnost uvádím, že právní úpravu týkající se odstraňování vad procesních úkonů je nutno analogicky použít i na procesní úkony učiněné ústně, nicméně v tomto případě bude odstraňování jejich vad poněkud snazší, neboť tyto úkony činí strany v přímém kontaktu se soudem, jenž může případně okamžitě zasáhnout a procesní úkony stran usměrnit tak, aby se jednalo o úkony bezvadné. I v občanském soudním řízení platí zásada, že vady mají být vždy pokud možno zhojeny či odstraněny, přičemž z této zásady lze za použití analogie k § 575 OZ dovodit možnost konverze vadného procesního úkonu v procesní úkon

---

¹²⁷ HROMADA, Miroslav. § 58 [Prominutí zmeškání lhůty]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 358.

¹²⁸ DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 86.

¹²⁹ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 176. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

jiný, pokud splňuje veškeré jeho náležitosti a je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednající osoby.¹³⁰

3.6. Následky vad

Jak již bylo řečeno v podkapitole 3.5. této diplomové práce, u vadného procesního úkonu strany řízení je na prvním místě odstranění či zhojení těchto vad. V případě, že se vady procesního úkonu odstranit nepodaří, nebo toto odstranění není možné, jedná se o procesní úkon neúčinný. Neúčinnost procesního úkonu nastává ex lege u vadných procesních úkonů, k nimž soud bez dalšího nepřihlíží, alternativně neúčinnost nastane právní mocí usnesení o odmítnutí vadného procesního úkonu. Platná právní úprava nezahrnuje ustanovení upravující obecný postup soudu v případě vadných procesních úkonů stran, pouze upravuje některé konkrétní následky určitých typů vad procesních úkonů.¹³¹ Zde se budu blíže věnovat jednotlivým následkům, které může vadný procesní úkon strany řízení vyvolat.

Jedním z nejčastějších následků vadného procesního úkonu je skutečnost, že k procesnímu úkonu soud bez dalšího **nebude přihlížet**. Zákon tento následek výslovně předvídá v případě procesního úkonu strany řízení vázaného na splnění podmínky či doložení času (viz § 41a odst. 2 OSŘ), procesního úkonu strany řízení, který není za řízení přípustný (viz § 41a odst. 3 OSŘ)¹³² nebo v případě neúplného, nesrozumitelného či neurčitého podání (viz § 43 odst. 2 OSŘ, s výjimkou podání, kterým se zahajuje řízení). Stejně tak soud nebude přihlížet k podáním, která obsahují návrh ve věci samé a byla učiněna telefaxem či v elektronické podobě, pokud nebyla ve stanovené lhůtě doplněna předložením originálu nebo písemným podáním shodného znění (§ 42 odst. 2 OSŘ). V praxi soud na základě § 2 OSŘ nebude přihlížet ani k procesním úkonům majícím šikanózní nebo zneužívající povahu¹³³.

---

¹³⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 119.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Bezpodmínečnost procesních úkonů je blíže popsána v kapitole 2. této diplomové práce, procesním úkonům v řízení nepřípustným se blíže věnuje podkapitola 3.3. této diplomové práce.

¹³³ DVORÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 88.

Druhým nejčastějším následkem vadného procesního úkonu je vydání **usnesení o odmítnutí**. Takto bude soud postupovat zejména v případě vad podání, kterým se zahajuje řízení (viz § 43 odst. 2 OSŘ), nebo v případech nepřipustných opravných prostředků, ať už řádných či mimořádných (srov. např. § 218, § 218a nebo § 243c OSŘ).

Vady času procesních úkonů mohou vyvolat různé procesní následky v závislosti na tom, zda se jedná o procesní úkon předčasný či opožděný. Následkem procesního úkonu učiněného předčasně bude jeho nepřipustnost a k takovému procesnímu úkonu soud nebude přihlížet v souladu s § 41a odst. 3 OSŘ. Následky opožděného procesního úkonu se odvíjí od několika rozhodných skutečností, zejména od toho, o jaký konkrétní procesní úkon jde a zda se jedná o lhůtu zákonnou či soudcovskou. V případě lhůty zákonné, která je straně řízení určena k učinění určitého procesního úkonu a zmeškání této lhůty nelze prominout, bude následkem jejího nedodržení zpravidla zánik možnosti procesní úkon s úspěchem učinit a vyvolat jím zamýšlené následky. Procesní úkon učiněný opožděně tak bude zpravidla nepřipustný a jako k takovému k němu soud nebude přihlížet dle § 41a odst. 3 OSŘ s výjimkou případů, kdy je nutné opožděný procesní úkon usnesením odmítnout (př. opožděné odvolání dle § 208 odst. 1 OSŘ). Nedodržení soudcovské lhůty naopak může vést k jinému nepříznivému právnímu následku např. v podobě uložení pořádkové pokuty.¹³⁴

4. Výklad procesních úkonů stran řízení

Jak již bylo v předchozích kapitolách této práce naznačeno, výklad procesních úkonů je ovládán tzv. **teorií projevu**. To v praxi znamená, že při výkladu procesních úkonů je rozhodný projev vůle, nikoli náležitosti vůle samotné, jak je typické pro výklad hmotněprávních jednání, kde platí tzv. teorie vůle (srov. § 556 OZ).¹³⁵ Teorie projevu se nevyvozuje přímo z platného znění právních norem, ale pramení ze zásad civilního procesu, konkrétně ze zásady rychlosti a hospodárnosti řízení, jakož i z požadavku právní jistoty.¹³⁶ Zkoumání skutečné vůle jednajícího skrývající se za každým jednotlivým procesním úkonem by totiž vedlo

---

¹³⁴ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 187.

¹³⁵ Tamtéž. s. 173.

¹³⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 112.

k nepřipustným průtahům v rámci řízení a nepřiměřené zátěži civilních soudů „vedlejšími“ spory o to, zda se vůle jednatelova projevená prostřednictvím procesních úkonů skutečně shoduje s jeho vnitřní vůlí. Judikatura tak dovodila, že každý procesní úkon je nutné posoudit z objektivního hlediska, tedy podle toho, jak byl navenek projeven, nikoli podle toho, jestli je mezi projeveným procesním úkonem a vnitřní vůlí jednatelova skutečný souhlas, přičemž ani podstatný omyl jednatelova mezi tím, co procesním úkonem projevil, a tím, co jím projevit chtěl, nemá na procesní úkon a jeho účinnost žádný vliv¹³⁷. Ve shodě s judikaturou považuje omyl pro účely výkladu procesních úkonů za bezvýznamný i odborná literatura¹³⁸. Pro zajímavost lze na tomto místě uvést, že zastánce teorie projevu lze nalézt i mezi autory právní literatury z dob minulých. V. Hora v kontextu tehdy rakouské právní úpravy uvádí, že pokud zákonná úprava váže účinky procesního úkonu na úmysl či vůli jednatelovy strany, jsou tyto účinky podmíněny pouze tím, že se tento procesní úkon navenek jeví tak, že vzniká dojem zákonem vyžadovaného úmyslu, byť může být tento úmysl jednatelovy straně řízení úplně cizí.¹³⁹

K. Svoboda naopak upozorňuje na skutečnost, že teorii projevu ani v civilním procesu nelze chápat bezmezně. V této souvislosti zdůrazňuje, že v případě procesních úkonů nelze hovořit o jejich (ne)platnosti, nicméně může nastat situace jejich absolutní neúčinnosti (např. uznání nároku žalovaným, který je procesně nezpůsobilý). Dále upozorňuje na možnou aplikaci § 2 OSŘ, který říká, že soudy při projednávání a rozhodování sporů dbají, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů a aby práv nebylo zneužíváno. Toto ustanovení bude namísto uplatnit zejména v situaci, kdy byl např. procesní úkon vynucen násilím či jeho pohrůzkou. Pokud by takovou skutečnost jednatelova namítal, bude soud povinen se jí zabývat, neboť v opačném případě by mohlo dojít k porušení povinnosti soudu vést řízení spravedlivě plynoucí z § 1 OSŘ. K. Svoboda ve shodě s B. Dvořákem¹⁴⁰ připouští, že posuzování procesního úkonu nejen dle jeho obsahu, ale i při zohlednění okolností jeho učinění, se částečně přibližuje hmotněprávnímu přezkumu právních jednání, což se blíží vzniku jakéhosi

---

¹³⁷ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 32 Odo 750/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3657/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 649/2001, a další.

¹³⁸ Srov. např. MACUR, Josef. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů?. *Právní rozhledy*, 1995, č. 11, s. 440–443, nebo WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 173.

¹³⁹ HORA, Václav. *Procesní úkony dle práva rakouského*. V Praze: Sborník věd právních a státních Bursík & Kohout, 1907. s. 54, 55.

¹⁴⁰ DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 87, 88.

sekundárního sporu o „platnost“ či účinnost procesního úkonu, nicméně toto zohlednění vnějších okolností učinění procesního úkonu je nezbytné za účelem zachování základního účelu civilního procesu, kterým je ochrana práv stran řízení před protiprávním jednáním jiných osob.¹⁴¹

Judikatura Ústavního soudu dovodila, že při výkladu procesních úkonů by soud měl brát zřetel i na zbývající obsah celého soudního spisu včetně ostatních procesních úkonů daného účastníka řízení a případně by se měl s těmito úkony v rámci odůvodnění svého rozhodnutí náležitě vypořádat¹⁴². K tomuto názoru se přiklání i K. Svoboda, když uvádí, že by soudy neměly ignorovat situaci, kdy gramatický obsah procesního úkonu strany řízení je ve zcela zjevném a naprosto nevysvětlitelném rozporu s dosavadními procesními úkony dané strany. Pokud tato situace nastane, soud by měl postupovat v souladu s § 43 OSŘ a účastníka řízení vyzvat k vysvětlení, co daným procesním úkonem sleduje. Dle K. Svobody teprve až v situaci, kdy za pomoci zmíněného postupu strana řízení stvrdí, že objektivní obsah procesního úkonu je skutečně v souladu s jeho vůlí, bude soud jednat podle objektivního obsahu předmětného procesního úkonu.¹⁴³

Od výše popsaného výkladu procesních úkonů je nutné odlišit výklad tzv. hmotněprávních jednání, která jsou zároveň svým procesním uplatněním, o nichž bylo blíže pojednáno v podkapitole 1.1.1. této práce. Pro tuto speciální podkategorii procesních úkonů platí výše řečené pro jejich posuzování z hlediska práva procesního. Nesmíme však opomenout tyto specifické procesní úkony posoudit zároveň i dle hmotněprávní úpravy, neboť se ve své podstatě jedná o právní jednání učiněná v průběhu civilního procesu. Předpokladem jejich hmotněprávní účinnosti je tedy splnění požadavků stanovených hmotněprávní úpravou, přičemž tyto úkony je třeba z hlediska jejich hmotněprávní stránky vykládat zejména podle jejich obsahu a vůle jednajících (viz § 555 odst. 1 a § 556 OZ)¹⁴⁴. Při posuzování těchto

---

¹⁴¹ SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-733-0. s. 115, 116.

¹⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. III. ÚS 3043/10.

¹⁴³ SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-733-0. s. 116.

¹⁴⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 124, 125.

procesních úkonů se tedy neuplatní výlučně teorie projevu tak, jak je popsáno výše, ale zároveň i teorie vůle, pokud jde o hmotněprávní následky těchto procesních úkonů¹⁴⁵.

5. Jednostranné procesní úkony stran řízení

Základní kategorizací procesních úkonů je jejich dělení na jednostranné a dvoustranné. V praxi budou nepochybně převažovat procesní úkony jednostranné, kterými se budu blíže zabývat v této kapitole. O jednostranném procesním úkonu strany řízení hovoříme proto, že jeho prostřednictvím strana řízení jednostranně projevuje svou vůli týkající se civilně procesního vztahu, konkrétně jeho založení, změny či zániku. Jednostrannost procesních úkonů však nelze chápat v tom směru, že by jednostranný procesní úkon strany řízení nemusel být adresovaný, ba naopak i jednostranný procesní úkon musí mít svého adresáta, aby se mohlo jednat o procesní úkon účinný. Tímto adresátem bývá zpravidla soud, případně druhá procesní strana.¹⁴⁶

Mezi jednostranné procesní úkony můžeme zařadit veškeré úkony, které strana v rámci řízení jednostranně činí vůči soudu nebo druhé procesní straně, přičemž jde například o žalobu, návrh důkazů, jakékoli sdělení atd. Níže podrobně rozeberu jednostranné procesní úkony, s nimiž je možné se v praxi setkat nejčastěji, a to podání a dispoziční procesní úkony.

5.1. Podání

Judikatura pod pojmem podání rozumí procesní úkon účastníka řízení adresovaný soudem, který účastník činí v době, kdy není v přímém styku se soudem v rámci jednání nebo jiného soudního roku¹⁴⁷. Pod pojmem podání si proto zjednodušeně můžeme představit jakýkoli jednostranný písemný procesní úkon strany řízení, jehož prostřednictvím jednájící strana řízení komunikuje se soudem, jemuž je třeba podání adresovat a doručit¹⁴⁸.

---

¹⁴⁵ SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-733-0. s. 117.

¹⁴⁶ DVORÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 86.

¹⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1998, sp. zn. 26 Cdo 930/98.

¹⁴⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 111.

Jak již bylo v podkapitole 2.2. této práce řečeno, dle § 42 odst. 1 OSŘ lze podání učinit písemně, tj. v listinné nebo elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem. V § 42 odst. 4 OSŘ zákonodárce stanoví minimální náležitosti podání, pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti. Z podání musí tedy být minimálně patrné kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká, co sleduje, datum a podpis. Podpis a datum nejsou vyžadovány v případě elektronického podání činěného v souladu se zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů, tj. zejména u podání učiněných prostřednictvím datové schránky. Zároveň platí, že je-li účastník zastoupen advokátem, je možno podpis advokáta na podání v listinné podobě nahradit otiskem podpisového razítka, jehož vzor je uložen u soudu, kterému je podání určeno.

Vzhledem k technickému pokroku a čím dál častějšímu využívání moderních technologií se na tomto místě jeví vhodným zaměřit se blíže na možnost učinit podání elektronicky. Elektronická komunikace mezi stranami řízení a soudem představuje rychlý, efektivní a uživatelsky komfortní způsob komunikace, díky němuž je možné učinit podání z jakéhokoli místa, kde je dostupné připojení k internetu, a v jakoukoli denní dobu, tedy například i těsně před uplynutím důležitých procesních lhůt¹⁴⁹. Je proto namístě věnovat náležitou pozornost podáním činěným elektronicky. Podle § 42 odst. 3 OSŘ se povinnost doplnit podání obsahující návrh ve věci samé učiněné elektronicky předložením jeho originálu dle § 42 odst. 2 OSŘ nevztahuje na podání v elektronické podobě podepsané způsobem, se kterým zvláštní právní předpis spojuje účinky vlastnoručního podpisu, přičemž dle platné právní úpravy se jedná o podání učiněné prostřednictvím datové schránky dle § 18 odst. 2 ZoEIÚk a podání podepsané uznávaným elektronickým podpisem v souladu s § 6 ZoSlužET. Podání takto učiněná umožňují přesnou identifikaci strany řízení, která podání učinila, a jsou proto vždy považována za podání té strany, které byla datová schránka zřízena nebo jejíž elektronický podpis byl použit. Povinnost doplnit podání předložením jeho originálu dle § 42 odst. 2 OSŘ se rovněž nevztahuje na podání, která neobsahují návrh ve věci samé, jinými slovy k podáním, která neobsahují návrh ve věci samé, soud musí přihlídnout i tehdy, pokud jsou učiněna elektronicky bez uznávaného elektronického podpisu a nejsou doplněna do 3 dnů

---

¹⁴⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-538-8. s. 197.

předložením originálu či písemným podáním, přičemž totéž platí i pro podání učiněná telefaxem.¹⁵⁰

Bez povšimnutí nesmí zůstat ani navrhované znění právní úpravy podání obsažené ve Věcném záměru civilního řádu soudního (navrhované znění bodů 101–113), které se od té současné poměrně značně liší. V následujícím textu upozorním zejména na odlišnosti navrhované právní úpravy od té stávající. Navrhované znění na rozdíl od platné právní úpravy v bodu 101 výslovně definuje podání, a to jako návrhy, žádosti nebo sdělení týkající se sporné věci učiněné mimo ústní jednání, tj. výlučně jako písemnosti, přičemž tyto návrhy, žádosti či sdělení učiněné v průběhu ústního jednání, tedy ústně, naopak výslovně označuje za přednes. Možnost učinit podání v listinné či elektronické podobě zůstává zachována, nicméně v kontrastu se stávající úpravou se v bodu 104 navrhuje dát soudu možnost zvážit, zda přijme žádost nebo sdělení učiněné v jiné formě, přičemž o této skutečnosti případně učiní záznam ve spisu. Tato navrhovaná úprava cílí především na případy, kdy je nutné učinit určité sdělení vůči soudu tak, aby mu došlo co nejdříve, typicky půjde o omluvu z jednání učiněnou telefonicky či pomocí textové zprávy. Klíčové je ovšem upozornit, že možnost takové komunikace se vztahuje pouze na žádosti či sdělení, nikoli na návrhy. Bod 102 navrhuje zakotvení ustanovení, které říká, že označení podání nerozhoduje, je-li bez pochyb zřejmé, co se jím sleduje. Toto navrhované ustanovení má být jakousi alternativou současnému § 41 odst. 2 OSŘ, jenž stanoví, že každý úkon posuzuje soud podle obsahu, i když je nesprávně označen. Navrhovaná úprava je o něco málo přesnější v tom směru, že klade důraz nikoli na obsah podání, ale na jím sledovaný účel. Bod 107 písm. a) Věcného záměru civilního řádu soudního navrhuje ustanovit, že podání ve věci samé musí mimo jiné obsahovat pravdivé a úplné vyličení rozhodných skutečností. Obdobnou úpravu v platném znění OSŘ nenajdeme. Autoři Věcného záměru civilního řádu soudního přichází s požadavkem pravdivosti uváděných tvrzení, vycházejíce z takového pojetí zásady projednací ovládající sporné civilní řízení, které v rámci břemene tvrzení a břemene důkazního po stranách požaduje, aby soudu uváděly nikoli libovolný skutkový stav, ale skutkový stav pravdivý. Požadavek pravdivosti uváděných tvrzení by se do civilního procesu promítl ve dvou rovinách – zaprvé je nutné, aby uváděné skutečnosti byly alespoň subjektivně pravdivé, a zadruhé je v něm obsažen požadavek, aby podatel učinil

---

¹⁵⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-538-8. s. 198, 199.

prohlášení o pravdivosti a úplnosti údajů uváděných protistranou, pokud jde o návrh ve věci samé. Zejména druhá rovina požadavku pravdivosti bude mít velký význam pro rozsah dokazování, neboť předmětem dokazování pak budou pouze ta skutková tvrzení, která byla protistranou popřena.¹⁵¹ Tato navrhovaná úprava, jak nastíněno, vychází ze sociální koncepce civilního procesu, která dle autorů směřuje k lepšímu naplnění účelu civilního procesu¹⁵². Otázkou nicméně zůstává, jak by se soud případně vypořádal se situací, kdy by strana sporu v podání ve věci samé uváděla nepravdivá tvrzení. Jako řešení připadající v úvahu v této situaci se nabízí kupříkladu pořádkový trest v souladu s bodem 135 Věcného záměru civilního řádu soudního¹⁵³ (nicméně Věcný záměr civilního řádu soudního výslovně nezakotvuje možnost uložení pořádkového trestu za uvádění nepravdivých tvrzení v podání ve věci samé) či sankce v podobě nepřihlížení k takovému podání, případně sankce v podobě neunesení břemene důkazního a břemene tvrzení. Zajímavé je navrhované ustanovení obsažené v bodu 109, které soudu ukládá povinnost dbát o to, aby protistrana byla vždy s podáním učiněným ve věci samé urychleně seznámena. Toto navrhované ustanovení nemá v současném OSŘ obdobu a klade si za cíl projednání věci bez zbytečných průtahů, což může být opět odrazem sociální koncepce civilního procesu kladoucí velký důraz na procesní ekonomii. Za zmínku nepochybně stojí navrhované ustanovení bodu 110, které stanoví, že podání má být stručné a věcné, přičemž zároveň zakotvuje možnost soudu uložit pořádkový trest za rozvláčnost. Stejně ustanovení navíc umožňuje soudu uložit pořádkový trest, poruší-li strana v podání slušnost vůči soudu, protistraně nebo jiným osobám zúčastněným na řízení – tento pořádkový trest může být uložen i zmocněnci, tj. advokátovi, pokud takové podání podepsal.¹⁵⁴ Pořádkovým trestem rozumí Věcný záměr civilního řádu soudního dle bodu 135 peněžitý trest s maximální výší 50.000 Kč¹⁵⁵. Uvedené navrhované ustanovení má dle autorů Věcného záměru civilního řádu soudního opět sloužit jako určitý mechanismus k urychlení řízení a k zabránění výskytu rozsáhlých podání obsahujících pojednání o věcech irelevantních pro probíhající řízení.

---

¹⁵¹ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 162–167. [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

¹⁵² Sociální koncepce civilního procesu vyzdvihuje především význam civilního řízení soudního pro společnost a klade důraz zejména na procesní ekonomii, tj. řízení by mělo být rychlé, levné a jednoduché, ale současně by mělo poskytovat ochranu tomu, kdo je skutečně v právu. V podrobnostech viz tamtéž, s. 34–36.

¹⁵³ Tamtéž. s. 181.

¹⁵⁴ Tamtéž. s. 167, 168.

¹⁵⁵ Tamtéž. s. 181.

Zároveň by se tímto ustanovením zakotvila možnost trestat podání vyloženě hrubá, neslušná či urážlivá, ať už vůči soudu, protistraně či jakékoli jiné osobě zúčastněné na řízení.¹⁵⁶ Ačkoli mne osobně tato navrhovaná úprava velmi zaujala, jsem k ní nicméně do jisté míry skeptická. V praxi si nedovedu představit, jak by soudy rozlišovaly, co je podání ještě „stručné a věcné“ a co už je podání příliš rozvláčné a hodno potrestání pořádkovým trestem. Domnívám se, že stručnost a věcnost jsou převážně subjektivní kritéria a obávám se, aby následně v praxi nedocházelo k přehnaně častému trestání rozsáhlejších podání, která strana bude subjektivně považovat za věcná. Ne vždy je totiž možné vyličit veškeré podstatné skutečnosti týkající se sporu stručně. Jde-li o požadavek slušnosti, je tato úprava podobná té současné obsažené v ustanovení § 53 odst. 1 OSŘ, jenž předsedovi senátu umožňuje uložit pořádkovou pokutu tomu, kdo učinil hrubě urážlivé podání. Zajímavou novinkou je ovšem navrhované zakotvení možnosti uložení pořádkové pokuty i zmocněnci či advokátovi v případě, že takové urážlivé podání podepsal.

5.2. Dispoziční procesní úkony

Civilní sporné řízení je ovládáno zásadou dispoziční, která dává procesní iniciativu do rukou stran řízení. V důsledku dispoziční zásady tak mohou strany řízení disponovat, tj. nakládat, nejen s řízením (např. podáním žaloby), ale i s předmětem řízení (např. změnou žaloby v průběhu řízení). Tuto dispozici, ať již s řízením nebo s jeho předmětem, strany řízení uskutečňují, jak již název napovídá, právě prostřednictvím dispozičních procesních úkonů.¹⁵⁷ Dispoziční procesní úkony tak představují velmi významnou podskupinu procesních úkonů a z toho důvodu je jistě namístě jim věnovat náležitou pozornost. V této podkapitole se budu podrobněji zabývat žalobou jako procesním úkonem, zpětvzetím žaloby, změnou žaloby, vzájemnou žalobou, soudním smírem a uznáním nároku.

---

¹⁵⁶ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 168. [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

¹⁵⁷ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 75, 76.

5.2.1. Žaloba jako procesní úkon

Problematika žalob je nepochybně problematikou rozsáhlou a účelem této práce není se jí detailně zabývat, proto se na tomto místě zaměřím pouze na žalobu jako dispoziční procesní úkon. Žalobu je možno považovat za základní procesní úkon vůbec, neboť pomocí ní dochází k zahájení samotného civilního sporného řízení, které by bez ní nemohlo existovat.

Žaloba je zásadně procesní úkon žalobce, jímž se zahajuje sporné řízení a který vždy směřuje proti žalovanému¹⁵⁸. V případě žaloby se jedná o specifické podání, pro které platí obecné ustanovení § 42 OSŘ, tedy forma a náležitosti podání. Nad rámec obecných náležitostí podání obsažených v § 42 odst. 4 OSŘ musí žaloba obsahovat náležitosti vymezené v § 79 odst. 1 OSŘ, tj.: označení stran řízení – zejména u fyzických osob jménem, příjmením, bydlištěm a popř. rodným číslem či identifikačním číslem, u právnických osob obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem; označení případných zástupců stran řízení (stejnými údaji jako u stran řízení); vyličení rozhodujících skutečností; označení důkazů, jichž se žalobce dovolává; označení toho, čeho se žalobce domáhá. Vyličením rozhodujících skutečností rozumíme vyličení těch skutečností, z nichž žalobce dovozuje porušení či ohrožení svého práva ze strany žalovaného¹⁵⁹. Komentářová literatura uvádí dvě skupiny skutečností, které musí strana řízení tvrdit, aby byla v řízení úspěšná, konkrétně se jedná o základní skutečnosti a rozhodnutí určující skutečnosti. Základními skutečnostmi jsou skutečnosti, které musí mít soud k dispozici již na počátku řízení, aby mohl posoudit, zda uplatněný nárok žalobce není zaměnitelný s jiným možným nárokem žalobce. V případě, že bude v žalobě scházet některá ze základních skutečností a nedojde ani k jejímu doplnění postupem v souladu s § 43 OSŘ, bude žaloba soudem odmítnuta. Za rozhodnutí určující skutečnosti komentářová literatura označuje takové skutečnosti, jejichž uvedení není nezbytné k identifikaci skutku, ale až pro samotné rozhodnutí sporu. Zmíněná druhá skupina skutečností tudíž není podstatnou náležitostí žaloby a v případě jejich nedostatku nedochází k odmítnutí žaloby, ale k jejímu zamítnutí meritorním rozhodnutím. Pro úplnost je nutno uvést, že žalobce není povinen v žalobě právně identifikovat svůj nárok, a proto nedostatek této právní identifikace nebude

---

¹⁵⁸ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 198.

¹⁵⁹ Tamtéž. s. 200.

považován za vadu žaloby.¹⁶⁰ Povinnost žalobce uvést důkazy, jichž se dovolává, vyplývá ze skutečnosti, že na žalobci leží břemeno důkazní ohledně skutečností, které tvrdí¹⁶¹. Písemné důkazy, jichž se žalobce dovolává, je povinen k žalobě připojit, a to v listinné či elektronické podobě (viz § 79 odst. 2 OSŘ). Náležitost žaloby spočívající v označení toho, čeho se žalobce domáhá, označujeme jako žalobní petit. Petit je nutno v žalobě formulovat jako návrh znění autoritativního výroku soudu, který žalobce po soudu požaduje, tak, aby jej mohl soud převzít do znění rozsudku v případě, že žalobě vyhová. Petit rozlišujeme na jednoduchý, složený, alternativní či eventuální a právě eventuální petit je z hlediska problematiky procesních úkonů velmi zajímavý.¹⁶² Jeho podstata spočívá v tom, že se žalobce domáhá uložení určité povinnosti žalovanému a pro případ, že tento návrh bude soudem zamítnut, se domáhá rozhodnutí o jiném, eventuálním návrhu žalobce. Žalovaný tak nemá možnost volby plnění, neboť soud o eventuálním petitu rozhoduje pouze nelze-li primárnímu petitu vyhovět.¹⁶³ Jak již bylo řečeno v kapitole 2. této diplomové práce, jedním ze základních požadavků kladených na procesní úkony je požadavek bezpodmínečnosti (výslovně zakotvený v § 41a odst. 2 OSŘ). Eventuální petit představuje jednu z výjimek z tohoto požadavku, kdy žalobce váže eventuální navrhované plnění na splnění podmínky, že primární plnění nebude možné přiznat pro nemožnost plnění¹⁶⁴.

Navrhovaná právní úprava obsažená ve Věcném záměru civilního řádu soudního obsahuje v bodě 175 náležitosti žaloby. Na rozdíl od platné právní úpravy Věcný záměr civilního řádu soudního přidává požadavek pravdivosti a úplnosti vylíčených rozhodných skutečností. Jak již bylo uvedeno v pojednání o podání, je otázkou, jak by soud naložil se situací, kdy by žalobce v žalobě uváděl nepravdivé rozhodné skutečnosti. V případě žaloby by nejspíše jakousi sankcí za nepravdivé uvedení rozhodných skutečností bylo zamítnutí žaloby. Věcný záměr civilního řádu soudního v bodě 175 písm. c) rovněž výslovně zakotvuje možnost formulovat petit jako eventuální, alternativní či jako alternativní zmocnění, čím dochází k výslovnému zakotvení výjimky z požadavku bezpodmínečnosti procesních úkonů, jak jej za současného stavu právní úpravy dovodila nauka. Navrhované znění bodu 175 dále explicitně

---

¹⁶⁰ SVOBODA, Karel. § 79 [Náležitosti žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 425.

¹⁶¹ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 200.

¹⁶² Tamtéž. s. 201.

¹⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1065/2019.

¹⁶⁴ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1. s. 202.

uvádí, že v ostatním platí o žalobě ustanovení o podání, což znamená, že navrhovaná úprava obecných náležitostí podání, včetně například i postupu při odstraňování vad podání, se použije i pro žalobu.¹⁶⁵

V rámci modernizace a urychlení soudního řízení spustilo Ministerstvo spravedlnosti České republiky v říjnu 2007 jako součást projektu eJustice webovou aplikaci ePodatelna, jež slouží k odesílání elektronických podání včetně příloh soudu¹⁶⁶. Aplikace mimo jiné umožňuje podání žaloby za pomoci interaktivního formuláře dostupného na webových stránkách ePodatelny¹⁶⁷. Tento formulář žalobci usnadňuje podání žaloby, neboť systém dokáže žalobce upozornit například na opomenutí uvedení některé z podstatných náležitostí žaloby. Nutno zdůraznit, že pro úspěšné podání žaloby za pomoci interaktivního formuláře na stránkách ePodatelny je nutné, aby žalobce disponoval tzv. uznávaným elektronickým podpisem v souladu s § 6 ZoSlužET¹⁶⁸. V rámci snahy odlehčit soudům od administrativní zátěže rovněž došlo v roce 2008 zákonem č. 123/2008 Sb. k zavedení institutu elektronického platebního rozkazu, který je zakotven v § 174a OSŘ. Elektronický platební rozkaz je možné vydat ve sporech o peněžité plnění nepřesahující částku 1.000.000 Kč za současného splnění podmínky podání návrhu na jeho vydání (tj. speciální žaloby) na elektronickém formuláři podepsaném žalobcem (viz § 174a odst. 1 OSŘ). Formulář návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu je rovněž dostupný v aplikaci ePodatelna¹⁶⁹. Ustanovení § 174 odst. 4 OSŘ obsahuje speciální postup soudu v případě, že návrh na vydání elektronického platebního rozkazu neobsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti, je nesrozumitelný nebo neurčitý. Takto vadný návrh na vydání platebního rozkazu předseda senátu usnesením odmítne, pokud pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení, přičemž použití obecného § 43 OSŘ je výslovně vyloučeno.

---

¹⁶⁵ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 214–215. [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

¹⁶⁶ eJustice: ePodatelna [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2020 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://epodatelna.justice.cz/ePodatelna/homepage>

¹⁶⁷ eJustice: Žaloba [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2020 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://epodatelna.justice.cz/ePodatelna/homepage>

¹⁶⁸ eJustice: ePodatelna [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2020 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://epodatelna.justice.cz/ePodatelna/homepage>

¹⁶⁹ eJustice: Formuláře ke stažení [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2020 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://epodatelna.justice.cz/ePodatelna/form>

5.2.2. Zpětvzetí žaloby

Nejvyšší soud vymezil zpětvzetí návrhu (žaloby) jako procesní úkon žalobce adresovaný soudu, jímž projevuje vůli, že o projednání svého návrhu nemá zájem a netrvá na tom, aby o něm bylo rozhodnuto meritorně, přičemž účinným se takový úkon stává okamžikem dojití soudu.¹⁷⁰

Právní úpravu zpětvzetí žaloby obsahuje § 96 OSŘ. Žalobce může vzít za řízení zpět návrh na jeho zahájení, tj. žalobu, a to zčásti nebo zcela (srov. § 96 odst. 1 OSŘ). Důsledkem zpětvzetí žaloby je zastavení řízení ze strany soudu, a to tedy zcela či částečně v případě, že žalobce vzal svůj návrh zpět jen zčásti. Pokud žalobce vezme svou žalobu zpět až v okamžiku, kdy soud již o věci rozhodl, ale rozhodnutí ještě nenabylo právní moci, rozhodne soud v rozsahu zpětvzetí žaloby rovněž o zrušení rozhodnutí (srov. § 96 odst. 2 OSŘ). Druhá strana řízení má možnost se ke zpětvzetí žaloby vyjádřit; pokud s ním z vážných důvodů nesouhlasí, soud usnesením rozhodne, že zpětvzetí žaloby není účinné, a v případě, že dosud nebylo o věci rozhodnuto, soud následně po právní moci tohoto usnesení pokračuje v řízení (§ 96 odst. 3 OSŘ). Pro posouzení vážnosti důvodů vedoucích žalovaného k nesouhlasu se zpětvzetím žaloby jsou rozhodné okolnosti konkrétního případu a povaha uplatňovaného nároku. Vždy je třeba zvážit, a to s ohledem na okolnosti konkrétního případu, zda je nesouhlas žalovaného se zpětvzetím žaloby založen na právním či jiném oprávněném zájmu žalovaného, který by odůvodňoval vydání meritorního rozhodnutí o žalobě i přes nedostatek vůle žalobce. Relevantní vážné důvody pro nesouhlas žalovaného se zpětvzetím žaloby jsou dány především tam, kde je možné řízení zahájit i bez návrhu, a v řízení sporném, ovládaném zásadou dispoziční, zejména tam, kde řízení mohlo být zahájeno i na návrh žalovaného (druhé strany občanskoprávního vztahu) nebo má-li žalovaný právní či jiný (např. morální) důvod pro požadavek, aby řízení skončilo rozhodnutím ve věci samé.¹⁷¹ Za vážný důvod k nesouhlasu žalovaného se zpětvzetím žaloby naopak není považováno tvrzení, že případné rozhodnutí ve věci by definitivně vyřešilo záležitost mezi účastníky a předešlo případným dalším sporům, přičemž žalovaný nemá vážné důvody k nesouhlasu se zpětvzetím žaloby ani v případě, kdy žalobce vzal svou žalobu zpět v důsledku splnění požadované povinnosti žalovaným v průběhu

---

¹⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 26 Cdo 4830/2007.

¹⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003.

řízení.¹⁷² Žalovaný nemá možnost se ke zpětvzetí vyjádřit a popřípadě vznést své vážné důvody k nesouhlasu se zpětvzetím v případě, že dojde ke zpětvzetí žaloby dříve, než začalo jednání soudu (§ 96 odst. 4 OSŘ). Začátek jednání je nutno považovat za synonymum termínu zahájení jednání (srov. § 118 odst. 1 OSŘ) a je dán sdělením předmětu projednávané věci soudem nebo přednesením žaloby ze strany žalobce¹⁷³.¹⁷⁴ Žalobce tak může svou žalobu vzít zpět bez souhlasu žalovaného pouze tehdy, pokud zpětvzetí dojde soudu před zahájením jednání. Pokud by žalobce vzal svou žalobu zpět až poté, co rozhodnutí o věci již nabylo právní moci, soud v souladu s § 96 odst. 5 OSŘ rozhodne, že zpětvzetí žaloby není účinné.

Pro srovnání zpětvzetí žaloby vázaného na souhlas žalovaného poukazují na francouzskou právní úpravu zpětvzetí žaloby obsaženou v člancích 394 až 399 CPC. Podle článku 394 CPC může žalobce ve všech věcech vzít svou žalobu zpět. Článek 395 CPC váže účinky zpětvzetí žaloby na přijetí či akceptaci tohoto zpětvzetí ze strany žalovaného, přičemž akceptace ze strany žalovaného není vyžadována, pokud žalovaný ještě neučinil žádný úkon, kterým by se bránil vznesenému nároku co do základu, či pokud žalovaný k okamžiku, kdy žalobce bere svou žalobu zpět, neučinil tzv. námitku nepřipustnosti žaloby (*la fin de non-recevoir*). Pokud by ovšem žalovaný odmítl akceptovat zpětvzetí žaloby, aniž by pro to měl legitimní důvod, soud rozhodne, že zpětvzetí je účinné¹⁷⁵ (obdobně jako v české právní úpravě). Pro úplnost uvádím, že zmiňovaná francouzská právní úprava dopadá pouze na zpětvzetí žaloby v řízení před soudem prvního stupně¹⁷⁶. Na rozdíl od české právní úpravy tak francouzská právní úprava nespojuje rozhodný okamžik pro podmínění zpětvzetí žaloby souhlasem žalovaného s okamžikem zahájení jednání, nýbrž s okamžikem učinění úkonu ze strany žalovaného, který by spočíval v jeho procesní obraně proti vznesenému nároku, či s okamžikem vznesení námitky nepřipustnosti žaloby. Zajímavé je rovněž ustanovení článku 397 CPC, které umožňuje nejen zpětvzetí žaloby a jeho akceptaci výslovně, ale rovněž i implicitně.

---

¹⁷² SVOBODA, Karel. § 96 [Zpětvzetí žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 486.

¹⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 1998, sp. zn. III. ÚS 118/97.

¹⁷⁴ SVOBODA, Karel. § 96 [Zpětvzetí žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 485.

¹⁷⁵ Článek 396 CPC.

¹⁷⁶ GUINCHARD, Serge. *Droit et pratique de la procédure civile*. Paris: Dalloz, 2004. ISBN 2-247-05927-9. s. 745.

Poněkud problematicky působí ustanovení § 96 odst. 6 OSŘ, který zní následovně: „*Byl-li návrh na zahájení řízení vzat zpět až poté, co rozhodnutí odvolacího soudu, případně též soudu prvního stupně, o věci bylo dovolacím soudem zrušeno, soud rozhodne, že zpětvzetí návrhu není účinné, jestliže důvodem pro zpětvzetí návrhu byla skutečnost, která nastala v době, kdy trvaly účinky zrušeného rozhodnutí.*“ Tento odstavec byl do občanského soudního řádu doplněn v roce 2017 zákonem č. 296/2017 Sb. Oním důvodem pro zpětvzetí žaloby bývá zpravidla skutečnost, že žalovaný žalobci plnil na základě v té době pravomocného rozhodnutí, ať již dobrovolně či v rámci výkonu rozhodnutí. O neúčinnosti zpětvzetí rozhoduje soud z úřední povinnosti usnesením, vůči němuž je odvolání přípustné.¹⁷⁷ Ustanovení vyvolalo poměrně silnou vlnu kritiky, která vyústila v podání návrhu na jeho zrušení k Ústavnímu soudu. Navrhovatel (Městský soud v Praze) uvedl, že § 96 odst. 6 OSŘ nelze vykládat ústavně konformním způsobem, který by dbal dispozičního oprávnění žalobce a byl v souladu s povahou občanskoprávního řízení. Ustanovení dle navrhovatele nutí žalobce vést řízení proti jeho vůli až k vydání meritorního rozhodnutí za situace, kdy závazek zanikl splněním a již neexistuje, nebo žalobce pohledávku vůči žalovanému vůbec neměl, přičemž v obou případech bude meritorní rozhodnutí zamítavé. Ústavní soud vyslovil, že navrhovatel nesprávně povýšil dispoziční zásadu na ústavní úroveň, přitom žádný z článků Ústavy ani Listiny základních práv a svobod nezakotvuje dispoziční zásadu jako součást základních lidských práv. Dle Ústavního soudu z Listiny základních práv a svobod nelze jako jedno ze základních práv a svobod dovodit právo žalobce ukončit soudní spor v okamžiku, kdy to je pro něj maximálně výhodné, a nutit tím žalovaného, který byl do sporu vtažen proti své vůli, aby byl aktivní a zahájil případné nové soudní řízení. Ústavní soud připouští, že následné meritorní rozhodnutí ve věci bude nutně zamítavé. Pokud ovšem bude žaloba zamítnuta z důvodu, že byla nedůvodná, usnadní zamítavé meritorní rozhodnutí postavení žalovaného v případě, že žalobce přijaté plnění dobrovolně nevydá. V řízení o vydání bezdůvodného obohacení tak dle Ústavního soudu postačí provést důkaz rozsudkem z původního sporu, čímž odpadne skutečný spor o bezdůvodné obohacení, který by nepochybně nastal v případě zastavení původního řízení pro zpětvzetí žaloby. Ústavní soud uzavřel, že lze polemizovat nad vhodností zvoleného řešení obsaženého v § 96 odst. 6 OSŘ, nicméně ho nelze nazvat protiústavním ani zcela nevhodným, neboť nezasahuje do základních práv účastníků soudního řízení a není v rozporu s ústavním pořádkem.

---

¹⁷⁷ SVOBODA, Karel. § 96 [Zpětvzetí žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 487.

Pět soudců Ústavního soudu v nálezu vyslovilo své odlišné stanovisko. Předmětem sporu mezi disentujícími soudci a většinou pléna byla otázka, zda ustanovení § 96 odst. 6 OSŘ porušuje nějaké ústavně garantované základní právo a popřípadě které. Disentující soudci zastávají názor, že právo na soudní ochranu negarantuje pouze právo „se soudit“, tj. podat žalobu, ale zahrnuje i právo „nesoudit se“ nebo v „souzení nepokračovat“, tj. právo žalobu nepodat či ji vzít zpět. Disentující soudci shledávají nesoulad ustanovení § 96 odst. 6 OSŘ s principem autonomie vůle zakotveném v čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, který je v prostředí civilního procesu vyjádřen zásadou dispoziční. Ustanovení § 96 odst. 3 OSŘ, které umožňuje žalovanému z vážných důvodů nesouhlasit se zpětvzetím žaloby, dle disentujících soudců představuje dostatečnou institucionální záruku toho, že žalobce nebude svého práva na soudní ochranu zneužívat, přičemž dané omezení dispozičního oprávnění žalobce má dle disentujících soudců racionální základ v podobě ochrany žalovaného. Disentující soudci rovněž nesouhlasí s názorem většiny, že zamítavé meritorní rozhodnutí, které by případně v odůvodnění obsahovalo formulaci, že se žalobce na úkor žalovaného bezdůvodně obohatil, by stačilo jako jediný důkaz v případném následujícím sporu o vydání bezdůvodného obohacení, neboť právní moci nabývá pouze výrok rozhodnutí, nikoli jeho odůvodnění, které není závazné. Disentující soudci dále vyčítají většině, že neprovedla test proporcionality, protože dle jejich názoru napadená právní úprava nenaplnuje hned první kritérium, kterým je vhodnost, neboť ustanovení není vhodné k dosažení žádného z legitimních cílů tak, jak je vymezil zákonodárce. Disentující soudci uzavírají, že napadené ustanovení § 96 odst. 6 OSŘ zasahuje do ústavního práva na soudní ochranu žalobce zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, aniž by tím docházelo k vyvážení ústavního práva na soudní ochranu žalovaného. Napadené ustanovení je tedy nejen nevhodné, neúčelné a nadbytečné, ale i protiústavní, a proto mělo být odstraněno.¹⁷⁸ Jak již bylo zmíněno, ustanovení bylo silně kritizováno i ze strany odborné veřejnosti. P. Lavický a J. Kotásek například vyčítají zákonodárci neschopnost správně identifikovat problém. Dle jejich názoru problém ve skutečnosti nevězí ve zpětvzetí žaloby, ale v pojetí dovolání jako mimořádného opravného prostředku, proto namísto ustanovení, které nutí žalobce a v konečném důsledku i žalovaného setrvávat ve sporu, na jehož vedení nemusí mít ani jeden z nich nadále zájem, navrhuji koncipovat dovolání jako řádný opravný prostředek,

---

¹⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 40/18.

což by podle nich odstranilo problémy vyvolané prolamováním právní moci.¹⁷⁹ Dle mého názoru je možné vidět dobré úmysly vedoucí zákonodárce ke snaze o zlepšení postavení žalovaného ve chvíli, kdy žalobci plnil na základě pravomocného rozhodnutí, které následně bylo zrušeno dovolacím soudem, a kdy je žalobce spokojen s plněním a má proto velký zájem v této situaci vzít svou žalobu zpět, neboť je to pro něj nepochybně více než výhodné. I přes vidinu dobrého úmyslu se ale bohužel domnívám, že zákonodárce nezvolil vhodné řešení dané problematiky, na druhou stranu nemohu souhlasit ani s názorem P. Lavického a J. Kotáska, že by vhodné řešení představovala změna koncepce dovolání na řádný opravný prostředek. Dle mého názoru by bylo možné nastalý problém vyřešit zakotvením možnosti žalovaného podat vzájemnou žalobu na vydání bezdůvodného obohacení v rámci již probíhajícího řízení, a to i v případě, že by dovolací soud věc vrátil soudu odvolacímu. Současná právní úprava v § 97 OSŘ umožňuje žalovanému za řízení uplatnit svá práva vůči žalobci vzájemnou žalobou, přičemž tuto žalobu může soud vyloučit k samostatnému řízení, pokud by nebyly splněny podmínky pro spojení věcí, které § 112 OSŘ stanoví jako řízení zahájená u téhož soudu, která spolu skutkově souvisí nebo se týkají týchž účastníků. Domnívám se, že pokud by žalovaný plnil žalobci na základě pravomocného rozhodnutí, které dovolací soud následně zrušil, a žalovaný trval na tom, že nárok žalobce je neopodstatněný a žalobce se tak na jeho úkor bezdůvodně obohatil, vzájemná žaloba žalovaného na vydání bezdůvodného obohacení by s původním řízením nejen skutkově souvisela, ale týkala by se i týchž účastníků, což znamená, že podmínky pro spojení věcí by byly naplněny. Problém nastává v situaci, kdy dovolací soud po zrušení rozhodnutí věc vrátí soudu druhého stupně, neboť § 216 odst. 1 OSŘ vylučuje použití § 97 OSŘ v odvolacím řízení. Pokud by tedy bylo žalovanému umožněno uplatnit své právo na vydání bezdůvodného obohacení vůči žalobci i v rámci odvolacího řízení, soud by se tak musel zabývat, zda bezdůvodné obohacení na straně žalobce skutečně vzniklo. Tento postup by byl výhodný i z hlediska procesní ekonomie, neboť soud by mohl při posuzování vzniku bezdůvodného obohacení využít spisový materiál, který nashromáždil v rámci řízení o primární žalobě podané žalobcem. Nevýhodou mnou navrhovaného řešení se zdá být okolnost, že pokud by žalovaný vznesl vzájemnou žalobu až v průběhu odvolacího řízení, byl by zbaven možnosti napadnout meritorní rozhodnutí o vzájemné žalobě řádným opravným prostředkem. Tuto situaci je nicméně možné případně vyřešit vyloučením vzájemné žaloby k samostatnému řízení,

---

¹⁷⁹ LAVICKÝ, Petr, KOTÁSEK, Josef. Zákaz zpětvzetí žaloby podle nového § 96 odst. 6 OSŘ. *Právní rozhledy*, 2018, č. 1, s. 6, 7.

alternativně by připadalo v úvahu zakotvení možnosti odvolacího soudu věc vrátit soudu prvního stupně v případě uplatnění vzájemné žaloby.

Navrhovaná právní úprava zpětvzetí žaloby obsažená ve Věcném záměru civilního řádu soudního v bodě 188 výslovně zakotvuje, že žalobce může vzít svou žalobu zpět bez souhlasu žalovaného pouze do začátku ústního jednání, nicméně pokud se žalobce současně vzdá nároku, může vzít žalobu bez souhlasu žalovaného zpět až do okamžiku vyhlášení rozhodnutí dovolacího soudu. Navrhovaná úprava stanovuje žalovanému pro vyjádření jeho nesouhlasu se zpětvzetím žaloby konečnou lhůtu dvou týdnů od doručení podání či opisu protokolu obsahujícího zpětvzetí žaloby, přičemž pokud žalovaný v této lhůtě nevyjádří svůj nesouhlas, platí souhlas za udělený za předpokladu, že o tomto důsledku byl žalovaný poučen. Na rozdíl od současné právní úpravy neváže navrhovaná právní úprava skončení řízení až na usnesení o zastavení řízení (srov. § 96 odst. 2 OSŘ), ale již na samotné zpětvzetí žaloby, jímž je řízení skončeno, přičemž na žalobu se hledí, jako by nikdy nebyla podána.¹⁸⁰ Dalším rozdílem oproti platné právní úpravě je zakotvení prekluzivní lhůty dvou týdnů pro vyjádření nesouhlasu žalovaného se zpětvzetím žaloby, přičemž uplynutí této lhůty je spojeno s fikcí uděleného souhlasu. Věcný záměr civilního řádu soudního úpravu obdobnou problematickému ustanovení § 96 odst. 6 OSŘ neobsahuje.

5.2.3. Změna žaloby

Změna žaloby představuje velmi významný dispoziční úkon žalobce. Změna žaloby spočívá zejména v tom, že žalobce 1) na základě stejného skutkového základu požaduje více, než požadoval původně v žalobě (tzv. rozšíření žaloby); 2) na základě stejného skutkového základu požaduje jiné plnění (např. místo peněžitého plnění požaduje plnění nepeněžité); 3) mění žalobu na plnění na žalobu určovací a vice versa; 4) požaduje stejné plnění, ale na základě jiného skutkového stavu, než jaký popsal v žalobě; nebo 5) na základě jiného skutkového stavu požaduje jiné plnění.¹⁸¹ Od změny žaloby je nutno odlišit situace, kdy žalobce svým podáním odstraňuje vady žaloby nebo doplňuje podanou žalobu o skutkové okolnosti,

---

¹⁸⁰ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 226, 227. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

¹⁸¹ KOZEL, Roman. Změna žaloby versus změna právního důvodu žaloby. *Právní rozhledy*, 2002, č. 5, s. 224.

kteří odůvodňují nárok žalobce z hlediska předmětných hmotněprávních ustanovení dopadajících na danou věc¹⁸². O změnu žaloby nepůjde ani v případě, že žalobce svým podáním bude měnit své právní posouzení vylíčených skutkových okolností, neboť v tomto případě se bude ze skutkového hlediska jednat o jeden a tentýž nárok¹⁸³. Právní kvalifikaci žaloby může žalobce měnit buď ze své iniciativy, přičemž spolu s touto změnou doplní vylíčení rozhodných skutečností a označí důkazy k jejich prokázání, nebo na výzvu soudu. V případě, že předseda senátu dojde k závěru, že nárok uplatněný žalobcem posuzuje po právní stránce jinak, než ho posoudil žalobce, vyzve žalobce v souladu s § 118a odst. 2 OSŘ, aby v potřebném rozsahu doplnil vylíčení rozhodných skutečností.¹⁸⁴ Důležité je rovněž upozornit na skutečnost, že v případě, že se žalobce domáhá téhož plnění, které ovšem dovozuje z jiných skutkových okolností, jde ve své podstatě o zpětvzetí žaloby a uplatnění žaloby nové, nicméně toto pojetí prozatím soudní praxe nezohledňuje¹⁸⁵. Nesmíme opomenout ani skutečnost, že připuštěním změny žaloby nedochází k prolomení účinků koncentrace řízení (srov. § 118b odst. 2 OSŘ)¹⁸⁶.

Právní úpravu změny žaloby nalezneme v § 95 OSŘ. Ke změně žaloby v průběhu řízení potřebuje žalobce souhlas soudu (srov. § 95 odst. 1 OSŘ) nikoli žalovaného. Soud změnu žaloby nepřipustí v případě, že by výsledky dosavadního řízení nemohly být pokladem pro řízení o změněné žalobě. V takovém případě pak soud po právní moci usnesení, kterým se změna žaloby nepřipouští, pokračuje v řízení o žalobě v původním znění (srov. § 95 odst. 2 OSŘ). Žalobce může měnit svou žalobu i v průběhu odvolacího řízení, nicméně nesmí touto změnou uplatňovat nový nárok (srov. § 216 odst. 2 OSŘ). V dovolacím řízení je změna žaloby vyloučena (srov. § 243b OSŘ).

Věcný záměr civilního řádu soudního obsahuje navrhovanou právní úpravu změny žaloby v bodě 185. Změnu žaloby definuje demonstrativním výčtem jako změnu i rozšíření petitu nebo podstatnou změnu skutkového stavu. Za změnu žaloby naopak výslovně nepovažuje omezení petitu, doplnění petitu o eventuální návrh či o alternativní zmocnění, ani doplňky, vysvětlení nebo opravy skutkového stavu. V případě, že spor dosud nebyl zahájen (žaloba

---

¹⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. 28 Cdo 3681/2017.

¹⁸³ SVOBODA, Karel. § 95 [Změna žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 478.

¹⁸⁴ KOZEL, Roman. Změna žaloby versus změna právního důvodu žaloby. *Právní rozhledy*, 2002, č. 5, s. 224, 225.

¹⁸⁵ SVOBODA, Karel. § 95 [Změna žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 478.

¹⁸⁶ Tamtéž. s. 481.

dosud nebyla žalovanému doručena, srov. bod 183 Věcného záměru civilního řádu soudního), je žalobce oprávněn žalobu změnit, pokud se tím nevyloučí příslušnost procesního soudu. Po zahájení sporu potřebuje žalobce ke změně žaloby souhlas žalovaného, který může být dán i tím, že žalovaný jedná o změněné žalobě, aniž proti této změně cokoli namítá. Soud může změnu žaloby po zahájení sporu připustit i přes nesouhlas žalovaného, pokud se tím řízení neztíží ani neprotáhne.¹⁸⁷ Oproti současné právní úpravě vyžaduje navrhovaná právní úprava k úspěšné změně žaloby souhlas žalovaného, který může být dán i konkludentně, tj. tím, že pokračuje v jednání o změněné žalobě a proti změně nic nenamítá. Domnívám se, že by bylo vhodnější zakotvit možnost žalovaného nesouhlasit se změnou žaloby pouze z vážných důvodů, neboť v důsledku navrhované právní úpravy může mít žalovaný sebemenší nepatrný důvod k nesouhlasu se změnou žaloby, což může nepřiměřeně omezovat žalobce v jeho dispozičním oprávnění. V takových situacích by tak připadalo v úvahu připuštění změny žaloby ze strany soudu i přes nesouhlas žalovaného. Nemožnost soudu připustit změnu žaloby v případě, že by se tím řízení ztížilo či protáhlo, představuje úpravu obdobnou dosavadní právní úpravě obsažené v § 95 odst. 2 OSŘ, nicméně se neomezuje pouze na skutečnost, že by výsledky dosavadního řízení nemohly být podkladem pro řízení o změněné žalobě, ale obsahuje obecnější formulaci, která ponechává na úvaze soudu, v jakých případech by se řízení ztížilo či protáhlo, a tedy v jakých situacích dojde k nepřipuštění změny žaloby. Osobně vítám demonstrativní výčet situací, kdy se jedná o změnu žaloby a kdy naopak ne.

5.2.4. Vzájemná žaloba

Vzájemná žaloba se od výše popsaných dispozičních procesních úkonů odlišuje zejména tím, že se jedná o procesní úkon žalovaného. Pomocí vzájemné žaloby uplatňuje žalovaný v průběhu řízení svůj nárok vůči žalobci. Tento institut slouží především k rychlému a procesně ekonomickému vyřešení sporů mezi žalobcem a žalovaným, neboť o žalobcově žalobě i vzájemné žalobě žalovaného probíhá jediné řízení a soud o nich rozhoduje v rámci jediného rozhodnutí samostatnými výroky.¹⁸⁸

---

¹⁸⁷ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 224. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

¹⁸⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 206, 207, 211.

Právní úpravu vzájemné žaloby najdeme v § 97 a § 98 OSŘ. Jak již bylo řečeno, o vzájemné žalobě žalovaného a původní žalobě žalobce probíhá jediné řízení, nicméně § 97 odst. 2 OSŘ ponechává soudu možnost vyloučit vzájemnou žalobu k samostatnému řízení, pokud by zde nebyly podmínky pro spojení věcí (srov. § 112 OSŘ). Pro určení místní příslušnosti k projednání vzájemné žaloby platí § 89 OSŘ, který říká, že soud, jenž je příslušný k řízení o určité věci, je příslušný i k řízení o vzájemných nárocích s výjimkou věcí uvedených v § 88 OSŘ (tj. věcí, pro které platí výlučná místní příslušnost soudu). Na vzájemnou žalobu se přiměřeně použijí ustanovení týkající se žaloby, její změny a zpětvzetí. Vzájemná žaloba tak musí splňovat veškeré požadavky kladené na podání v § 42 odst. 4 OSŘ a zároveň musí splňovat náležitosti žaloby uvedené v § 79 OSŘ. V případě, že by vzájemná žaloba neobsahovala všechny stanovené náležitosti, byla nesrozumitelná či neurčitá, bude soud postupovat obdobně jako v případě jakéhokoli jiného podání v souladu s § 43 OSŘ. V případě odmítnutí vzájemné žaloby dle § 43 odst. 2 OSŘ v důsledku neodstranění vad bude soud pokračovat v řízení pouze o původní žalobě podané žalobcem.¹⁸⁹ Vzájemnou žalobu je možno uplatnit pouze v řízení před soudem prvního stupně, neboť § 216 OSŘ vylučuje uplatnění § 97 a § 98 OSŘ v odvolacím řízení a nad to stanovuje, že v odvolacím řízení není možné uplatnit nový nárok. Pokud by byla vzájemná žaloba vznesena až v rámci odvolacího řízení a rozhodoval by o ní odvolací soud jako soud prvního stupně, zbavil by tím účastníky práva na řádný opravný prostředek proti takovému rozhodnutí, proto případnou vzájemnou žalobu vznesenou v průběhu odvolacího řízení odvolací soud vyloučí k samostatnému řízení a postoupí věc soudu věcně a místně příslušnému¹⁹⁰. Podání vzájemné žaloby v řízení o dovolání vylučuje § 243b OSŘ.

Od vzájemné žaloby je třeba důsledně odlišit **námítku započtení** upravenou v § 98 OSŘ, které se blíže věnuji v podkapitole 1.1.1. této práce. Pomocí námítky započtení rovněž uplatňuje žalovaný v průběhu řízení svůj nárok vůči žalobci, avšak musí se jednat o pohledávku stejného druhu, jež žalovaný navrhuje k započtení, a ve stejné výši nebo nižší, než byla uplatněna žalobcem. V případě, že by žalovaný navrhoval k započtení pohledávku vyšší, než jakou uplatnil žalobce ve své žalobě, bude se v rozsahu převyšujícím částku uplatněnou v původní žalobě jednat o vzájemnou žalobu, ve zbytku půjde o námítku

---

¹⁸⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 209.

¹⁹⁰ Tamtéž. s. 212.

započtení.¹⁹¹ Námitku započtení soud bude posuzovat pouze jako procesní obranu žalovaného proti žalobě (srov. § 98 OSŘ), což znamená, že o ní nebude rozhodovat samostatným výrokem v rámci rozhodnutí, nýbrž se jí bude zabývat pouze v odůvodnění rozhodnutí a v případě úspěšného uplatnění námitky započtení žalobci přizná plnění pouze v té výši, v jaké převýšilo započtenou částku. Námitku započtení zároveň není možné vyloučit k samostatnému řízení.¹⁹²

Věcný záměr civilního řádu soudního si v navrhované úpravě vzájemné žaloby obsažené v bodu 186 klade za cíl lépe než dosavadní § 97 OSŘ vyjádřit požadavek skutkové a právní souvislosti nároků uplatněných v žalobě a ve vzájemné žalobě s ohledem na hledisko procesní ekonomie, jež je nepochybně účelem vzájemné žaloby¹⁹³. Dosavadní právní úprava se v § 97 OSŘ omezuje na pouhý odkaz na podmínky pro spojení věcí, které § 112 OSŘ definuje tak, že se musí jednat o řízení, která byla zahájena u téhož soudu a skutkově spolu souvisí nebo se týkají týchž účastníků. Věcný záměr civilního řádu soudního v bodě 186 naopak výslovně stanoví, že vzájemnou žalobou lze uplatnit pouze nárok, pro nějž je stanovena shodná věcná příslušnost soudu a který s žalobou uplatněným nárokem skutkově nebo právně souvisí, nebo který se týká předběžné otázky nebo který lze použít k započtení, pokud žalovaný navrhuje, aby mu bylo přisouzeno více, než co uplatnil žalobce, přičemž jinak soud posuzuje námitku započtení jenom jako obranu proti návrhu. Pokud nebudou splněny tyto podmínky, soud vzájemnou žalobu vyloučí k samostatnému projednání.¹⁹⁴ Osobně vítám výslovné konkretizování a zpřesnění podmínek pro společné řízení o původní žalobě a vzájemné žalobě stejně tak jako zachování výslovného odlišení vzájemné žaloby a námitky započtení jakožto procesní obrany žalovaného proti žalobě.

---

¹⁹¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 208.

¹⁹² Tamtéž. s. 208, 211.

¹⁹³ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 225. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

¹⁹⁴ Tamtéž.

5.2.5. Soudní smír¹⁹⁵

Strany řízení mohou řízením disponovat rovněž prostřednictvím soudního smíru. Od ostatních dispozičních úkonů se soudní smír odlišuje především tím, že se nejedná o jednostranný úkon žalobce, ale jde o dohodu obou stran řízení. Soudní smír tak představuje dohodu stran uzavřenou v průběhu řízení, která v případě, že je schválena soudem, nahrazuje meritorní soudní rozhodnutí a má účinky pravomocného rozsudku (srov. § 99 odst. 3 OSŘ). Soudní smír je vedle rozhodnutí soudu jedním ze způsobů skončení soudního řízení.¹⁹⁶

Současná právní úprava váže skončení řízení až na okamžik schválení smíru¹⁹⁷. Oproti platné právní úpravě navrhuji autoři Věcného záměru civilního řádu soudního v bodě 191 zakotvit ustanovení, které říká, že uzavřou-li strany smír, soud usnesením vysloví, že je řízení skončeno, a smír v tomto usnesení vyjádří. V souladu s dispoziční zásadou by řízení mělo být skončeno již účinkem dispozičního úkonu, tj. smíru, nicméně v zájmu právní jistoty soud nad rámec smíru vydává deklaratorní rozhodnutí o skončení řízení.¹⁹⁸ Řešení obsažené v navrhované úpravě dle Věcného záměru civilního řádu soudního osobně považuji za vhodnější oproti stávající právní úpravě, neboť lépe vystihuje podstatu dispoziční zásady a zároveň zachovává v rámci právní jistoty určitý zásah soudu, byť jen formou deklaratorního rozhodnutí.

5.2.6. Uznání nároku

Uznání nároku se od výše popsaných dispozičních úkonů odlišuje především tím, že se jedná o dispoziční úkon žalovaného. Jak již bylo v podkapitole 1.1.1. této práce blíže popsáno, uznání nároku je dispoziční procesní úkon žalovaného, kterým uznává nárok žalobce uplatněný proti němu žalobou, a to buď zcela, zčásti či pouze co do základu. Důsledkem uznání nároku bude zpravidla vydání rozsudku pro uznání (viz § 153a OSŘ), tj. skončení řízení. Uznání nároku tak představuje jednu z možností žalovaného disponovat s řízením nezávisle na vůli

---

¹⁹⁵ K soudnímu smíru podrobněji v podkapitole 1.1.1. této diplomové práce.

¹⁹⁶ DRÁPAL, Ljubomír. § 99 [Soudní smír]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 642.

¹⁹⁷ SVOBODA, Karel. § 99 [Smír]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 493.

¹⁹⁸ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 229, 230. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

žalobce. Současná právní úprava ve většině případů počítá s obligatorním vydáním rozsudku pro uznání v případě uznání nároku ze strany žalovaného, pouze v případě uznání nároku žalovaným jen zčásti váže vydání rozsudku pro uznání na návrh žalobce (srov. § 153a odst. 1 OSŘ). Dle autorů Věcného záměru civilního řádu soudního tato právní úprava dostatečně nereflektuje dispoziční zásadu a zároveň omezuje žalobce v možnosti úplného projednání věci i přes uznání nároku, proto v bodu 320 Věcného záměru civilního řádu soudního podmiňují vydání rozsudku pro uznání nejen uznáním nároku ze strany žalovaného, ale i návrhem žalobce na vydání tohoto rozsudku.¹⁹⁹

Protiklad uznání nároku představuje **vzdání se nároku** jakožto dispoziční úkon žalobce, kterým se vzdává právní ochrany svého nároku uplatněného žalobou. Současná právní úprava institut vzdání se nároku nezná, nicméně úprava navrhovaná Věcným záměrem civilního řádu soudního již počítá s rozsudkem pro vzdání se nároku, jež upravuje v bodě 319. Vydání takového rozsudku bude důsledkem vzdání se nároku v případě, že tak žalovaný navrhne.²⁰⁰

6. Dvoustranné procesní úkony stran řízení

Strany řízení mohou v průběhu civilního sporného řízení či před jeho zahájením činit jak jednostranné procesní úkony, jimž byla věnována předchozí kapitola této diplomové práce, tak i procesní úkony dvoustranné, které označujeme jako **procesní smlouvy**. Smlouva je sice institut typický pro odvětví soukromého práva, nicméně nelze opomenout, že institut smlouvy svým rozsahem přesahuje hranice jednotlivých odvětví a zasahuje tak do práva soukromého i veřejného, proto mohou smlouvy vznikat i v oblasti práva veřejného, do níž spadá civilní právo procesní.²⁰¹

Dlužno uvést, že s dvoustrannými procesními úkony stran řízení jsme se mohli setkat již za dob Rakouska–Uherska. V. Hora ve svém díle z roku 1907 označuje jako procesní smlouvy (či procesní úkony stranami ujednané) procesní úkony vyžadující souhlas druhé strany

---

¹⁹⁹ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 297. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

²⁰⁰ Tamtéž. s. 296.

²⁰¹ MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 580.

řízení s tímto úkonem projevený vůči soudu. Příkladem procesní smlouvy v tomto pojetí je dle V. Hory např. souhlasné vzdání se konání ústního jednání o projednání odvolání či smlouva o klidu řízení. Procesní smlouvy v tomto pojetí se dle V. Hory stávají procesními smlouvami až okamžikem nabytí vědomosti soudu o jejich existenci, přičemž do té doby jsou považovány za smlouvy hmotněprávní, na něž je nutné beze zbytku aplikovat právní úpravu hmotněprávní. V. Hora se přiklání k názoru, že nelze žalobou vynutit splnění takto pojatých procesních smluv, nýbrž se lze domáhat toliko náhrady škody vzniklé jejich nesplněním. Takto pojaté procesní smlouvy V. Hora nicméně odlišuje od smluv soukromoprávních, jež vykazují procesuální účinky, mezi něž řadí smlouvu prorogační, mimosoudní smlouvu o vzdání se opravných prostředků, smlouvu o rozsudí a mimosoudní ujednání stran o klidu řízení. Tato druhá skupina smluv zahrnuje smlouvy soukromoprávní podrobené ustanovením práva procesního toliko ohledně jejich přípustnosti a účinků, přičemž ve zbytku se tyto smlouvy řídí úpravou hmotněprávní.²⁰²

Dnes je možné se v teorii setkat s rozlišováním procesních smluv do dvou skupin podle toho, jakým způsobem tyto smlouvy vyvolávají účinky ve sféře procesního práva. Vyvolává-li procesní smlouva účinek neboli následek přímo, hovoří teorie o tzv. dispoziční procesní smlouvě, naopak pokud tato smlouva vyvolává účinek nepřímo, jedná se o tzv. zavazující procesní smlouvu.²⁰³ Toto dělení ovšem může působit problematicky a není odbornou veřejností jednohlasně přijímáno, kupříkladu J. Macur tzv. zavazující procesní smlouvy odmítá²⁰⁴.

Prvním problémem, který se v souvislosti s procesními smlouvami objevuje, je otázka jejich přípustnosti v rámci civilního sporného řízení. Důležité je zdůraznit, že zásada autonomie vůle a všeobecná závaznost smluv jsou instituty typické pro soukromoprávní styk a v právu veřejném se neuplatní. V rámci občanského práva procesního jakožto veřejnoprávního odvětví jsou strany řízení výrazně omezeny v možnosti uzavírat procesní smlouvy, neboť stát normuje civilní proces kogentními normami za účelem jasného vymezení průběhu řízení, od něž není

---

²⁰² HORA, Václav. *Procesní úkony dle práva rakouského*. V Praze: Sborník věd právních a státních Bursík & Kohout, 1907. s. 72–76.

²⁰³ NAVRÁTIL, Petr. Autonomie vůle v civilním řízení sporném aneb o procesních smlouvách a jejich místu v rámci civilního řízení sporného (nejen) prizmatem současných rekodifikačních snah. In: SEDLÁČEK, Miroslav, STŘELEČEK, Tomáš. *Právní jednání a procesní úkony: vzájemné vztahy a nové aspekty*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-622-1. s. 132.

²⁰⁴ MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 580, 581.

možné se odchýlit. V teorii se objevují dva základní přístupy ohledně přípustnosti procesních smluv. Autoři příklánějící se ke koncepci tzv. široké přípustnosti procesních smluv zastávají názor, že procesní smlouvy jsou přípustné všude tam, kde to není v rozporu s platným právem a právními principy, na kterých je platné právo postaveno. Zmíněná koncepce vychází z autonomie vůle jakožto ústředního principu soukromého práva a pokud bychom aplikovali autonomii vůle v souladu s touto koncepcí na civilní řízení, bylo by možné uzavírat i takové procesní smlouvy, které by se týkaly například zkrácení lhůt či důkazního břemene. Naopak dle autorů zastávajících koncepci tzv. úzké přípustnosti procesních smluv jsou procesní smlouvy přípustné pouze tam, kde tak výslovně stanoví zákon.²⁰⁵ Osobně se řadím mezi zastánce koncepce tzv. úzké přípustnosti procesních smluv, která převažuje mezi odbornou veřejností²⁰⁶, tedy se kloním k závěru, že s ohledem na veřejnoprávní povahu právní úpravy je v rámci civilního procesu možné uzavírat procesní smlouvy pouze tam, kde to právní úprava výslovně připouští. K problematice přípustnosti procesních smluv se vyjádřil i Nejvyšší soud, který uvedl, že z hlediska procesního nelze tvrdit, že se v procesním právu uplatňuje zásada „vše je dovoleno, co není zakázáno“, neboť v něm naopak působí zásada opačná, připouštějící možnost odchýlných dohod jenom tam, kde to procesní právo umožňuje²⁰⁷. Platná právní úprava tak umožňuje uzavřít tzv. prorogační dohodu neboli dohodu o místní příslušnosti soudu (viz § 89a OSŘ), rozhodčí smlouvu (srov. § 106 OSŘ a § 2 an. RZ) a soudní smír (§ 99 OSŘ). Tyto tři typy procesních smluv níže rozeberu podrobněji. Příkladem nepřipustných procesních smluv by mohla být například dohoda o přípustnosti či hodnocení důkazu anebo dohoda o vzdání se procesní ochrany²⁰⁸.

Typickým znakem procesních smluv bude snaha stran řízení vyvolat svými souhlasnými projevy vůle určité právní účinky týkající se civilního procesu, ať již probíhajícího či budoucího, často spojené s určitou činností soudu. J. Macur zároveň uvádí, že z procesních smluv, na rozdíl od smluv hmotněprávních, zpravidla nevzniká povinnost jedné či druhé strany

---

²⁰⁵ NAVRÁTIL, Petr. Autonomie vůle v civilním řízení sporném aneb o procesních smlouvách a jejich místu v rámci civilního řízení sporného (nejen) prizmatem současných rekonstrukčních snah. In: SEDLÁČEK, Miroslav, STŘELEČEK, Tomáš. *Právní jednání a procesní úkony: vzájemné vztahy a nové aspekty*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-622-1. s. 133.

²⁰⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 125.

²⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007.

²⁰⁸ DVORÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 89.

k určitému budoucímu jednání.²⁰⁹ S tímto závěrem nemohu jinak než nesouhlasit. Kupříkladu důsledkem řádně uzavřené prorogační dohody bude povinnost žalobce podat žalobu k soudu místně příslušnému v souladu s prorogační dohodou, přičemž pakliže by tak neučinil, byl by žalovaný oprávněn kdykoli v průběhu řízení vznést námitku místní nepřislušnosti soudu²¹⁰. Stejně tak důsledkem platně uzavřené rozhodčí smlouvy je povinnost jedné ze stran před podáním žaloby k soudu věc předložit k rozhodnutí rozhodčímu orgánu v souladu s rozhodčí smlouvou. Pokud však žalobce takto neučiní, podá žalobu k místně příslušnému soudu a žalovaný bude namítat uzavření rozhodčí smlouvy, jakousi sankcí pro žalobce bude zastavení řízení v důsledku nemožnosti věc projednat. Takový negativní důsledek pro žalobce je možné zvrátit pouze prohlášením obou stran, že na rozhodčí smlouvě netrvají (srov. § 106 odst. 1 OSŘ). S ohledem na výše uvedené tedy nelze dle mého názoru paušálně tvrdit, že z procesních smluv typicky nevzniká povinnost pro jednu či druhou stranu sporu v budoucnu jednat určitým způsobem.

J. Macurovi je ovšem nutno dát za pravdu, pokud jde o jeho úvahu ohledně výkladu procesních smluv, který rovněž v praxi působí problémy. Při výkladu procesních smluv je nezbytné postupovat především dle ustanovení civilního práva procesního, přičemž pokud civilní právo procesní neobsahuje pravidla potřebná pro výklad dané procesní smlouvy, je možné se uchýlit k aplikaci příbuzných právních odvětví na základě analogie, a to za účelem zaplnění mezer právní úpravy civilního práva procesního. Na procesní smlouvy tak nelze bez dalšího automaticky použít ustanovení občanského práva hmotného, neboť je nutno důsledně odlišovat tato dvě právní odvětví, byť jsou si v mnohém blízka.²¹¹

Jak již bylo řečeno, procesní smlouvy dle platného práva přípustné směřují zpravidla k nastolení určitého procesního stavu. V praxi se ovšem můžeme setkat se situací, kdy spolu strany sporu uzavřou takové procesní smlouvy, které platné právo nepřipouští. Příkladem může být smlouva, kterou se žalobce zaváže ke zpětvzetí žaloby v případě, že vznikne určitá konkrétní smlouvou předpokládaná situace, anebo smlouva, jíž se žalovaný zaváže k nepodání odvolání, ačkoliv na jeho podání má dle platné úpravy právo. Takové smlouvy nemohou mít na průběh civilního procesu žádné účinky, neboť platná právní úprava uzavření těchto smluv

---

²⁰⁹ MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 581.

²¹⁰ PŘIDAL, Ondřej. § 89a [Prorogace]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 463.

²¹¹ MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 581.

nepřipouští. Otázkou však je, jak naložit se situací, kdy spolu strany sporu uzavírají procesní smlouvu, kterou sice platná právní úprava nepřipouští, ale minimálně jedna ze smluvních stran tuto smlouvu uzavírá v dobré víře v to, že se podle ní druhá smluvní strana bude chovat. Nabízí se možné řešení v podobě odpovědnosti strany, která smlouvu porušila, za škodu, která tímto porušením vznikne straně druhé. Problém tohoto řešení by ovšem mohlo představovat zejména vyčíslení vzniklé škody.²¹² K nabízenému řešení se přiklání i B. Dvořák, a to za předpokladu, že předmětné smluvní ujednání splňovalo náležitosti hmotného práva a nepřičilo se ani účelu zákona, ani dobrým mravům²¹³. Jako další alternativy řešení této problematiky teorie uvádí například přiznání přímých účinků i tzv. zavazujícím procesním smlouvám (tj. takovým, které vyvolávají účinky nepřímo), případně nepřípustnost procesní situace v rozporu s touto procesní smlouvou, pokud by daná situace byla současně v rozporu s dobrými mravy, nebo odmítnutí zavazujících procesních smluv jako takových tak, jak to například činí J. Macur^{214, 215}.

V případě procesních smluv je rovněž otázkou, zda v případě postoupení pohledávky, která je předmětem sporu, je postupník, tj. právní nástupce strany, jež pohledávku postoupila, vázán platně sjednanými procesními smlouvami, zejména prorogační dohodou či rozhodčí smlouvou. Odkazem na ustanovení upravující univerzální i singulární sukcesi (viz § 107 odst. 4 OSŘ, respektive § 107a odst. 2 OSŘ) lze dojít k závěru, že právní nástupce strany vstupuje do jejího procesního postavení a je tak i vázán platně uzavřenými procesními smlouvami, které existovaly v době postoupení pohledávky.²¹⁶ K tomuto závěru se přiklonila i judikatura, která dovodila, že místní příslušnost stanovená prorogační dohodou není dotčena změnou v osobě věřitele v případě postoupení pohledávky²¹⁷.

Zajímavá je i problematika vad procesních smluv. J. Macur dovozuje, že za situace, kdy procesní smlouva je sice primárně institutem civilního práva procesního, ale zároveň přesahuje hranice tohoto odvětví a sdílí určité charakteristické znaky společné se smlouvami uzavíranými v jiných právních odvětvích, je možné pojem neplatnost smlouvy považovat za univerzální,

---

²¹² ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUEÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 126.

²¹³ DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 90.

²¹⁴ MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 580, 581.

²¹⁵ NAVRÁTIL, Petr. Autonomie vůle v civilním řízení sporném aneb o procesních smlouvách a jejich místu v rámci civilního řízení sporného (nejen) prizmatem současných rekodifikačních snah. In: SEDLÁČEK, Miroslav, STŘELEČEK, Tomáš. *Právní jednání a procesní úkony: vzájemné vztahy a nové aspekty*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-622-1. s. 136.

²¹⁶ DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 90.

²¹⁷ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 11. 2005, sp. zn. 20 Co 412/2005.

a tedy aplikovatelný i na procesní smlouvy. Dle této úvahy je pak možné procesní smlouvy napadat pro jejich neplatnost z důvodu omylu, donucení, výhrůžky, lsti či rozporu s dobrými mravy, pokud to neodporuje obecným právním větám, jež odpovídají přirozenému pojetí této problematiky rozvinuté v kulturní společnosti, a to za užití analogie. V návaznosti na to J. Macur uvádí, že je-li procesní smlouva uzavřena ještě před vznikem předmětného procesu, jehož se týká, je jediným možným prostředkem nápravy jejich případných vad napadení této smlouvy příslušným právním prostředkem, přičemž právo napadat uzavřenou dohodu svědčí oběma jejím stranám. Z důvodu dostatečné ochrany obou stran sporu je tak možné ještě před zahájením řízení napadnout procesní smlouvu pro její obsahové nedostatky, které sice nejsou vymezeny procesním předpisem, ale jsou dovozeny na základě analogie z obecných právních vět, a to negativní žalobou určovací.²¹⁸ J. Macur tyto závěry dovodil pro účely posouzení neplatnosti rozhodčí smlouvy, nicméně dle B. Dvořáka se plně uplatní i v případě prorogační dohody, neboť i ta je uzavírána před samotným zahájením sporu a rovněž zde není k dispozici soudní kontrola, což snižuje záruky správnosti dohody a zároveň limituje možnosti odstranění případných vad v rámci samotného řízení. Prorogační dohodu lze nicméně napadat jen dokud soud nezačne jednat o věci samé, neboť tím okamžikem dochází ke zhojení případných vad místní příslušnosti soudu (srov. § 105 odst. 1 OSŘ).²¹⁹

6.1. Dohoda o místní příslušnosti soudu (prorogační dohoda)

Jednou z právem předpokládaných procesních smluv je dohoda o místní příslušnosti soudu, jinak nazývaná jako prorogační dohoda. Úpravu prorogační dohody nalezneme v § 89a OSŘ, který říká, že ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti se mohou strany řízení písemně dohodnout na místní příslušnosti jiného soudu prvního stupně, než jaký by byl příslušný na základě zákona. Prorogační dohodu tak lze uzavřít pouze ohledně soudu prvního stupně, a to v případě, že zákon pro danou věc nestanoví místní příslušnost výlučnou (srov. § 88 OSŘ). Možnost uzavřít prorogační dohodu je rovněž omezena na řízení týkající se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti. Pro vymezení podnikatele a podnikatelské činnosti je rozhodný § 420 odst. 1 OZ vymezující podnikatelskou činnost jako samostatnou činnost vykonávanou na vlastní účet

---

²¹⁸ MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 582.

²¹⁹ DVORÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 89, 90.

a odpovědnost živnostenským či obdobným způsobem se záměrem takto činit soustavně za účelem dosažení zisku, přičemž podnikatelem se rozumí ten, kdo takto vymezenou podnikatelskou činnost vykonává. Prorogační dohodu tedy není možné uzavřít se spotřebitelem. Ustanovení § 89a OSŘ rovněž zakotvuje pro prorogační dohodu požadavek písemné formy.

Jak již bylo řečeno, změna v osobě věřitele z důvodu postoupení pohledávky nemá vliv na platnost prorogační dohody a místní příslušnost ujednaná touto dohodou tak zůstává postoupením pohledávky nedotčena²²⁰. Pro případ, že by na straně žalobce či žalovaného došlo k takové změně poměrů, zejména osobních, sociálních či majetkových, která by opodstatnila závěr, že by nebylo spravedlivé trvat na původní uzavřené prorogační dohodě, je možné postupovat dle ustanovení § 12 odst. 2 OSŘ upravující delegaci vhodnou²²¹.

V případě, že by byla podána žaloba k jinému soudu, než jaký byl určen v prorogační dohodě, má žalovaný právo namítat místní nepřislušnost soudu. Námitku místní nepřislušnosti může strana řízení uplatnit pouze při prvním úkonu, jež jí přísluší, přičemž pokud soud v důsledku námítky shledá, že skutečně není místně příslušný, vysloví svou nepřislušnost usnesením, po jehož právní moci věc postoupí soudu příslušnému v souladu s prorogační dohodou (srov. § 105 odst. 1, 2, 4 OSŘ).

Na prorogační dohodu pamatuje i Věcný záměr civilního řádu soudního, a to konkrétně v bodu 27, přičemž tuto dohodu nově nazývá jako úmluvu o místní příslušnosti. Věcný záměr civilního řádu soudního navrhuje zakotvit úpravu umožňující stranám řízení se před zahájením řízení písemně dohodnout na místní příslušnosti jiného věcně příslušného soudu, pokud tím nebude zasaženo do výlučné příslušnosti, přičemž existenci úmluvy o místní příslušnosti prokáže soudu žalobce nejpozději spolu s žalobou. Navrhovaná právní úprava tak zachovává požadavek písemné formy a stejně jako současná právní úprava vylučuje možnost uzavřít úmluvu o místní příslušnosti v případě, že je k projednání předmětného sporu dána výlučná příslušnost, nicméně nově neomezuje uzavření úmluvy o místní příslušnosti pouze na spory mezi podnikateli plynoucí z podnikatelské činnosti, ale umožňuje stranám uzavřít tuto dohodu ohledně jakéhokoli sporu (s výhradou výlučné příslušnosti). Novinkou je rovněž navrhované zakotvení povinnosti žalobce prokázat soudu existenci úmluvy spolu s žalobou. V případě, že

---

²²⁰ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 11. 2005, sp. zn. 20 Co 412/2005.

²²¹ PŘIDAL, Ondřej. § 89a [Prorogace]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 463.

by žalobce úmluvu při podání žaloby nerespektoval, je v bodu 38 zachována možnost žalovaného namítat místní nepřislušnost spolu s prvním úkonem, který mu v řízení náleží.²²²

Pro srovnání na tomto místě uvádím, že s dohodou o místní příslušnosti soudu počítá i francouzská právní úprava. Ve francouzském soudním řádu²²³ nalezneme článek 48, který říká, že jakékoli ujednání, které přímo či nepřímo deroguje zákonem zakotvená pravidla o místní příslušnosti soudu, je považováno za nenapsané, ledaže je sjednáno mezi osobami, které spolu uzavřely smlouvu jakožto obchodníci a toto ujednání bylo jasně specifikováno v rámci uzavírané smlouvy. Jinak řečeno, francouzská právní úprava připouští prorogační dohodu tehdy, jedná-li se o spor mezi podnikateli a pokud tato dohoda byla jasně vymezená ve smlouvě uzavřené mezi stranami sporu v rámci jejich obchodního styku. Jakékoli jiné ujednání derogující zákonem zakotvená pravidla místní příslušnosti je považováno za nenapsané, tedy se na něj hledí, jako by nebylo. Francouzská právní úprava tak ve shodě s tou českou ponechává možnost odlišného stanovení místní příslušnosti soudu pouze ve vztazích mezi podnikateli plynoucích z jejich podnikatelské činnosti.

6.2. Rozhodčí smlouva

Druhým právem předpokládaným typem procesních smluv je rozhodčí smlouva, která se od ostatních procesních smluv odlišuje zejména tím, že její právní úpravu obsahuje především zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (zj. § 2 a § 3), přičemž občanský soudní řád se o ní zmiňuje pouze okrajově. Ustanovení § 2 RZ definuje rozhodčí smlouvu jako dohodu stran na tom, že o majetkovém sporu mezi nimi, k jehož projednání by byla jinak dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden či více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud. Rozhodčí smlouvu nelze uzavřít ve věcech týkajících se sporu mezi spotřebitelem na straně jedné a podnikatelem na straně druhé, ve věcech souvisejících s výkonem rozhodnutí ani v rámci incidenčních sporů (§ 2 odst. 1 RZ), stejně tak ji nelze uzavřít ohledně sporů, které nelze vyřešit smírem (§ 2 odst. 2 RZ). Rozhodčí smlouva se může týkat buď jednotlivého již nastalého sporu či všech v budoucnu vzniklých sporů z určitého právního vztahu či

---

²²² DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 92, 95. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosin_ec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

²²³ CPC.

vymezeného okruhu právních vztahů (§ 2 odst. 3 RZ). V případě, že se rozhodčí smlouva týká veškerých v budoucnu vzniknuvších sporů plynoucích z určitého právního vztahu či okruhu právních vztahů, pak hovoříme o rozhodčí doložce. Zákon pro případ rozhodčí smlouvy výslovně zakotvuje, že je závazná i pro právní nástupce stran, pokud si to smluvní strany ve smlouvě výslovně nevyloučí (§ 2 odst. 5 RZ). Aby byla rozhodčí smlouva platná, vyžaduje zákon písemnou formu, přičemž alternativně připouští možnost uzavření telegraficky, dálnopisem či elektronickými prostředky, pokud umožňují zachycení obsahu a určení osob, které smlouvu uzavřely (§ 3 odst. 1 RZ). Rozhodčí smlouva může být rovněž sjednána formou rozhodčí doložky, pro kterou platí, že je platně ujednána i tehdy, pokud byl písemný návrh hlavní smlouvy obsahující rozhodčí doložku přijat způsobem, z něhož je patrný souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy (§ 3 odst. 2 RZ).

Jednou ze základních podmínek možnosti uzavření rozhodčí smlouvy je skutečnost, že se musí jednat o majetkový spor mezi stranami, který je možné vyřešit smírem. Pojem majetkový spor je nutné chápat velmi široce jako spor, jehož předmět je možné vyjádřit v majetkových hodnotách, tj. pokud lze ocenit a vyčíslit hodnotu předmětu sporu²²⁴. V případě, že právo ohledně daného sporu umožňuje uzavřít rozhodčí smlouvu a strany sporu se pro její uzavření rozhodnou, založí tím namísto pravomoci soudu pravomoc vybraného rozhodčího orgánu, ať již jednoho či více rozhodců anebo rozhodčího soudu. Výsledkem rozhodčího řízení je zpravidla vydání rozhodčího nálezu (§ 23 RZ). V případě, že by se jakákoli ze stran rozhodčí smlouvy domnívala, že tato smlouva je neplatná, je možné ji napadnout již před začátkem rozhodčího řízení negativní určovací žalobou, nicméně je možné nedostatky rozhodčí smlouvy vytýkat eventuálně i na počátku již zahájeného rozhodčího řízení. Pokud by rozhodčí orgán nevzal vytýkané nedostatky na zřetel, je možné napadnout vydaný rozhodčí nález u soudu návrhem na jeho zrušení v souladu s § 31 RZ z důvodu neplatnosti rozhodčí smlouvy.²²⁵ Ustanovení § 31 RZ mimo neplatnost rozhodčí smlouvy, ať již z důvodu, že o projednávaném sporu nelze platně uzavřít rozhodčí smlouvu anebo z jakéhokoli jiného důvodu, zakotvuje jako možný důvod návrhu na zrušení rozhodčího nálezu i skutečnost, že rozhodčí smlouva byla zrušena anebo se na danou věc nevztahuje. J. Macur se přiklání k názoru, že je-li na návrh

---

²²⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. § 2 [Arbitrabilita; rozhodčí smlouva]. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-342-7. s. 118.

²²⁵ MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 583.

některé ze stran shledána neplatnou původní smlouva, k níž smluvní strany uzavřely rozhodčí smlouvu za účelem řešení sporů z této původní smlouvy plynoucích, stává se tím bez dalšího neplatná i tato pozdější rozhodčí smlouva²²⁶.

Dojde-li k situaci, kdy rozhodčí smlouva byla mezi stranami skutečně platně sjednána, nicméně žalobce i přes to podá žalobu k místně příslušnému soudu v souladu s OSŘ, nebude soud sám od sebe zkoumat, jestli mezi sebou strany neuzavřely rozhodčí smlouvu²²⁷. Tímto se bude zabývat až případně na námitku žalovaného, kterou může žalovaný uplatnit nejpozději při jeho prvním úkonu ve věci samé (srov. § 106 odst. 1 OSŘ). Pokud soud na základě námítky žalovaného zjistí, že věc má být skutečně dle platně uzavřené rozhodčí smlouvy projednána před příslušným rozhodčím orgánem, nemůže soud dále věc projednávat a řízení zastaví. Soud rozhodne o zastavení řízení usnesením na základě důkladně provedeného dokazování ohledně uzavřené rozhodčí smlouvy, aby bylo zachováno právo žalobce na spravedlivý proces, jež v sobě zahrnuje i právo vyjádřit se ke vznesené námitce žalovaného²²⁸. Soud však věc projedná, pokud strany řízení prohlásí, že na rozhodčí smlouvě netrvají, nebo zjistí-li soud, že podle platného práva České republiky nemůže být daná věc předmětem rozhodčí smlouvy, či pokud soud shledá rozhodčí smlouvu neplatnou, neexistující nebo pokud by její projednání v řízení před rozhodci přesahovalo rámec pravomoci jim přiznané rozhodčí smlouvou, a v neposlední řadě v případě, že se rozhodčí soud odmítl věcí zabývat (§ 106 odst. 1 OSŘ).

Věcný záměr civilního řádu soudního obsahuje úpravu podobnou platnému § 106 OSŘ ve svém bodu 10, který říká, že žalobu podanou ve věci, na kterou se vztahuje rozhodčí smlouva, soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při jeho prvním úkonu ve věci odmítne, ledaže je rozhodčí smlouva zjevně neplatná či vůbec neexistuje anebo pokud dospěli rozhodci již dříve k závěru, že jejich pravomoc není dána. Dle navrhované právní úpravy právní účinky odmítnuté žaloby zůstanou zachovány, pokud bude žaloba, jíž se zahajuje rozhodčí řízení, podána do 30 dnů ode dne doručení usnesení soudu o odmítnutí žaloby. Věcný záměr civilního řádu soudního tím úpravu rozhodčí smlouvy vhodně řadí mezi pravidla o civilní soudní pravomoci, neboť rozhodčí smlouva je ve své podstatě procesní úkon stran, jimž se deroguje pravomoc soudu

---

²²⁶ MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 583.

²²⁷ PŘIDAL, Ondřej. § 106 [Rozhodčí smlouva]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jirí a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 529.

²²⁸ Tamtéž. s. 530.

a zakládá se pravomoc rozhodce.²²⁹ Věcný záměr civilního řádu soudního rovněž nově navrhuje jako důsledek podání žaloby i přes uzavřenou rozhodčí smlouvu vydání usnesení o odmítnutí žaloby na rozdíl od usnesení o zastavení řízení tak, jak to předpokládá platná právní úprava. Navrhovaná změna je ovšem důsledkem pouhé změny pojmosloví, neboť Věcný záměr civilního řádu soudního důsledně nahrazuje zastavení řízení odmítnutím žaloby²³⁰.

Pro srovnání uvádím, že s rozhodčí smlouvou se lze setkat rovněž v rámci francouzské právní úpravy. Výslovně je upravena ve francouzském civilním soudním řádu²³¹ (*la convention d'arbitrage*), a to v článcích 1442 až 1449. Rozhodčí smlouva může mít dle článku 1442 CPC formu rozhodčí doložky (*la clause compromissoire*) či smlouvy o rozhodci (*le compromis*), přičemž pro obě tyto formy rozhodčí smlouvy platí požadavek písemné formy, a to pod sankcí jejich neplatnosti (článek 1443 CPC). Smlouva o rozhodci musí zároveň vymezovat předmět sporu, jinak bude stižena neplatností (článek 1445 CPC). Z článku 1448 CPC vyplývá, že soud nemůže prohlásit svou vlastní nepříslušnost, z čehož lze dovodit nutnost vznesení námítky existence rozhodčí smlouvy stranou sporu. Zajímavostí je, že dle článku 1446 CPC mohou strany sporu uzavřít rozhodčí smlouvu i v průběhu již zahájeného soudního řízení. Zároveň dle článku 1449 CPC existence rozhodčí smlouvy nebrání stranám sporu se obrátit na soud například s žádostí o vydání předběžného opatření, pokud rozhodčí soud nebyl ještě ustanoven.

6.3. Soudní smír

Soudnímu smíru jsem se blíže věnovala v podkapitole 1.1.1 a kapitole 5. této diplomové práce, proto se zde zaměřím už pouze stručně na soudní smír z hlediska jeho pojetí jako procesní smlouvy. Soudní smír je považován za procesní smlouvu pouze ohledně své procesní funkce, tj. jako dohoda stran sporu na skončení řízení smírem, tedy bez vydání meritorního rozhodnutí soudu. Ve zbylém rozsahu se v případě soudního smíru jedná o hmotněprávní dohodu.²³²

---

²²⁹ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 80. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

²³⁰ Tamtéž. s. 183.

²³¹ CPC.

²³² ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 125.

Dohoda stran sporu o skončení řízení bez vydání meritorního rozhodnutí, tedy smírem, bývá v praxi obvykle nevýslovná a zpravidla vyplývá z návrhu stran na schválení smíru²³³. Soudem schválený smír má účinky pravomocného rozsudku (§ 99 odst. 3 OSŘ) s tím, že vůči usnesení o schválení smíru není odvolání přípustné (§ 202 odst. 1 písm. f) OSŘ). Nauka ovšem dovozuje možnost odvolání v případě, kdy se ukáže, že smír není platný z hlediska procesněprávních norem, typicky pro nedostatky v proceduře vedoucí ke schválení smíru, kdy takovým nedostatkem může být například absence shodného projevu vůle obou stran sporu.²³⁴ V případě, že se smír ukáže být neplatný z hlediska hmotného práva, má jakákoli strana možnost podat návrh na zrušení smíru ve lhůtě 3 let od právní moci usnesení o schválení smíru (§ 99 odst. 3 OSŘ).

Pro úplnost uvádím, že i s úpravou soudního smíru se lze setkat ve francouzské právní úpravě. V článku 128 CPC se dočteme, že se strany mohou kdykoli v průběhu řízení usmířit, a to z vlastní iniciativy či na podnět soudu. Strany taktéž mohou kdykoli v průběhu řízení požádat soud, aby zaznamenal jejich smír (článek 129-1 CPC). Znění dohody je pak zaznamenáno v protokolu podepsaném stranami sporu a soudem, přičemž ze soudního protokolu, v němž je zaznamenán smír, soud může vydávat výpisy, které jsou vykonatelné a mohou tak sloužit jako exekuční titul (článek 131 CPC).

---

²³³ ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-787-3. s. 124.

²³⁴ SVOBODA, Karel. § 99 [Smír]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3. s. 495.

Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl především poskytnout komplexní přehled týkající se problematiky procesních úkonů stran řízení, byť se jedná o problematiku značně obsáhlou a rozsáhlou. Obsahem této práce je nejen důsledné vymezení pojmů procesní úkon a strana řízení (jako pojmu současné právní úpravě neznámého), ale zejména i rozbor náležitostí procesních úkonů stran řízení, důsledků nedodržení těchto náležitostí jakož i podrobné pojednání o jednotlivých jednostranných a dvoustranných procesních úkonech, s nimiž se lze v praxi setkat. Zároveň bylo cílem této práce upozornit na některé nedostatky či problematické otázky v kontextu současné právní úpravy procesních úkonů stran řízení a zhodnotit, zda navrhovaná právní úprava obsažená ve Věcném záměru civilního řádu soudního²³⁵ na tyto nedostatky a problémy reaguje, popřípadě jaké navrhuje jejich řešení.

Předně lze uzavřít, že by bylo vhodné se v rámci budoucí rekodifikace civilního práva procesního, konkrétně v rámci úpravy sporného řízení, navrátit k dříve užívanému pojmu „strana řízení“ a upustit tak od pojmu „účastník řízení“, který je užíván platnou právní úpravou (srov. např. § 90 OSŘ). Pojem „strana řízení“ lépe vystihuje podstatu sporného řízení, tj. kontradiktornost, kdy proti sobě vždy stojí dvě strany určitého sporu hájící protichůdné zájmy, přičemž nic nebrání tomu, aby na straně žalobce či straně žalovaného stálo více osob. Pro úplnost je nutné uvést, že pojem „strana řízení“ je rovněž běžně užíván v zahraniční právní úpravě, naopak pojem „účastník“ je označení, které se v kontextu zahraniční právní úpravy vymyká standardům. Je tak nepochybně krokem správným směrem, pokud Věcný záměr civilního řádu soudního pracuje s pojmem „strana řízení“, nikoli s dosavadním pojmem „účastník“^{236, 237}.

Pod pojmem procesní úkony stran řízení rozumíme projevy vůle stran řízení směřující ke vzniku, změně či zániku civilně procesního vztahu²³⁸. Aby procesní úkon strany řízení skutečně vyvolal předvídané a zamýšlené právní následky, musí splňovat právem požadované

---

²³⁵ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

²³⁶ Tamtéž. s. 123.

²³⁷ K tomu podrobněji v podkapitole 1.2. této diplomové práce.

²³⁸ DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 85.

náležitosti, mezi něž patří nejen požadavek výslovnosti, bezpodmínečnosti a adresnosti procesních úkonů, ale rovněž náležitosti ohledně subjektu, který tento procesní úkon činí (tj. procesní subjektivita, procesní způsobilost a postulační způsobilost), a v neposlední řadě také náležitosti ohledně formy, času a místa procesního úkonu. Pokud procesní úkon strany řízení nespĺňuje požadované náležitosti, pŕjde o procesní úkon vadný, pŕičemž právo spojuje s rŕznými vadami procesních úkonů odlišné právní následky. Tato diplomová práce dělí procesní úkony stran řízení na jednostranné a dvoustranné. V rámci problematiky jednostranných procesních úkonů stran řízení jsou podrobně rozebrány ty jednostranné procesní úkony, se kterými se lze v praxi setkat nejčastěji – tj. podání a dispoziční procesní úkony, pomocí nichž strana řízení disponuje buď s řízením jako takovým či s jeho předmětem. Pojem dvoustranných procesních úkonů představuje synonymum procesních smluv, pŕičemž platná právní úprava výslovně pŕipouští pouze tři typy procesních smluv, jimž se tato diplomová práce podrobněji věnovala, a to prorogační dohodu (§ 89a OSŘ), rozhodčí smlouvu (§ 106 OSŘ) a soudní smír (§ 99 OSŘ). Otázkou však stále zŕstává, jak se vypořádat se situací, kdy spolu strany řízení v dobré víře uzavřou procesní smlouvu, kterou platné právo nepŕipouští.

Procesní úkony je nutné dŕsledně odlišovat od právních jednání, jejichž úpravu nalezneme v § 545 an. OZ. Na odlišnosti procesních úkonů od právních jednání je v této práci poukazováno pŕběžně, nicméně lze na tomto místě shrnout základní zmiňované odlišnosti. Na prvním místě je základním rozdílem skutečnost, že zatímco právní jednání je institut soukromoprávní, jde v pŕípadě procesních úkonů o institut regulovaný veřejnoprávní úpravou, neboť civilní právo procesní spadá do odvětví veřejného práva, z čehož plynou patŕičné dŕsledky zejména s ohledem na rozdílné zásady ovládající tato dvě právní odvětví. Další rozdíl můžeme spatřovat ve vyvolávaných následcích. Zatímco právní jednání směřuje ke vzniku, změně či zániku práv a povinností, zamýšleným následkem procesního úkonu je vznik, změna či zánik procesněprávního vztahu. Pro procesní úkony je rovněž typická právě vázanost na procesněprávní vztah, pŕičemž tuto vázanost u právního jednání nenalezneme. Zásadní odlišnost spočívá též v jejich výkladu – výklad právního jednání je ovládán tzv. teorií vůle, oproti tomu výklad procesních úkonů se řídí tzv. teorií projevu. Neopomenutelným rozdílem je dále skutečnost, že na procesní úkony právní úprava klade požadavek výslovnosti, zatímco právní jednání je možné učinit i konkludentně. V neposlední řadě lze najít odlišnosti například v počítání lhůt. Pro úplnost je vhodné uvést, že se v praxi setkáváme i s tzv. procesními úkony s dvojí funkcí, které, jak jejich označení napovídá, vyvolávají účinky nejen ve sféře práva procesního, ale i ve sféře práva hmotného. Mezi procesní úkony s dvojí funkcí patŕí

hmotněprávní jednání, která jsou zároveň svým procesním uplatněním (kam řadíme i námitku započtení), uznání nároku a jeho protiklad vzdání se nároku a v neposlední řadě soudní smír.

Obecně lze v úpravě navrhované Věcným záměrem civilního řádu soudního²³⁹ spatřovat snahu reagovat na většinu nedostatků, jež se objevily v souvislosti s aplikací platné právní úpravy procesních úkonů stran řízení, která se na mnoha místech ukázala být nedostatečnou. Na tyto nedostatky je poukazováno v rámci celé této práce, přesto je na tomto místě vhodné shrnout základní nedostatky současné právní úpravy procesních úkonů stran řízení, které navrhovaná právní úprava obsažená ve Věcném záměru civilního řádu soudního²⁴⁰ napravuje. Současná právní úprava kupříkladu počítá pouze s uznáním nároku jakožto procesním úkonem žalovaného (viz § 153a OSŘ), ovšem již neupravuje protiklad tohoto procesního úkonu, tedy vzdání se nároku jakožto procesní úkon žalobce. Na tento nedostatek Věcný záměr civilního řádu soudního pamatuje a navrhuje v bodu 319 zavést rozsudek pro vzdání se nároku v případě, že se za řízení žalobce vzdá žalobou uplatněného nároku nebo jeho částí²⁴¹.²⁴² Dalším příkladem může být úprava odstranění vad času procesního úkonu. Současná právní úprava v § 58 OSŘ umožňuje v určitých případech prominout zmeškání lhůty, leč prominutí zmeškání soudního roku platná právní úprava nezná. Tento nedostatek řeší Věcný záměr civilního řádu soudního v bodu 124 zavedením úpravy navrácení v předešlý stav, o které může žádat strana řízení, pokud zmeškala úkon či rok z omluvitelných důvodů²⁴³.²⁴⁴ Na rozdíl od současné právní úpravy § 42 odst. 1 OSŘ umožňující učinit písemné podání v listinné či elektronické podobě navrhuje Věcný záměr civilního řádu soudního v bodu 104 zakotvit možnost soudu přijmout žádost či sdělení i v jiné formě²⁴⁵. Zmíněné navrhované ustanovení míří zejména na situace, kdy je procesní úkon naléhavý a je nutné, aby soudu došel co nejdříve.

---

²³⁹ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_finální%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Tamtéž. s. 296.

²⁴² V podrobnostech v podkapitole 1.1.1. této diplomové práce.

²⁴³ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 176. [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_finální%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

²⁴⁴ V podrobnostech v podkapitole 3.5. této diplomové práce.

²⁴⁵ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. s. 162. [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_finální%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

Typickým příkladem takového naléhavého procesního úkonu může být telefonická omluva z jednání, jejíž přípustnost musela být v kontextu současné právní úpravy dovozena judikaturou.²⁴⁶ Tento výčet není úplný, nicméně jeho účelem je poukázat na skutečnost, že autoři Věcného záměru civilního řádu soudního²⁴⁷ neopomenuli poměrně zásadní nedostatky současné právní úpravy procesních úkonů stran řízení a ve velkém rozsahu je napravili.

Pro úplnost je nezbytné na závěr podotknout, že se v praxi stále objevují názorové neshody či nejasnosti ohledně některých otázek spojených s procesními úkony stran řízení, jejichž jasné řešení Věcný záměr civilního řádu soudního²⁴⁸ nepřináší. Příkladem může být otázka neúčinnosti procesní stránky soudního smíru či otázka právních důsledků právem nepředvídaných (a tedy nepřipustných) procesních smluv uzavřených stranami řízení v dobré víře. S těmito otázkami se tak bude muset i v kontextu navrhované budoucí právní úpravy vypořádat judikatura a právní nauka.

---

²⁴⁶ V podrobnostech v podkapitole 5.1. této diplomové práce.

²⁴⁷ DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+ prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

²⁴⁸ Tamtéž.

Seznam zkratek

CPC	Code de procédure civile (francouzský soudní řád) ze dne 5. 12. 1975, ve znění pozdějších předpisů
dZPO	Zivilprozessordnung (německý občanský soudní řád) ze dne 30. 1. 1877, ve znění pozdějších předpisů
iCPC	Codice di procedura civile (italský soudní řád) ze dne 28. 10. 1940, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
öZPO	Zivilprozessordnung (rakouský občanský soudní řád) ze dne 1. 8. 1895, ve znění pozdějších předpisů
RZ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
ZoEIÚk	Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů
ZoSlužET	Zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1776 s. ISBN 978-80-7179-342-7.

CALLÉ, Pierre, DARGENT, Laurent. FRANCE. *Code de procédure civile*. 109e édition. Paris: Dalloz, 2017, 3257 s. ISBN 978-2-247-16864-4.

COUFALÍK, Petr. *Procesněprávní vztah*. V Praze: C.H. Beck, 2020, 205 s. ISBN 978-80-7400-786-6.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9.

GUINCHARD, Serge. *Droit et pratique de la procédure civile*. Paris: Dalloz, 2004, 1326 s. ISBN 2-247-05927-9.

HORA, Václav. *Processní úkony dle práva rakouského*. V Praze: Sborník věd právních a státních Bursík & Kohout, 1907, 95 s.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1. 3. 2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 536 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-366-4.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

SEDLÁČEK, Miroslav, STŘELEČEK, Tomáš. *Právní jednání a procesní úkony: vzájemné vztahy a nové aspekty*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 216 s. ISBN 978-80-7598-622-1.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. ISBN 978-80-7400-828-3.

SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. V Praze: C.H. Beck, 2019, 682 s. ISBN 978-80-7400-733-0.

ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, 474 s. ISBN 978-80-7400-787-3.

ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, 256 s. ISBN 978-80-87576-78-6.

WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní*. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, 279 s. ISBN 978-80-7380-538-8.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vyd. Praha: Linde, 2013, 189 s. ISBN 978-80-7201-918-2.

Seznam použitých odborných článků

DVOŘÁK, Bohumil. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*, 2016, č. 19, s. 649–655.

DVOŘÁK, Bohumil. Námitka započtení. *Právní rozhledy*, 2012, č. 8, s. 267–272.

DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 84–90.

JURÁŠ, Marek. Zastoupení právnické osoby v civilním právu–aktuální problémy. *Právní rozhledy*, 2014, č. 12, s. 428–432.

KOZEL, Roman. Změna žaloby versus změna právního důvodu žaloby. *Právní rozhledy*, 2002, č. 5, s. 224–225.

LAVICKÝ, Petr, KOTÁSEK, Josef. Zákaz zpětvzetí žaloby podle nového § 96 odst. 6 OSŘ. *Právní rozhledy*, 2018, č. 1, s. 1–7.

MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 579–583.

MACUR, Josef. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů?. *Právní rozhledy*, 1995, č. 11, s. 440–443.

Seznam použitých internetových zdrojů

eJustice: ePodatelna [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2020 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://epodatelna.justice.cz/ePodatelna/homepage>

eJustice: Žaloba [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2020 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://epodatelna.justice.cz/ePodatelna/homepage>

eJustice: Formuláře ke stažení [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2020 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://epodatelna.justice.cz/ePodatelna/form>

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 123/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Code de procédure civile (francouzský soudní řád) ze dne 5. 12. 1975, ve znění pozdějších předpisů

Codice di procedura civile (italský soudní řád) ze dne 28. 10. 1940, ve znění pozdějších předpisů

Zivilprozessordnung (německý občanský soudní řád) ze dne 30. 1. 1877, ve znění pozdějších předpisů

Zivilprozessordnung (rakouský občanský soudní řád) ze dne 1. 8. 1895, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. III. ÚS 3043/10

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. II. ÚS 3040/16

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 40/18

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1065/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1056/2020

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 11. 2005, sp. zn. 20 Co 412/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1998, sp. zn. 26 Cdo 930/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 846/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 32 Odo 750/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 649/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3657/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 26 Cdo 4830/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 20 Cdo 3699/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3383/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1650/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 26 Cdo 5379/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Nd 159/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. 32 Nd 442/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. 32 Cdo 5201/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. 28 Cdo 3681/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1030/2020

Seznam ostatních zdrojů

DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr, PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. *Věcný záměr civilního řádu soudního* [online]. Finální znění 2. verze. 2020. [cit. 2022-06-05].

Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/Věcný+záměr_fináln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

Procesní úkony stran řízení

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce je věnována procesním úkonům stran řízení, kterými rozumíme veškeré projevy vůle strany řízení, v jejichž důsledku vzniká, mění se či zaniká civilně procesní vztah. Jak již napovídá název této práce, centrem pozornosti jsou procesní úkony stran řízení, nikoli účastníků řízení. Platná právní úprava pracuje s pojmem „účastník řízení“ a pojem „strana řízení“ nezná, nicméně pro účely této práce se „stranami řízení“ rozumí účastníci sporného řízení, tedy žalobce a žalovaný. Dle autorky této diplomové práce pojem „strana řízení“ lépe vystihuje kontradiktorní postavení účastníků sporného řízení hájících v řízení své protichůdné zájmy. Předmětem této práce jsou tedy procesní úkony stran sporného řízení, tj. žalobce a žalovaného.

Tato diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole je obsaženo vymezení pojmů procesní úkony a strany řízení. Druhá kapitola je věnována náležitostem procesních úkonů stran řízení, mezi něž jsou řazeny náležitosti týkající se subjektu činícího procesní úkon (tj. procesní podmínky), formy procesních úkonů a v neposlední řadě náležitosti času a místa procesních úkonů. V případě nedodržení náležitostí procesního úkonu se bude jednat o procesní úkon vadný, přičemž vadami procesních úkonů, jejich následky a odstraňováním těchto vad se zabývá kapitola třetí. Čtvrtá kapitola je věnována výkladu procesních úkonů stran řízení se zaměřením na tzv. teorii projevu. Pátá kapitola se věnuje jednostranným procesním úkonům stran řízení, zejména podání a dispozičním procesním úkonům. Poslední, šestá kapitola se zaměřuje na dvoustranné procesní úkony stran řízení, mezi které se řadí prorogační dohoda, rozhodčí smlouva a soudní smír.

Cílem předkládané práce je poskytnout jejímu čtenáři komplexní přehled o obsáhlé problematice procesních úkonů stran řízení nejen v kontextu současné právní úpravy, ale reflektující i navrhovanou právní úpravu v souvislosti se zvažovanou budoucí rekodifikací civilního práva procesního.

Klíčová slova:

Procesní úkony, strany řízení, civilní proces.

Procedural acts of the Parties to the Proceedings

Abstract

The submitted diploma thesis is devoted to procedural acts of the parties to the proceedings, which we understand as every expression of will of a party to the proceedings as a result of which a civil procedural relationship arises, changes or ceases. As the title of the thesis suggests, main focus of the thesis are procedural acts of the parties to the proceedings, not participants in the proceedings. The term used in the current legislation is “participant in the proceedings”, not “party to the proceedings”, however, for the purposes of this thesis, the term “parties to the proceedings” denotes parties to the contentious proceedings, i. e. the claimant and the defendant. According to the author of this thesis, the term “party to the proceedings” better reflects the adversarial position of the parties to the proceedings defending their conflicting interests in the proceedings. In conclusion, the subject of this thesis are procedural acts of the parties to the contentious proceedings, i. e. the claimant and the defendant.

This diploma thesis is divided into six chapters. The first chapter contains a definition of terms procedural acts and parties to the proceedings. The second chapter is devoted to the requirements of procedural acts of the parties to the proceedings, which include the requirements concerning the subject performing the procedural act (i. e. procedural conditions), the form of procedural acts and, last but not least, the requirements concerning the time and the place of procedural acts. Failure to comply with the requirements of a procedural act will constitute a defective procedural act, which is the topic of the chapter three, as well as the consequences and the remedying of such defects. The fourth chapter is dedicated to the interpretation of procedural acts of the parties to the proceedings, focusing on the so-called theory of the expression of will. The fifth chapter deals with unilateral procedural acts of the parties to the proceedings, namely with pleadings and dispositive procedural acts. The last, sixth chapter is focused on bilateral procedural acts of the parties to the proceedings, including the prorogation agreement, the arbitration agreement and the judicial conciliation.

The aim of the presented thesis is to provide its reader with a comprehensive overview of the extensive issue of procedural acts of the parties to the proceedings not only in the context of current legislation, but also reflecting the proposed legislation in connection with the contemplated future recodification of civil procedural law.

Key words:

Procedural acts, Parties to the Proceedings, civil proceedings.